اے ساڈے اَسمانی باپ اسی تیرا شُکر ادا کردیاں ہوئیاں تیرے حضور دے وچ حاضر ہُندے آں۔ اسی تیرا شُکر ادا کردے آں پئی تُو ساڈے لئی ایہہ مُمکن کیتا اے پئی اسی تیریاں برکتاں توں لُطف اندوز ہوسکئیے۔ ایہدے وچ کوئی شک نہیں اے پئی تیرا پاک کلام سانوں راہ وکھاوندا اے۔ اسی اپنیاں دلاں نوں تیرے حضور خالی کردے آں تاں پئی تیرے پاک کلام نوں دھیان دے نال سُنئیے تے ایہنوں اپنیاں دلاں دے وچ تھاں دیئے۔ تیری پاک مدد تے حفاظت دے لئی اسی تیرا شُکر ادا کردے آں۔ تُو اپنے پاک کلام نوں سمجھن دے وچ ساڈی مدد راہنمائی کردا ایں۔ تے اسی تیرے فضل دے نال تیریاں رحمتاں نوں یاد کردے آں۔ اسی منت کردے آں پئی اج دے سبق نوں سِکھن دے وچ تُو ساڈی مدد کر۔ اسی ایہہ سارا کُجھ تیرے سوہنے پُتر اپنے خُداوند یسوع مسیح دا ناں لیندیاں ہوئیاں منگدے آں، آمین۔

پچھلے سبق دے وچ اسی تھسلنیکے دی کلیسیا دے وچ پولس رسول دے سفر تے اوہدی خدمت دے بارے سِکھیا سی۔ اوتھے جدوں رسولاں نوں مُشکلاں پیش آئیاں تے بھائیاں نے پولس تے سیلاس نوں چُپکے دے نال اوتھوں کڈ دِتا سی۔ جدوں مخالفین پولس تے سیلاس نوں لبھدے پئے سن تے ایویں کردیاں ہوئیاں اوہناں نے یاسون تے باقی ساتھیاں نوں گرفتار کر لیا سی۔ ۱۷ویں باب دی ۹ویں ایت دے وچ اوہناں نوں ضمانت تے رہا کر دِتا گیا سی۔

ایہہ مرکزی شہر سی تے ایس شہر دیاں حاکماں نے رسولاں تے کلیسیا دے کئی لوکاں دے خلاف ایہہ مہم چلائی سی۔ تے اوہناں دا خاص نشانہ پولس تے سیلاس سن۔ تھسلنیکے مکدنیہ دا اہم ضلع سی تے مکدنیہ دی تجارت دا کافی دارومدار ایس شہر تے سی تے اوہناں نے پولس تے سیلاس دے مُعاملے نوں حاکماں تیکر پہنچایا سی۔ پولس تے سیلاس دی طرح یاسون تے کلیسیا دے کُجھ دوجیاں ایمانداراں دا واسطہ وی حاکماں دے نال پیا سی۔ پر ایہہ اوہنا اوکھا نہیں سی جِنا رسولاں نوں برداشت کرنا پیندا سی۔ کیوں جے اوہناں نوں صرف حاکماں دے کول ایس لئی لے جایا گیا سی کیوں جے اوہناں نے صرف رسولاں نوں اپنے گھر وچ رکھیا سی۔ تے اوہناں دے اُتے ایہہ الزام سی پئی اوہناں نے اوہناں لوکاں پناہ دِتی اے جہناں نے جہان نوں باغی کر دِتا اے۔

۷ اویں باب دی ۱۰اویں آیت دے وچ پولس تے سیلاس راتوں رات بیریہ جا پہنچے سن۔ رسولاں نے تھسلنیکے دے علاقے نوں چھڈیا تے اوتھوں بیریہ نوں چلے گئے۔ بیریہ تھسلنیکے توں ۲۰ میل دے فاصلے تے واقع اے۔ تھسلنیکے کافی وڈا شہر اے تے ایہہ مکدنیہ دا اہم ترین تجارتی مرکز سی۔ رسولاں نے فلپی توں تھسلنیکے دا سفر کیتا سی تے اوتھوں او بیریہ چلے گئے سن۔ ایہہ استنبول دے مغربی ساحل تے واقع اے۔ ایہناں باباں دے وچ سانوں پولس رسول دے مشنری سفر دی تفصیل ویکھن نوں مِلدی اے۔ ایہہ پئی پولس نے کِتھے کِتھے کیویں مُنادی کیتی سی تے کیویں اوہنے مُشکلاں نوں

برداشت کردیاں ہوئیاں اپنی وفاداری نوں قائم رکھیا سی۔ ہُن رسول یونان دے سمندر دے ساحل تے پہنچ گئے سن۔ پولس اپنیاں خطاں دے وچ بار بار ایہناں گلاں نوں بیان کردا اے۔ تاریخ ایہہ بیان کردی اے پئی پولس رسول ۵۰ عیسوی دے وچ بیریہ گیا سی۔

اوس ویلے کلودیس قیصرِ روم سی تے بہت سارے یہودی ایہناں ریاستاں دے وچ رہندے سن جیہڑیاں روم دے ماتحت سن۔ رومی حکومت دی عالمگیر سلطنت دی وجہ رسولاں دے لئی ایہہ بہت ای اہم موقع سی پئی او ہر شہر تے ہر تھاں تے جاسکدے سن تے خُدا دے پاک کلام دی مُنادی کرسکدے سن۔ تے ایتھے اسی ویکھدے آں پئی او تھسلنیکے توں نکل کے بیریہ وچ آئے سن۔ بیریہ آون توں پہلاں اوہناں نے تھسلنیکے دے وچ کافی اچھی کلیسیا قائم کر لئی سی۔ تے اسی ویکھدے آں پئی ایہہ بہت ای بابرکت کلیسیا سی۔

ایہہ علاقہ ایشیائے کوچک دے وچ پایا جاندا سی۔ ایہہ کلیسیا ایمان دے وچ بہت ای مضبوط تے دلیر سی۔ جدوں حکومتی حاکماں نے رسولاں نوں گرفتار کرنا چاہیا سی تاں پئی اوہناں نوں سزا دِتی جاوئے۔ پر رسولاں نے مُناسب جانیا سی پئی اوہناں دی وجہ توں باقی ایمانداراں نوں مُشکلاں دا سامنا نہ کرنا پوئے ایس لئی اوہناں نے ایہہ مُناسب جانیا سی پئی اوتھوں چلے جاون۔ کیوں جے اسی ویکھدے آں پئی تھسلنیکے دے وچ ایمان لیاون والے زیادہ تر لوکی غیر قوم دے نال تعلُق رکھدے سن۔ تے کئی تھاواں

تے اسی ویکھدے آں پئی یہودی ای رسولاں دی مخالفت کردے آئے سن۔ تے رسولاں دی خدمت دے وسیلے دے نال بہت ساریاں غیر قوم لوکاں نے خُداوند یسوع مسیح نوں اپنا نجات دہندہ قبول کر لیا سی۔

تھسلنیکیوں دے ناں پہلے خط دے وچ پولس رسول کلیسیا دے حال نوں بیان کردا اے پئی او کنے ایمان دے وچ مضبوط سن تے خُدا دے نال وفادار سن۔ تے پولس ایہہ جاندا سی پئی ایہہ کلیسیا اجے ہُن ای قائم ہوئی اے تے ایہنوں مضبوط ہون دے لئی کُجھ ویلا چاہیدا اے۔ ایس ای لئی جدوں حاکماں نے پولس نوں گرفتار کرنا چاہیا تے باقی کُجھ ایمانداراں نوں وی گرفتار کر لیا گیا سی تے اوہناں نے اوتھوں چلے جانا مُناسب جانیا سی۔ رسولاں نے کوشش کیتی سی پئی مکدنیہ دیاں اوہناں باقی ساریاں علاقیاں دے وچ خُوشخبری پہنچائی جاوئے جتھے جتھے خُدا اوہناں نوں لے کے جاندا پیا سی۔ تے ایویں رسولاں نے فلپیہ تھسلنیکے تے بیریہ تے اتھینے جہیاں کلیسیاواں نوں قائم کیتا سی۔

کیوں جے اسی پڑھیا اے پئی پولس نے رویا دے وچ ویکھیا سی پئی کوئی مکدنی آدمی اوہنوں بُلاوندا پیا سی پئی پار آ کے ساڈی مدد کر۔ تے ایویں مکدنیہ دے لئی خُوشخبری دی راہ ہموار ہوئی سی۔ ایویں مکدنیہ دے وچ تھسلنیکے جہی کلیسیا قائم ہوئی سی۔ ایتھے زیادہ تر لوکی غیر قوم توں سن جنہاں نے خُداوند یسوع مسیح نوں قبول کیتا سی۔ تے اسی ویکھیا اے پئی غیر قوم دے نال تعلُق رکھن والے ایہہ لوکی کلیسیا

دے وچ اہم مُقام رکھدے سن۔ کیوں جے اوہناں نے ایمان لیاون دے وسیلے دے نال یسوع مسیح دے نال اپنی وفاداری نوں ثابت کیتا سی۔ تھسلنیکیوں دے ناں پہلے خط دے وچ اسی ویکھدے آں پئی پولس بیان کردا اے پئی او کِس قدر ایمان دے وچ مضبوط کلیسیا اے۔ ایس ای لئی پولس نے تھسلنیکے دے وچ ایہہ نہیں چاہیا سی پئی اوہدی وجہ دے نال ایہناں نویاں ایمانداراں نوں کسے مُشکل دا سامنا کرنا پوئے۔ ایس لئی او آپ ای آرام دے نال تھسلنیکے چھڈ کے بیریہ نوں چلا گیا سی۔ تے ایویں رسولاں نے اوہناں نوں پریشان کرنا نہیں چاہیا سی۔ ایہہ کلیسیا دے نال چنگی وابستگی دا ثبوت سی۔ ایس کلیسیا دے وچ اک بندہ تیمتھیس ناں دا سی جیہڑا ایمان لیایا سی جہدی ماں یہودی سی تے باپ یونانی سی۔

ایویں رسولاں نے مکدنیہ دے وچ بڑا کم کیتا سی۔ اوہناں نے مُشکلاں دے باوجود بہت وفاداری دے نال اپنی خدمت نوں پُورا کیتا سی۔ تے اوہناں دیاں قائم کیتیاں ہوئیاں ساریاں کلیسیاواں بہت سرگرم سن۔ ایہناں کلیسیاواں دے وچ زیادہ تر نامختون لوکی سن۔ تے پولس ہر ویلے ایہناں کلیسیاواں دی فکر کردا اے ایس لئی جدوں ایہناں کلیسیاواں دے وچ بُتاں دی مکروہات دا مسئلہ پیدا ہُندا اے تے ایہہ بہت سارے یہودیاں دے لئی ٹھوکر دا سبب ہویا سی۔ ایس لئی پولس نے اوہناں دی فکر کردیاں

ہوئیاں اوہناں نوں یروشلیم دے وچ کون ہولی کونسل دے فیصلے بارے دسیا سی۔ اعمال ۱۷ باب دی ۱۰ تے ۱۱ آیت دے وچ ایویں لکھیا ہویا اے:

۔۔تے اوتھے پہنچ کے یہودیاں دے عبادتخانے دے وچ گئے۔ ایہہ لوکی تھسلنیکے دے یہودیاں توں نیک ذات سن۔اوہناں نے بڑے شوق دے نال کلام نوں قبول کیتا سی تے روز بروز پاک کلام وچوں تحقیق کردے آئے سن پئی ایہہ گلاں ایویں ای سن۔

ایتھے مذہبی جوش و جنون دے بارے کئی گلاں دا ذکر ویکھن نوں مِلدا اے۔ بیریہ دے وچ یہودیاں دے عبادتخانے موجود سن۔ جنہاں وچوں اِک وچ رسول خُوشخبری سُناون ئے سن۔ فلپی دے وچ وی یہودیاں دا عبادتخانہ موجود سی۔ تے اتھے وی عبادت خانے دا ذکر ویکھن نوں مِلدا اے جتھے یہودی عبادت دی غرض دے نال جاندے سن۔ ایتھے دے یہودی بڑے چنگے اخلاق دے حامل سن۔ تھسلنیکے دے یہودیاں دی نسبت اوہناں دا روئیہ کافی بہتر سی۔ او وسائل تے اخلاقیات دے حوالے دے نال بڑے خُوش کُن لوک سن۔ پولس تے سیلاس نوں ایتھے کِسے قسم دی مُشکل دا سامنا نہیں کرنا پیا سی۔ ایتھے یہودیاں دے کردار دی صفت نوں بیان کیتا گیا اے بیریہ دے یہودی وہدے دل دے سن۔

پس پولس بیریہ دے عبادت خانے دے وچ گیا کیوں جے او خُداوند یسوع مسیح دی قیامت دا گواہ سی تے او پاک روح دی ہدایت دے نال خُدا دے پاک کلام دی خُوشخبری دی مُنادی کردے پئے سن۔

ایتھے جدوں رسولاں نے خُدا دے پاک کلام نوں سُنانا شروع کیتا تے اوتھے دیاں لوکاں نے ایس خُوشخبری نوں تھسلنیکے دیاں لوکاں دی نسبت چھیتی قبول کر لیا سی۔ اوہناں نے پولس دی تعلیم نوں بڑی دلچسپی دے نال قبول کیتا سی۔ اوہناں نے پولس دی قدر کردیاں ہوئیاں اوہنوں ربی دے طور تے قبول کیتا سی۔ تے او لوک خُدا پاک کلام دیاں گہریاں بھیداں نوں سمجھن تے اوہناں دی کھوج کرن دے وچ دلچسپی رکھدے سن۔ نبیاں دیاں پیشن گوئیاں تے گلاں دے اُتے او دھیان کردے سن تےایہہ جانن دی کوشش کردے سن پئی کیہ ایہہ سچ اے کہ نہیں۔

تھسلنیکے دی کلیسیا دے وچ پولس رسول دی گواہی دیون دے لئی تے یسوع مسیح دے بارے بیان کرن دے لئی نبیاں دیاں پیشن گوئیاں دا حوالہ دیندا اے۔ تے ایویں کردیاں ہوئیاں او خُداوند یسوع مسیح دے بارے حقیقتاں نوں بیان کردا اے۔ ایویں او خُداوند یسوع مسیح دی موت تے قیامت دی گواہی دیندا اے۔ ایوی جیہڑے ایمان لیاوندے نے تے قبول کردے نے او نجات پاوندے نے۔ تے جدوں تیکر کوئی قبول نہیں کردا اے اوہنوں زبردستی نجات نہیں دِتی جاسکدی اے۔ ایہہ بے حد اہم گل سی پئی ہُن نامختون وی نجات دی نعمت نوں حاصل کردے پئے سن۔

پولس ایس گل نوں بیان کردا پئی اسی خُداوند یسوع مسیح دے اُتے ایمان لیاوندیاں ہوئیاں نجات نوں حاصل کردے آں۔ ایویں اسی وکھرے کیتے جاندے آں تے مُقدساں دے وچ شُمار کیتے جاندے آں۔

اسی ایمان لیائے آں تے ہُن سانوں ایہہ دُعا کرنا چاہیدی اے پئی سانوں خُدا ایماندار بنن دا فضل عطا کرے۔ توریت تے شریعت دے وچ خُدا بنی اسرائیل نوں اپنے لوک آکھدا اے کیوں جے او اوہنوں اپنا خُدا مندے سن۔ ہُن خُداوند یسوع مسیح دے وسیلے دے نال او ہُن کلیسیا دا حصہ بننا چاہندے سن کیوں جے اوہناں نوں خُداوند یسوع مسیح دے وسیلے دے نال نجات دی خُوشخبری سُنائی جاندی پئی سی۔

ہُن خُدا پُرانے عہد نامے نوں نویں عہد نامے دے وچ مُنتقل کردا پیا سی جہدے وچ انساناں دی نجات دا انحصار خُدا دے عطا کردا فضل دے اُتے سی۔ تے ایہدے وچ یہودی نہیں سگوں غیر قوم لوکی وی شامل سن۔ ایہدے وچ کوئی شک نہیں اے غیر قوماں دے لوکی وی عمومی مُکاشفے دے سببوں خُدا نوں منندے سن۔

ایویں ایمان لیاون والے روز بروز پاک کلام دے وچوں تحقیق کردے سن پئی ایہہ گلاں ایویں نے۔ کیوں جے رسولاں دے وسیلے دے نال اوہناں نوں خُداوند یسوع مسیح دے بارے دے وچ خُوشخبری دِتی جاندی سی۔ تے رسول خُداوند یسوع مسیح دی صلیبی موت تے اوہدی قیامت دے گواہ سن۔ کیوں جے ایویں خُداوند یسوع مسیح نوں قبول کرنا کوئی سوکھا نہیں سی۔ ایس توں پہلاں بہت ساریاں یہودیاں نے خُداوند یسوع مسیح نوں قبول نہیں کیتا سی سگوں اوہدی تے اوہدیاں رسولاں دی مخالفت کیتی سی۔

بیریہ دیاں لوکاں نے خُداوند یسوع مسیح نوں قبول کردیاں ہوئیاں نجات پائی سی تے اوہناں ساریاں گلاں دی تحقیق دے بارے رسولاں نے اوہناں نوں دس دِتا سی۔ یہودی پُرانے عہد نامے نوں خُدا دے حُکم مندیاں ہوئیاں مندے سن پئی اوہناں دے اُتے عمل کرنا اوہناں دے اُتے فرض اے۔

ہُن کیوں جے پُرانا عہد نامہ صرف عبرانی زبان دے وچ نہیں سگوں ایہدا ترجمہ یونانی زبان دے وچ وی موجود سی جہنوں ہفتادی ترجمہ آکھیا جاندا سی۔ تے یہودیہ دے وچ وسن والیاں لوکاں دے علاوہ لوکی یونانی زبان دے وچ وی صحیفیاں نوں پڑھدے سن۔ کیوں جے اوہناں دِناں دے وچ یونانی عام زبان سی تے اوس ویلے دے لوکاں نوں عام آوندی سی۔

اوہناں نے یسعیاہ دی رائیں کیتیاں جاون والیاں پیشن گوئیاں اُتے نگاہ کردیاں ہوئیاں اوہناں نوں بڑے دھیان دے نال پڑھیا ہوئے گا۔ تے یسعیاہ دے علاوہ وی کئی نبیاں نے خُداوند یسوع مسیح دے حوالے دے نال پیشن گوئیاں کیتیاں سن۔ یسعیاہ ۴۶ویں باب توں ۵۳ ویں باب تیکر خُداوند یسوع مسیح دے بارے سارے حالات نوں بیان کیتا گیا اے۔

ایویں بیریہ دے رہن والے سارے یہودی ہر روز پاک کلام دے وچوں حقیقتاں نوں تلاش کردے سن۔ ایہہ کوئی سوکھا کم نہیں سی پئی ہر روز پاک کلام دے بارے کھوج کیتی جاندی۔ کیوں جے اوہناں دناں دے وچ پاک کلام کتابی شکل دے وچ موجود نہیں سی۔ تے اوس ویلے آیتاں تے باباں نوں لبھنا

اوکھا ہُندا سی۔ پر تاں وی او یہودی سچائی نوں حاصل کرن دے لئی کھوج کردے سن تے خُدا اوہناں دی مدد کردا سی۔

جدوں او تحقیق کردے پئے سن تے خُدا نے اوہناں دیاں دلاں نوں کھولیا تے او ایمان لیائے سن۔ تے ایویں خُدا دی مدد دے نال اوہناں نے ایہہ جان لیا سی پئی ایہہ گلاں ایویں ای نے۔ ایس تحقیق دے باہجوں اوہناں نے خُداوند یسوع مسیح نوں قبول کردیاں ہوئیاں نجات نوں حاصل کر لیا سی۔ پطرس پولس تے باقی رسولاں نے ہمیشہ خُداوند یسوع مسیح دے وسیلے دے نال نجات نوں حاصل کیتا سی۔ او خُداوند یسوع مسیح دے جی اُٹھن دے گواہ سن تے اوہناں دے پیغام دا مرکز خُداوند یسوع مسیح ای سی۔ کیوں جے او مُردیاں دے وچوں جی اُٹھیا سی۔ خُداوند یسوع مسیح نجات دہندہ ہُندیاں ہوئیاں بنی نوع انسان دے لئی دُکھاں نوں اُٹھاون دے لئی آیا سی۔ ایہہ بہت ای عُمدہ کم سی جیہڑا خُداوند یسوع مسیح نے بنی نوع انسان دے لئی کیتا سی۔ اعمال ۱۷ باب دی ۱۲ آیت دے وچ ایویں لکھیا ہویا اے:

پس اوہناں دے وچوں بہتیرے ایمان لیائے تے یونانیاں دے وچوں وی بہت ساریاں عزت دار عورتاں تے مرد ایمان لیاوئے سن۔

تھسلنیکے دے وچ تھوڑے یہودی ایمان لیائے سن پر بیریہ دے وچ بہت سارے یہودیاں نے تے غیر قوم لوکاں نے خُداوند یسوع مسیح نوں قبول کیتا سی۔ ایتھے وی رسولاں نے پہلاں یہودیاں نوں تے فیر

غیر قوماں لوکاں نوں خُداوند یسوع مسیح دے بارے خُوشخبری سُنائی سی۔ ہر تھاں تے یہودیاں دی نسبت غیر قوماں نے خُداوند یسوع مسیح نوں زیادہ چھیتی دے نال قبول کیتا سی۔

غیر یہودیاں یعنی یونانیاں وچوں بہت ساریاں عزت دار عورتاں نے خُداوند یسوع مسیح نوں قبول کر لیا سی۔ اوہناں لوکاں دا معاشرتی طور تے رُتبہ تے کردار بہت ای بہتر سی۔ ایہہ وی ہوسکدا اے پئی اوہناں دے وچوں بہت سارے مُعاشرتی طور تے راہنما وی ہون۔ ایہہ بہت ای چنگا قدم سی تے بیریہ دیاں لوکاں دے لئی ایہہ اچھی گل سی پئی اوہناں دے مُعاشرے دے اہم لوکاں نے خُداوند یسوع مسیح نوں قبول کر لیا سی۔ ایویں یہودیاں دے نال نال غیر یہودیاں نے وی خُداوند یسوع مسیح دے اُتے ایمان لیاوندیاں ہوئیاں اوہنوں اپنا نجات دہندہ قبول کیتا سی تے اوہدے اُتے ایمان لیائے سن۔ ایہہ گل رسولاں دے لئی وی خُوشی دا سبب سی پئی پہلاں جِنیاں وی کلیسیاواں قائم ہوئیاں سن اوہناں دے وچوں کسے نے وی اینی چھیتی ردعمل دا اظہار نہیں کیتا سی۔

ایہہ بے حد خُوشی دی گل سی پئی یہودیاں تے غیر یہودیاں دے وچوں اینی وڈی تعداد ایمان لیا کے کلیسیا دا حصہ بن گئی سی۔ بیریہ دی کلیسیا نے بہت ای چنگی مثال قائم کیتی سی تے ایہہ سارا کُجھ خُدا دے پاک روح دے وسیلے دے نال مُمکن ہویا سی۔ تے رسول ایس گل توں بہت خُوش سن پئی خُدا دا پاک روح اوہناں دی راہنمائی کردا پیا سی پئی او خُداوند یسوع مسیح دے جی اُٹھن تے اوہدے وسیلے

دے نال نجات دے گواہی دیندے نے۔ نہ صرف یہودیاں سگوں غیر یہودیاں دے لئی وی ایہہ اِک جیوندی اُمید سی تے رسولا اوہناں ایمان لیاون والیاں دے لئی نمونہ سن۔ کیوں جے او دل و جان دے نال خُداوند دی خدمت کردے پئے سن تے اوہدے ناں نوں جلال دیندے پئے سن۔ تے گواہی دے سببوں اوہناں دے وچوں بہت سارے ایمان لیاوئے سن۔

پُرانے عہد نامے دے علاوہ یہودیاں دیاں کُجھ کتاباں وی سن جہناں دا تعلُق روز دیاں کماں دے نال سی۔ ایہناں کتاباں دے وچ موجود حُکماں نوں وی شریعت توں ای اخذ کیتا گیا سی۔ ایہناں دیاں مثالاں تالمود، مِشنہ تے تنخ اے۔ یہودی کِسے گل دی تحقیق دے لئی ایہناں ای کتاباں نوں پڑھدے سن جیہڑیاں اوہناں دے ایمان دے اعتبار دے نال معتبر سمجھیاں جاندیاں سن۔ خاص طور تے یہودیاں نے اوہناں گلاں دی تحقیق کیتی سی جیہڑیاں خُداوند یسوع مسیح دے بارے دے وچ بیان کیتیاں گئیاں سن۔

جے ایہہ گل یروشلیم دیاں یہودیاں نوں پتہ ہُندی تے او ضرور ای ایس گل اُتے غُصہ کردے۔ ایہہ بہت غُصے والی گل ہُندی کیوں جے تھسلنیکے دی نسبت ایتھے بہتے یہودی پائے جاندے سن۔ جدوں او تحقیق کردے ہون گے تے پاک خُدا اوہناں نوں سمجھن وچ مدد کردا ہوئے گا۔ ایویں او اوہناں آیتاں

نوں پڑھدے تے سمجھدے ہون گے جیہڑیاں خُداوند یسوع مسیح دے بارے دے وچ بیان کیتیاں گئیاں سن۔

ایہہ گل ساڈے لئی سِکھن والی اے پئی اسی وی خُداوند یسوع مسیح دے بارے دے وچ جانئیے تے اوہدے اُتے ایمان رکھئیے۔ ایہہ اوہناں یہودیاں دے لئی ایمان دے ردِ عمل دا ظھار اے پئی اوہناں نے کیویں خُداوند یسوع مسیح نوں قبول کیتا سی۔

بہت ساریاں یہودیاں تے غیر یہودیاں دا اجیہا ردِ عمل ساڈے لئی نمونہ اے جہناں نے خُداوند یسوع مسیح نوں قبول کیتا اے۔ اوہدی شخصیت تے رُتبے نوں جاندیاں ہوئیاں اوہدے اُتے ایمان لیاوئے سن۔ پئی اوہنے بنی نوع انسان دے لئی کنے وہڈے وہڈے کم کیتے سن۔ تے ایویں اوہناں تحقیق کرن والیاں دے وچوں بہت سارے ایمان لیائے سن۔

پولس رسول نے یہودیاں دے اجہے ایمان دے اظہار تے ردِ عمل دے نتیجے دے وچ اوہناں نوں قبول کیتا سی۔ او بُنیادی طور تے اسرائیل دے خُدا دے اُتے ایمان رکھدے سن۔ تے بڑی سختی دے نال اوہناں حکماں دی پیروی کردے سن جیہڑے شریعت دے وچ اوہناں نوں دِتے گئے سن۔ تے اوہناں نے اوس حقیقت نوں جان لیا سی جیہڑی یسعیاہ نبی دی رائیں فرمائی گئی سی پئی خُدا نے ساڈیاں مُشقتاں چُک لیئاں نے۔

ایہہ تجربہ لُسترہ تے تھسلنیکے دی کلیسیا توں زیادہ خُوش والا سی۔ کیوں جے اوہناں نوں بیریہ دے واسی یہودیاں توں کسے قسم دا سامان نہیں کرنا پیا سی۔ کیوں جے اوہناں نے بڑی خُوشی دے نال خُداوند یسوع مسیح نوں قبول کردیاں ہوئیاں نجات پائی سی۔ رسول ایس گل تے بڑے خُوش سن پئی اوہناں نے خُوشی دے نال قبول کردیاں ہوئیاں شُکرادا کیتا سی۔ پولس تے سیلاس دے لئی ایہہ گل بڑی حوصلہ افزا سی پئی یہودیاں نے ایہناں گلاں اُتے دھیان کیتا سی تے پیشن گوئیاں دے بارے ٹھیک ٹھیک تحقیق جو کُجھ یسوع مسیح دے بارے بیان کیتا گیا سی اوہدے اُتے ایمان لیائے سن۔ اعمال ۱۷ باب دی ۱۳ آیت بیان کردی اے:

جدوں تھسلنیکے دیاں یہودیاں نوں ایہہ پتہ لگیا پئی پولس بیریہ دے وچ وی خُدا دا پاک کلام سُناوندا اے تے اوتھے جا کے وی لوکاں نوں اُبھاریا تے اوہناں دے وچ کھلبلی پائی۔

پولس رسول اِک مشنری سی جہنوں عظیم خدمت دے لئی بُلایا گیا سی تے پاک روح اوہنوں استعمال کردا پیا سی۔ جدوں بیریہ دے وچ جا کے پولس نے کلام کیتا تے اوتھے دیاں لوکاں نے پولس دی پیروی کیتی سی۔ تے اوہدی رائیں سُنائے جاون والے کلام دے اُتے ایمان لیائے سن تے پولس دے ہم پلہ ہو گئے سن۔

پولس تے سیلاس بڑی تیزی دے نال اوس کم نوں کردے پئے سن جیہڑا اوہناں نوں سونپیا گیا سی۔ او اِک تھاں تے خُدا دے پاک کلام نوں سُناوندے سن تے اوتھوں دوجی تھاں ول نوں چلے جاندے سن۔ کئی واری اوہناں نوں ڈاہڈی مخالفت دا سامنا کرنا پیندا سی۔ جیویں پئی ہُن بیریہ دے وچ تھسلنیکے دے یہودی آموجود ہوئے سن تاں پئی او پولس دی مخالفت کرن۔

تھسلنیکے توں بیریہ دا سفر ۲۰ میل دا سی تے جے مُسلسل جاری رکھئیے تے ایہہ سفر اِک دن دا سی۔ بیریہ دے وچ خاصی یہودی آبادی سی تے اوتھے پہنچ کے او یہودیاں دے عبادت خانے دے وچ گیا سی تے خُدا دے پاک کلام دی خُوشخبری سُنائی سی۔ کیوں جے او جتھے وی جاندا سی او پاک کلام دی خُوشخبری نوں سُناوندا سی۔ تے او یسوع مسیح دی قیامت تے اوہدے جی اُٹھن دا گواہ سی۔

پولس آپ وی ایویں دی مخالفت کر چُکیا سی، جدوں او دمشق جاندا پیا سی تاں پئی مسیحیاں نوں مارے ستاوئے تے اوہناں نوں پھڑ کے یروشلیم دے وچ سردار کاہن دے اگے پیش کرے۔ اوتھے دراصل یہودی مسیحی زیادہ سن جہناں نوں او پیشی دے لئی گرفتار کر کے لے جانا چاہندا سی۔ پر ایتھے گل ہور سی کیوں جے تھسلنیکے دے یہودی ایس لئی آئے سن پئی اوہدی خدمت دی راہ وچ رکاوٹ پاون۔ تاں پئی اوہدی خدمت دے وسیلے دے نال یہودی مسیحیت دے پیروکار نہ بنن۔

پولس اپنیاں خطاں دے وچ وی ایس گل دی گواہی دیندا اے۔ رسول ہُندیاں ہوئیاں اوہنے بہت ساریاں کلیسیاواں دیاں مُشکلاں اوہناں دی روحانی حالت تے اوہناں ایمان دے بارے خط لِکھے سن۔

پر بیریہ دیاں لوکاں نے پولس تے سیلاس دے اگے مثبت ردِعمل دا اظہار کیتا سی۔ اوہناں تے ایہہ پتہ نہیں سی پئی پولس تے سیلاس کِنی دیر اوہناں دے نال رہن گے۔ ہوسکدا اے پئی اوہناں دیاں ذہناں دے وچ ایہہ ہوئے پئی رسول کُجھ دن یا ہفتے اوہناں دے نال رہن گے۔ پر اوہناں دے بیریہ دے وچ رہن دا انحصار پاک روح دی مرضی اُتے سی۔

بیریہ اینا وڈا شہر نہیں سی پر تاں وی اوہناں نوں تھسلنیکے دیاں یہودیاں دے ولوں مُشکلاں دا سامنا کرنا پیا سی۔ کیوں جے اوہناں دی کوشش سی پئی او پولس تے سیلاس دی خدمت دے وچ رکاوٹاں پاون تے ایس تحریک نوں ڈکیا جاوئے۔ تھسلنیکے دے حاکماں دا اختیار بیریہ دے علاقے اُتے وی سی۔ ایویں جدوں پولس تے سیلاس نوں تھسلنیکے دے وچ حاکماں دے ولوں مخالفت دا سامان کرنا پیا سی تے اوہناں نے اوتھوں بیریہ نوں چلے جانا مُناسب خیال کیتا سی کیوں جے اوہناں نوں ایہہ پتہ سی اوہناں دی وجہ توں کلیسیا دیاں دوجیاں لوکاں دے اُتے وی مُشکلاں آسکدیاں سن۔ ایس لئی اوہناں نے اوتھوں نکل کے بیریہ آنا مُناسب خیال کیتا سی۔ کیوں جے حاکماں نے کُجھ ایمانداراں نوں گرفتار کر لیا

سی تاں پئی باقی رسولاں دے بارے تحقیق کرن۔ پر پولس تے سیلاس رات نوں ای نکل کے بیریہ دے وچ آ گئے سن۔ اعمال ۱۷ باب دی ۱۴ تے ۱۵ آیت ایویں بیان کردی اے:

اوس ویلے بھائیاں نے پولس نوں فوری طور تے روانہ کیتا پئی سمندر تیکر چلا جاوئے پر سیلاس تے تیمتھیس اوتھے ای رہے سن۔ تے پولس دے رہبر اوہنوں ایتھینے تیکر لے گئے سن۔ تے سیلاس تے تیمتھیس دے لئی ایہہ حُکم لے کے روانہ ہوئے پئی جِنی چھیتی ہو سکے میرے کول آؤ۔

جدوں رسولاں نے ایہہ جانیا پئی تھسلنیکے دے یہودی اوہدا پچھا کردیاں ہوئیاں بیریہ آ گئے نے تے اوہناں نے پولس نوں سمندر تیکر پہنچا دِتا سی۔ ایویں پولس اپنیاں دو ساتھیاں توں وکھ ہو کے اتھینے پہنچیا سی کیوں جے سیلاس تے تیمتھیس اوتھے رہ گئے سن تے پولس اوہناں دا راہنما سی۔

سیلاس آپ وی رومی شہری یروشلیم دا وسن والا تے نسلی اعتبار دے نال یہودی سی۔ جدوں تھسلنیکے دے یہودیاں نے پولس دا پچھا کیتا تے اوہناں نے اوہنوں سمندر دے ول نوں بھیج دِتا سی تاں پئی او ایتھینے چلا جاوئے۔ ایویں پولس نے ایتھینے دی راہ لئی سی پئی اوتھے خُدا دے ناں نوں جلال دیوئے۔ تے تھسلنیکے دے یہودیاں دے سببوں پولس نے وی بیریہ توں نکل کے ایتھینے آون وچ چھیتی کیتی سی۔ کوں پولس نہیں چاہندا سی پئی اوتھے دوبارہ کوئی سیاسی یا مذہبی مسئلہ پیدا ہوئے تے اوہدی وجہ توں باقی لوکی مُشکل دا شکار ہون۔

بیریہ دا علاقہ سمندر توں ۱۵ میل دُور سی تے ایتھینے بیریہ دے مغرب وچ واقع سی۔ اوتھے پہنچ کے پولس نے اپنے مددگار ساتھیاں یعنی سیلاس تے تیمتھیس نوں چھیتی اپنے کول آون نوں آکھیا سی۔

اعمال ۱۷ باب دی ۱۶ آیت ایویں بیان کردی اے:

جدوں پولس ایتھینے دے وچ اوہناں دی راہ ویکھدا پیا سی تے شہر نوں بُتاں دے نال بھریا ویکھ کے اوہدا جی جل گیا۔

ایتھینے شہر کوئی ۶۰۰ ورے پُرانا سی۔ ایہہ شہر فلاسفی تے علم و تحقیق دے وچ اعلیٰ اہمیت رکھدا سی۔ ایہہ مکدنیہ یعنی موجودہ یونان دا شہر سی۔ علم تے فہم و فراست وچ ایہہ شہر قابلِ قدر سی۔ ایتھے ای افلاطون تے ارسطو پیدا ہوئے سن۔ ایہدا نظام جمہوری سی تے علم وچ ترقی دے وجہ توں ایہہ مشہور شہر سی۔ ایس شہر دی سیاسی ساکھ نوں کمزور کرن دے لئی ایہدے جمہوری نظام نوں بدلن دی کوشش کیتی گئی سی۔ تاں وی رومی حکومت نے علمی قدر و منزلت دی وجہ توں ایس شہر دے ماحول نوں خراب نہیں ہون دِتا سی۔ علمی بسیرت دی وجہ توں ایتھے دے لوکی بڑے قابل سمجھے جاندے سن۔ کیوں جے او فلسفے دی تحقیق تے ہر نوی گل دی چھان بین دے وچ لگے رہندے سن۔

ایتھینے دیاں لوکاں نے رومی جرنیل دے خلاف مزاحمت کیتی سی تے فوری طور تے رومی حکمرانی نوں قبول نہیں کیتا سی۔ سگوں رومی جرنیل نوں اوہناں دے خلاف جنگ کر کے شہر نوں لینا پیا سی۔

ہُن پولس رسول اوتھے خُدا دے پاک کلام دی خُوشخبری نوں سُناون دے لئ آیا سی۔ رومیاں نے ایتھینے نوں فتح کردیاں ہوئیاں اوتھے یونانی ثقافت دی بجائے رومی ثقافت نوں فروغ دیون دی کوشش کیتی سی۔ پہلاں یونان نے روم نوں فتح کیتا سی تے فیر چھیتی ای روم نے یونان نوں فتح کردیاں ہوئیاں ساریاں قوماں اُتے اپنی فتح نوں قائم کیتا سی۔ رومی ثقافت دی کافی حد تیکر یونانی ثقافت اُتے چھاپ ویکھن نوں مِلدی اے۔ بُنیادی طور تے یونانی فلسفہ دان لوک سن تے او ایہدے وچ کافی سرگرم رہے سن پر ثقافتی طور تے بہت دیر تیکر روم دی حکمرانی رہی سی۔

روم نے فوجی نظامِ حکومت نوں فروغ دِتا تے قوماں نوں زبردست فوجی قوت دا اثر وکھایا سی۔ تے روم نے ایتھینے نوں وی چنگا نظامِ دِتا سی تے بہتر قانون سازی مرتب کیتی سی۔ رومی حکومت دے وچ قابل تے بہترین انجینرنگ تے فنی مہارت رکھن والے لوکی شامل سن۔ روم نے اپنا وڈا وسیع نظامِ حکومت اپنی مضبوط فوجی قوت دے نال ای بنایا سی۔ کسے قابل بندے دے لئ رومی شہریت حاصل کرن دے بعد اپنے فن دے مُطابق ملازمت حاصل کرنا اوکھا نہیں سی۔ رومی حکومت ہر قابل تے ماہر بندے دی قدر کردی سی۔ شرط ایہہ سی پئ او رومی حکومت دا شہری ہوئے تے رومی حُکمرانی نوں قبول کرے۔ پر زیادہ تر اعلیٰ تعلیم یافتہ لوکی یونان دے نال تعلُق رکھدے سن۔ طبّ، انجینئرنگ تے دوجے کئ شعبیاں دے وچ یونان دے لوکی سرِ فہرست سن۔ تے یونیورسٹیاں دے وچ پڑھاون والے

پروفیسر وی یونانی سن جہناں نوں رومی حکومت نے قیدی کر لیا سی۔ باہجوں رومی حکومت نوں قبول کر لین دے بعد اوہناں نوں اوہناں دیاں عہدیاں تے بحال کر دِتا گیا سی۔ رومیاں نے ایہہ حکمتِ عملی اختیار کیتی سی پئی اوناں نے تعلیم دے ماہر یونانیاں نوں قید کر لیا سی تے اوہناں نوں راضی کیتا پئی او رومی بچیاں نوں پڑھاون تے ایویں اوہناں نے مُستقل بُنیاداں تے یونانی علم و ترقی نوں گھٹ کر کے رومی لوکاں دی ترقی اُتے زیادہ دھیان دِتا سی۔ کیوں جے جدوں رومی اپنی علمی ترقی نوں یونانیاں دے نال موازنہ کردیاں ہوئیاں ویکھدے سن تے او یونانیاں توں گھٹ نکلدے سن۔

ایہہ ایتھینے بڑا اہم شہر سی تے علم و دانش دے وچ ایہدا کوئی ثانی نہیں سی۔ اوس زمانے دیاں وڈیاں درسگاہاں ایس شہر دے وچ پائیاں جاندیاں سن۔ تے فلسفے تے تاریخ دے وچ ایہدا اپنا مُقام سی۔ پر جدوں پولس رسول ایتھینے پہنچیا سی تے اوہنے ایس شہر دی روحانی حالت نوں بالکُل صفر پایا سی۔ تے ایہہ ویکھدیاں ہوئیاں او بڑا دُکھی ہویا سی کیوں جے اوہنے ویکھیا پئی شہر بُتاں دے نال بھریا ہویا سی۔ پر اوہناں لوکاں نے اپنیاں رہائیشاں دے مُطابق بہت خُوبصورت بُتاں نوں بنایا ہویا سی۔ پولس اوہناں دی ایسی قدر گِری ہوئی روحانی حالت نوں ویکھ کے بہت دُکھی ہویا سی۔ اعمال ۱۷ باب دی ۱۷ آیت ایویں بیان کردی اے:

ایس لئی او عبادت خانے دے وچ یہودیاں تے خُدا پرستاں دے نال تے جیہڑے چوک دے وچ مِلدے سن اوہناں دے نال روز بحث کردا سی۔

کیوں جے نسلی اعتبار دے نال پولس یہودی سی ایس لئی او عبادت خانے دے وچ باقاعدگی دے نال جاندا سی۔ تے پولس دی گل بات اوہناں لوکاں دے نال ہُندی سی جیہڑے خُدا نوں مندے سن۔ رسول جِتھے وی جاندے سن او پہلاں خُدا پرست یہودیاں نوں خُوشخبری سُناوندے سن تے فیر غیر قوم لوکاں نوں ایہدے وچ شامل کردے سن۔ تے ایتھینے دے وچ مشنری خدمت دے طریقے دے وچ کُجھ تبدیلی آوندی اے۔ پولس شخصی مُنادی دی رائیں یسوع مسیح دی خدمت نوں لوکاں نوں دسدا پیا اے۔ ایویں رسولاں دی خدمت بڑی پھلدار سی تے او ایس سارے کم نوں بہت چنگی طرح دے نال پُورا کردے پئے سن جیہڑا پاک روح دے وسیلے دے نال اوہناں دے سُپرد کیتا گیا سی۔

رسول سبت دے دن عبادت خانے دے وچ جا کے خُداوند دی خُوشخبری دیندے سن۔ تے نہ صرف عبادتخانیاں دے وچ سگوں چوکاں دے وچ جا کے وی لوکاں نوں شخصی طور تے یسوع مسیح دے بارے بیان کردے سن۔ تے سارے لوکی ایہہ جاندے سن پئی پولس اِک یہودی بندہ اے تے او ہر روز عبادت خانے دے وچ جا کے پاک کلام دے وچوں اوہناں دے نال بحث کردا سی۔ رسولاں نے اوہناں ساریاں دے نال خُداوند یسوع مسیح دے بارے دے وچ گل بات کیتی سی جیہڑے پُرانے عہد

نامے نوں جاندے سن۔ تے باہجوں اوہناں دے نال وی جیہڑے پُرانے عہد نامے توں واقف نہیں سن۔

رسولاں نے غیر قوم لوکاں دے نال ایویں گل نہیں کیتی سی جیویں اوہناں نے یہودیاں دے نال کیتی سی۔ پولس نے یسعیاہ تے ایہدے علاوہ ساریاں نبیاں دیاں پیشن گوئیاں نوں ثبوت دے طور تے پیش کیتا سی۔ تے ایہدے لئی ساریاں توں پہلا وعدہ موسیٰ دے نال کیتا گیا سی جدوں خُدا نے فرمایا سی پئی میں تُہاڈیاں بھائیاں دے وچوں تُہاڈی مانند اِک نبی برپا کراں گا۔

ایویں رسولاں نے لوکاں دے نال ایہہ گل بات کیتی سی پئی کیویں انسانی تاریخ دے وچ خُدا نے اپنے پُتر نوں بھیجیا سی تے اوہدے وسیلے دے نال بنی نوع انسان نوں نجات عطا کیتی سی۔ ایس خُوشخبری دے لئی رسولاں نوں جیویں دا وی ماحول مُیسر آیا سی اوہناں نے خُدا دے پاک کلام نوں پیش کیتا سی۔ نہ صرف عبادتخانیاں دے وچوں سگوں چوکاں دے وچ تے جتھے وی اوہناں نوں موقع مِلیا سی او خُوشخبری نوں سُناوندے گئے سن۔

ایہہ ایتھینے دا بازار سی جتھے یہودی تے یونانی فلسفہ دان اکثر مِلدے ہُندے سن۔ تے بازار دا مرکزی چوک وی بُتاں دے نال بھریا ہویا سی۔ او ہر دُکان، ہر تھاں تے رُکن تے دوجیاں نوں نجات دا پیغام دیون نوں تیار سن۔ اوتھے لوکاں نے زیوس، ہرمیس تے اپالو تے بہت سارے دیوی دیوتیاں دے

بُت بنا رکھے سن۔ تاں وی رسول صرف عبادتخانے دے وچ ای جاندے سن کیوں جے او بنی اسرائیل دے جیوندے خُدا دے منن والے سن۔ تے او خُداوند یسوع مسیح دے وسیلے دے نال نجات دے گواہ سن۔

اوتھے اوہناں نے کئی سو بُتاں نوں پئے ہوئے ویکھیا سی کیوں جے یونانی فوق الفطرت شیواں دے ول بڑا دھیان کردے سن۔ تے او اجہیاں گلاں دی کھوج دے وچ رہندے سن جہناں دا تعلُق فلسفے دے نال ہوئے۔ اعمال ۱۷ باب دی ۱۸ آیت دے وچ ایویں لِکھیا ہویا اے:

تے کُجھ اپکوری تے ستوئیکی فیلسوف اوہدا مُقابلہ کرن لگے کُجھ نے آکھیا پئی ایہہ بکواسی کیہ آکھنا چاہندا اے؟ کئیاں نے آکھیا پئی ایہہ غیر معبوداں دی خبر دیون والا لگدا اے۔ ایس لئی پئی او یسوع مسیح تے قیامت دی خُوشخبری دیندا سی۔

رسول اجے شوک دے وچ سن تے بازار دے وچوں لنگھدے پئے سن تے اوہناں دی مُلاقات اکثر فلسفیاں دے نال ہُندی سی۔ تے ایس آیت دے مُطابق اوہناں دا سامنا کُجھ اپکوری تے ستوئیکی ٹولے دیاں لوکاں دے نال ہُندی اے۔ اوہناں لوکاں دے اپنے اپنے دیوی دیوتے سن تے اوہناں نے اوہناں دے بُت بنا کے رکھے ہوئے سن۔ ایہناں دیوی دیوتیاں دا تعلُق اوہناں فلسفیانہ خیالاں دے نال سی جیہڑے یونانی مُعاشرے دا حصہ بن گئے سن۔ تے یونانی مُعاشرے دے وچ ایہہ ٹولہ سرگرم سی جہدا

تعلُق فلسفانیہ تصوراں دے نال سی۔ تے اوہناں دے ہر دیوی دیوتے دے پِچھے اِک فلسفہ پایا جاندا سی جہدی وہ توں او اوہناں دے بُت بناوندے سن تے اوہناں نوں معتبر تے عبادت دے لائق خیال کردے سن۔

پولس کیوں جے خُداوند یسوع مسیح دی گواہی دیندا پیا سی ایس لئی ایہہ ساریاں یونانی فلسفہ داناں دے لئی بڑی عجیب سی۔ تے ایویں پولس دی تعلیم اوہناں دے نزدیک اِک نواں عقیدہ سی۔ ایس ای لئی پہلاں تے اوہناں نے پولس نوں بہت ای غلط لفظاں دے نال مُخاطب کیتا سی جیہڑے بہت ای غیر اخلاقی سن۔ پر پولس خُداوند یسوع مسیح دی قیامت دی خُوشخبری دیندا سی۔ ایہہ اوہناں دے لئی اخ نوی گل سی کیوں جے پہلاں اوہناں دے فلسفے دے وچ ایویں دی کوئی وی گل ویکھن نوں نہیں مِلدی سی۔ کیوں جے او قیامت اُتے ایمان ای نہیں رکھدے سن ایس لئی پولس نوں اوہناں دے اگے ایس حقیقت نوں ثابت وی کرنا سی۔

اپکوری فلسفے دے علم دے وچ ماہر سن تے ساریاں یونانیاں دے وچ اُچا مرتبہ رکھدے سن۔ ایہہ لوکی مشہور فلاسفر اپیکورس دے پیروکار سن تے اپیکورس دی تعلیم دے مُطابق انسان دی حیاتی دا بُنیادی مقصد خُوشی تے مسرت حاصل کرنا سی۔ اوہدے فلسفے دے مُطابق موجودہ حیاتی دے بعد کوئی حیاتی

نہیں اے تے ایویں او قیامت اُتے یقین ای نہیں رکھدے سن۔ ایس لئی او اپنا زیادہ تر ویلا جسمانی خُوشی نوں حاصل کرن دے لئی صرف کردے سن۔

دوجے مکتبہ فکر دے لوکی ستوئیکی سن جہناں دا بانی کُپرس دا باشندہ زینو سی۔ اوہناں دا فلسفہ ایہہ سی پئی انسان نوں اپنی حیاتی نوں قُدرت دیاں اُصولاں دے مُطابق گُزارنی چاہیدی اے۔ انسانی حیاتی تے قُدرت دے پِچھے اِک ای اصول کم کردا اے۔ اوہناں دا آکھنا ایہہ ہے پئی انسان دی بھلائی ایہدے وچ ای اے پئی حالات نوں ایویں دا ایویں ای رہن دِتا جاوئے۔ تے حالات نوں تبدیل کرن دی کوشش نہ کیتی جاوئے۔ ایویں انسان نوں ایہہ چاہیدا اے پئی او حالات دے اگے اپنے سر نوں جھُکا دیوئے۔ تے ایہہ بہتر اے پئی اپنے دماغی سکون دی خاطر رضامندی دے نال اپنے پُورے ہوش و حواس دے وچ قُدرت دے نظام دے نال تُعاون کیتا جاوئے ورنہ انسان ناکامی دی صورت دے وچ مایوس ہو جاوئے گا۔

ستوئیکی فلسفہ ایتھینے دے وچ کوئی تِن صدیاں پہلاں توں موجود سی۔ او قسمت دے اُتے یقین رکھدے سن تے او سمجھدے سن پئی ساڈے لئی پہلاں توں ای سارا کُجھ طے کر دِتا گیا اے ایس لئی سانوں ایہدے لئی جدو جہد کرن دی ضرورت نہیں اے۔ ایس لئی سانوں اپنی حیاتی دے لئی جدوجہد کرنا بالکُل فضول اے۔ ایویں او فطرت تے قسمت دے اُتے زیادہ بھروسہ رکھدے سن۔ ستوئیکی فلسفے دے

لوکی حیاتی دی تنگ و دو اُتے زیادہ یقین نہین رکھدے سن تے او حیاتی دی کوششاں نوں بے کار خیال کردے سن۔

ستوئیکی لوکاں دی مثال اوس نکمے نوکر دی طرح اے جہنے اپنا خزانہ لے جا کے کھیت وچ دبا دِتا سی۔ اوہنے اپنے ولوں اوہنوں وہداون دے لئی کوئی کوشش نہیں کیتی سی جہدی وجہ توں اوہدا مالک اوہدے توں خفا ہویا سی۔ اوہناں دے وچ ایمان تے اُمید دا کوئی خیال نہیں پایا جاندا سی کیوں جے او ہر اِک شے نوں پہلاں توں ای مُقرر خیال کردے سن تے ایس مُعاملے دے وچ کسے وی کوشش نوں فضول خیال کردے سن۔ ستوئیکی فیلسوف ایس گل دے قائل سن پئی شفا تے نجات دے لئی سارا کُجھ پہلاں توں ای طے اے۔ او قسمت اُتے بھروسہ رکھدے سن تے شرماتی طور تے بڑے مُنظم سن۔ او مُعاشرتی قدراں نوں کدی وی نظرانداز نہیں کردے سن۔ اپکوریاں دے طرح او وی قائل سن پئی موت دے بعد کوئی حیاتی نہیں اے۔ اوہناں دی حیاتی دا فلسفہ مادہ پرستی اُتے مُحیط سی۔ او موت دے بعد کسے قسم دی عدالت دے قائل نہیں سن۔ او مکمل طور تے قسمت تے دیوی دیوتیاں دے علمِ سابق اُتے یقین رکھدے سن۔ مطلب ایہہ پئی ہر اِک انسان دے لئی سب کُجھ پہلاں توں ای تیار کر دِتا گیا اے۔ ایویں ایمان تے خُدا دے اُتے بھروسے دے بارے اوہناں دے تصورات بالکُل منفی سن۔

ایس لئی جدوں اوہناں نے پولس دی زبانی بحالی، نجات تے قیامت دے الفاظ سُنے تے ایہناں دے بارے پولس دی تعلیم نوں وی جانیا تے او بڑے غضبناک ہوئے کیوں جے حیاتی دے بارے اوہناں دے لئی ایہہ اِک نواں فلسفہ سی۔ جہدی تعلیم اوہناں اگے دیندیاں ہوئیاں اوہناں نوں پیش کیتا جاندا پیا سی۔

پولس اوہناں نوں ایمان تے اُمید دی تعلیم دیندا پیا سی تے او یسوع مسیح دی قیامت دی خُوشخبری دا گواہ سی۔ ایس توں پہلاں ستوئیکی تے اپکوری فلسفے دے حامل لوکی یہودی ایمان نوں جاندے سن۔ او جیوندے خُدا دے اُتے ایمان رکھدیاں ہوئیاں اوہناں دیاں دیوی دیوتیاں نوں نہیں مندے سن۔ جدوں پولس نے اوہناں نوں نجات دی خُوشخبری دِتی تے اوہ نہایت غلط الفاظ دے نال اوہناں دے نال مُخاطب ہوئے سن پئی ایہہ بکواسی کیہ آکھنا چاہندا اے۔ ایہہ بہت توہین آمیز الفاظ اوہناں نے آکھے سن پر پولس خُداوند یسوع مسیح دی قیامت دی خُوشخبری اوہناں نوں دیندا پیا سی۔

پولس نوں اوتھے رہندیاں ہوئیاں کُجھ دن گُزر چُکے سن تے او کئی واری ایہناں موضوعاں اُتے ایتھینے دیاں لوکاں دے نال بحث کردا سی۔ پر ہُن ایہناں گلاں اُتے اپکوری تے ستوئیکی لوکی اوہدا مُقابلہ کرن لگے سن۔ ایتھے پولس دے نال بحث کرن والے لوکی کوئی عالم نہیں سن سگوں او صرف ایتھینے دے فیلسوف دے پیروکار سن۔ او بُتاں نوں پُوجن والے لوکی سن پر او پولس دے بارے جاندے سن پئی او

یسوع مسیح دی قیامت دی گواہی دیون والا گواہ اے۔ ایویں اوہناں نے اوہدے بارے وچ غیر اخلاقی الفاظ ورتے سن۔

او ایہہ جاندے سن پئی پولس یسوع مسیح دی قیامت دی خُوشخبری دیندا اے جیہڑی اوہناں دے عقیدے دے خلاف سی۔ کیوں جے پولس اوہناں دیاں دیویاں دیوتیاں دے خلاف جیوندے خُدا دی تعلیم دیندا پیا سی۔ کیوں جے یونانی اِک جیوندے خُدا دی بجائے بہت ساریاں دیویاں دیوتیاں نوں منندے سن۔

خُداوند یسوع مسیح دا جلالی ناں بے شک قُدرت رکھدا اے تے شفا تے نجات خُداوند یسوع مسیح دے ناں دے نال مُمکن اے۔ خُداوند یسوع مسیح نے اپنی حیاتی دے وچ وی بہت سارے عجیب کم کیتے سن تے لوکاں نوں شفا دِتی تے بنی نوع انسان دے لئی نجات دے کم نوں پُورا کیتا سی۔ سردار کاہن ہُندیاں ہوئیاں خُداوند یسوع مسیح نے انسان دا خُدا باپ دے نال میل کروایا سی۔ مسیح دا ذاتی ناں یسوع اے جہدا عبرانی مطلب نجات دہندہ اے۔ پر ایہہ ایتھینے دے لوکی خُداوند یسوع مسیح تے اوہدی پاک قُدرت نوں نہیں جاندے سن۔ تے نہ ای او اجنبی دیوتیاں نوں منن والے سن سگوں او صرف اوہناں دیویاں تے دیوتیاں نوں مندے سن جہناں دے فلسفے دے او قائل ہو چُکے سن۔ او قیامت دے معنی نہیں جاندے سن ایس لئی او پولس دی تعلیم نوں نہ جان سکے سن کیوں جے او نہ

تے مُردیاں دی قیامت نوں جاندے سن تے نہ ای اوہ ایہناں گلاں دے اُتے یقین رکھدے سن۔ تے اسی ویکھدے آں پئی اعمال ۱۷باب دی ۱۹ توں ۲۱ آیت دے وچ ایویں لِکھیا ہویا اے:

تے او اوہنوں اریوپگس تے لے گئے تے آکھیا پئی کیہ سانوں پتہ لگ سکدا اے پئی ایہہ نوی تعلیم جیہڑی تُو دیندا پیا ایں کیہ اے؟ کیوں جے تُو سانوں انوکھیاں گلاں سِکھاوندا ایں تے اسی ایہہ جاننا چاہندے آں پئی ایہدے توں تیرا کیہ مطلب اے؟ (کیوں جے سارے اتھینوی تے پردیسی جیہڑے اوتھے وسدے سن اپنا فُرصت دا ویلا نویاں نویاں گلاں آکھن سُنن دے سوا کسے ہور کم وچ نہیں گُزاردے سن)۔

کیوں جے پولس دا ایہہ دعوی سی پئی خُداوند یسوع مسیح مُردیاں دے وچوں جی اُٹھیا اے۔ تے ایہہ اوہناں دے لئی اِک نوی تعلیم سی جیہڑی اوہناں دے لئی انوکھی سی تے اوہناں نوں یقین دواون دے لئی اوہناں دے اگے ایہنوں ثابت کرنا بے حد ضروری سی۔ کیوں جے ایہہ اوہناں دے عقیدے دے خلاف جیوندے خُدا دے خلاف گواہی سی جدوں پئی او تے صرف بُتاں نوں مندے سن۔ اوہناں وچوں سارے ای سُنن والے خُداوند یسوع مسیح دی شخصیت تے اوہدی تعلیم توں واقف نہیں سن۔

ایتھے بیان کیتا گیا لفظ اریوپگس ارئیس توں نکلیا اے جہنوں یونانی دیوتا دی حیثیت حاصل اے۔ اریوپگس دے ناں توں یونانیاں نے اِک عدالت وی قائم کیتی ہوئی سی۔ ایہہ اریوپگس دی عدالت اِک

صدرِ مُقام سی جتھے معتبر شخصیات کسے فلسفے دے حقیقی یا غیر حقیقی ہون دا فیصلہ کردے سن۔ تاں وی ایہہ بہت ای عجیب گل سی پئی اوہناں نے اجے تیکر خُداوند یسوع مسیح دے بارے دے وچ کُجھ نہیں سُنیا نہ جانیا سی۔ تے پولس دیاں گلاں نوں سُندیاں ای اوہناں نوں ایہہ تجسس ہویا پئی او جانن پئی ایہہ نواں فلسفہ کیہ اے؟ کیوں جے ایس توں پہلاں اوہناں نے قیامت دے بارے کُجھ جانیا ای نہیں سی کیوں جے او تے قیامت اُتے یقین ای نہیں رکھدے سن۔ اوتھے اتھینی تے پردیسی اکٹھے سن تے او حیران سن کیوں جے ایہہ خُوشخبری دا پیغام اوہناں نے پہلاں کدی وی نہیں سُنیا سی۔ ایویں ایہہ اِک نوی تعلیم سی جیہڑی اوہناں تیکر پہنچی سی۔

ایتھنوی لوکی فلسفے تے تحقیقات دے وچ وقت گُزاردے سن تے او علمی برتری دے اعتبار دے نال اپنے آپ نوں اعلیٰ خیال کردے سن۔ تاریخ وی ایہناں گلاں دی تحصدیق کردی اے پئی مکدنیہ دے لوکی جنگ تے علم دے وچ برتری رکھدے سن۔ تے اپنے ویلے دے وچ اوہناں دا علم تے زبان بین الاقوامی اہمیت رکھدے سن۔ ایہہ اتھینے دے لوکی فلسفے تے علم دے ماہر سن۔ او علم دیاں گلاں دے اُتے دھیان کردے سن تے اوہناں ساریاں گلاں نوں قبول وی کردے سن جیہڑیاں اوہناں دے لئی فلسفے دے اعتبار دے نال قابلِ قبول ہُندیاں سن۔

جیویں پاک کلام دے وچ بیان مِلدا اے پئی ایتھینے دے لوکی نویاں نویاں گلاں دے بارے دے وچ تحقیق کردے رہندے سن۔ تاریخ وی ایہہ بیان کردی اے پئی یونانی لوکی نویاں نویاں فلسفیانہ گلاں دی تحقیق دے وچ لگے رہندے سن۔

کلوڈان دا آکھنا اے پئی یونانی لوکی تحقیق دے وچ دُنیا دے وچ ساریاں توں بہترین لوکی نے۔ ایویں او نویاں گلاں دی تحقیق دے وچ اپنی خاصی جان پچھان رکھدے سن۔ نہ صرف علمی اعتبار دے نال سگوں اپنی فوجی قوت دے حوالے دے نال وی او اپنی خاص گل بات رکھدے سن۔ علمی تحقیقات ایتھینے دیاں لوکاں دا خاص سی تے او اپنی ایس مہارت اُتے فخر وی رکھدے سن۔ تے ایہناں بیان کردہ آیتاں دے وچ پول ایتھینے دیاں جانیاں پچھانیاں تے مکتبہ فکر دے نال تعُلق رکھن والیاں مشہور لوکاں دے نال گل بات کردا پیا سی۔ اسی ویکھدے آں پئی اعمال ۱۷ باب دی ۲۲ آیتت دے وچ ایویں بیان کیتا گیا اے:

پولس نے اریوپگس دے وچکار کھڑے ہو کے آکھیا اے ایتھینے والو! میں ویکھدا آں پئی تُسی ہر گل دے وچ دیوتیاں دے بڑے منن والے او۔

اریوپگس اِک جمہوری جماعت سی جہدی ذمہ داری مختلف طرح دے نال ہر نوے فلسفے دی جانچ پڑتال کرنا سی۔ خاص طور تے اوہناں عقیدیاں نوں جاننا جہناں نوں پہلی واری اوہناں دے وچ سُنیا جاندا سی۔

تے خاص طور تے او جیہڑے اوہناں دے پہلاں توں موجود فلسفے دے خلاف ہُندے سن۔ اریوپگس بُنیادی طور تے اِک مذہبی عدالت دا ناں اے جہدا کم زیادہ تر مذہبی عقیدیاں نوں پرکھنا تے اوہناں دی تحقیق کردیاں ہوئیاں لوکاں اُتے واضح کرنا سی۔ او ہر نوے مذہبی عقیدے نوں فلسفے دی روح دے نال ویکھدے سن۔

ایتھے ایتھینے دے وچ پولس رسول نے اوہناں دی عدالت دے وچ کھلو کے اوہناں نوں او خُوشخبری سُنائی سی جیہڑی ایس توں پہلاں باقی کلیسیاواں نوں سُنائی سی۔ اوہناں نے ایس توں پہلاں کدی وی یسوع مسیح دی خُوشخبری نہیں سُنی سی۔ پولس نے اپنے انجیلی پیغام وچ یسوع مسیح دی گواہی دِتی سی۔ تے ایہہ پیغام اوہناں دے لئی نواں فلسفہ سی۔ اوہناں نے ایس توں پہلاں ایس قسم دی تعلیم نہیں سُنی سی کیوں جے او سمجھدے سن پئی قیامت ہے ای نہیں اے۔

اگلیاں آیتاں دے وچ پولس بیان کردا اے پئی اوہنے کوئی نوی گل بیان نہیں کیتی اے۔ سگوں ایہناں گلاں دا تعلُق تے اوہناں بُتاں دے نال ای سی جہناں نوں او مندے سن۔ ایتھینے دے وچ موجود سارے فلسفہ دان تے عالم قیامت دی تعلیم نوں نہیں مندے سن۔ تے او ایہہ خیال کردے سن پئی او کسے وی نوئے عقیدے یا فلسفے توں دھوکا نہیں کھاون والے نے۔ کیوں جے او آپ اپنیاں فلسفیاں تے عقیدیاں نوں مندے سن۔

مکدنیہ دے لوکی اپنیاں عقیدیاں دے وچ بڑے پختہ سن۔ ایہہ ای وجہ اے پئی اوہناں نے پولس دی تعلیم تے اوہنوں اریوپگس دے عدالت دے وچ سد لیا سی۔ او اپنا فُرصت دا ویلا نویاں نویاں گلاں دی تحقیق دے وچ گُزاردے سن۔ او اپنیاں دلیلاں تے گلاں توں نویاں نویاں گلاں دی کھوج دے وچ رہندے سن۔ او صاحبِ علم سن تے بہت فلسفے نوں جانن والے لوکی سن۔ او علمی تے ادبی مباحثیاں دے وچ ویلا گُزاردے سن۔

یوسفس دے علاوہ ہور وی بہت سارے عالم تے تاریخ دان ایتھینے والیاں نوں علم و فراصت وچ بہت قابل خیال کردے سن۔ او اوہناں دیاں عقیدیاں تے تحقیق نوں بیان کردے نے۔ او ہر اِک گل دے وچ اپنیاں دیوتیاں نوں مندے سن۔ پر اوہناں نے ایس توں پہلاں پولس جہیا معتبر کلام نہیں سُنیا سی۔ کیوں جے ایس پیغام نے اوہناں دیاں دلاں وچ کھلبلی پا دِتی سی۔ تے اوہناں نے پولس رسول نوں اریوپگس دی عدالت دے وچ طلب کر لیا سی تاں پئی او اوہناں دے سامنے اپنیاں عقیدیاں نوں بیان کرے تے ثابت کرے۔

کیوں جے او ہر اِک گل دے وچ دیوی دیوتیاں دے منن والے سن۔ تے او لوکی ایہناں عقیدیاں نوں اٹل تے مافوق الفطرت خیال کردے سن۔ کیوں جے اوہناں نوں اپنی عملی بصیرت اُتے بڑا ناز سی۔

تاریخ ایہہ بیان کردی اے پئی او اپنیاں عقیدیاں نوں منن دے وچ بڑے کٹر سن۔ اپکوری تے ستوئیکی دوناں طرح دے لوکی ایہناں عقیدیاں دے بڑے پابند سن۔

پولس اوہناں دے لئی ایہہ الفاظ ورتدا اے پئی تُسی ہر طرح دیاں دیوتیاں دے منن والے او۔ بُتاں تے دیویاں دیوتیاں دے منن دے وچ او بڑے سخت گیر سن۔ ستوئیکی تے اپکوری فلسفہ دان اپنیاں دیوتیاں دے منن دے وچ بڑے سخت پابند سن۔ ایس مقصد دے لئی اوہناں نے بہت سارے مکتب بنائے ہوئے سن جِتھے او فلسفیانہ تصوراں دے بارے گل کردے سن۔

ایویں ایتھینے دیاں لوکاں دے عقیدے مذہب تے فلسفے دا ملاپ سن۔ اوہناں دے عقیدے تے اوہناں دا فلسفہ دونیں ای مذہب دا حصہ سن۔ اعمال ۱۷ باب دی ۲۳ آیت ایویں بیان کردی اے:

ایویں میں سیر کردیاں ہوئیاں تے تُہاڈیاں معبوداں اُتے دھیان کردیاں ہوئیاں اِک اجہی قُربان گاہ پائی سی جہدے اُتے لِکھیا سی نامعلوم خُدا دے لئی۔ ایویں جہنوں تُسی بغیر جاندیاں ہوئیاں پُوجدے او میں تُہانوں اوہدی ای خبر دیندا آں۔

ایتھینے دے لوکی اِک نامعلوم خُدا نوں وی پُوجدے سن جہنوں کسے نے ایویں ای اوہناں دے وچکار رکھ دِتا سی۔ تے اوہدے نال کسے قُدرت نوں منسوب کردیاں ہوئیاں اوہنوں نامعلوم خُدا دا ناں دے دِتا سی۔

او اپنیاں دیوی دیوتیاں دے اگے شُکرانے دیاں قُربانیاں پیش کردے سن تے خلقت دیاں بہت ساریاں شیواں نوں اوہناں دے نال منسوب کردیندے سن۔ تے فیر اوہناں دے عجائب تے کرامات دے لئی اوہناں دا شُکر ادا کردے سن۔ او اوہناں دیوتیاں دی پُوجا کردے سن تے اوہناں دے اگے جُھکدے سن۔ اوہناں دا فلسفہ تے علم وی اوہناں دے آسے پاسے ای گھُمدا سی تے اوہناں دا فلسفہ اوہناں دے لئی مذہبی اہمیت رکھدا سی۔

ایویں ایتھینے دے لوکی اپنی اصل راہ نوں بُھل کے دیوتیاں دے پِچھے لگے ہوئے سن۔ او اوہناں دے اگے چڑھاوئے دیندیاں ہوئیاں قُدرت دیاں کماں نوں اوہناں دے نال منسوب کردیندے سن۔ پولس اوہناں دے کردار توں واقف سی تے ایہہ وی جاندا سی پئی او بُتاں نوں مندے نے۔ تے کیوں جے او خُدا نوں منن والا سی ایس لئی او ایہناں گلاں نوں پسند نہیں کردا سی۔ تے او جاندا سی پئی بُت کُجھ وی نہیں نے۔

ایتھے لوقا خُدا تے اوہناں بُتاں وچ فرق نوں بیان کردا اے پئی خُدا تے خالق خُدا اے تے اوہناں معبوداں توں مُراد او دیوی دیوتے نے جہناں نوں ایتھینے دے لوکی پُوجدے سن۔ تے او اپنیاں شُکرگُزاریاں اوہناں بُتاں دے سامنے پیش کردے سن۔ ایویں دیوتیاں نوں فطرت دیاں کماں دے نال منسوب کردیاں ہوئیاں او اوہناں نوں بڑی فضیلت دیندے سن تے اوہناں دے وچوں ای اِک اجہیا بُت سی جہنوں نامعلوم خُدا دا ناں دِتا ہویا سی۔

پولس اوہناں دیاں دیوتیاں نوں ویکھدا ہویا حیران سی پئی او کسے اِک خُدا نوں نہیں سگوں کئی دیوتیاں نوں پُوجدے سن۔ رومیاں دا وی ایہہ ای حال سی کیوں جے او وی فطرت نوں اوہناں دیوتیاں دے نال منسوب کردے سن۔ اوتھے پولس اِک بہت وڈے بُت نوں ویکھدا اے جہدا ناں نامعلوم خُدا رکھیا ہویا سی۔ پر ایہہ دیوتا بہت ای قُدرت، قوت تے اختیار دا مالک سی۔ ایتھینے دے لوکی ایہناں دیوتیاں دے اگے ہزاراں قُربانیاں چڑھاوندے سن۔ تے کُجھ قُدرت کماں دے وجود دے وچ آون دے سببوں ایہہ اوہناں دا نامعلوم دیوتا سی۔

پولس دی مُنادی دا ایہہ طریقہ بہت ای سوہنا اے پئی او اوس معبود دے بارے گل شروع کردا اے جہنوں او نامعلوم خُدا آکھدے سن۔ ایویں پولس اوس قادر خُدا دی گواہی دے لئی موقع لبھ لیندا اے۔

تے ایویں اوہنوں اِک وجہ لبھ جاندی اے پئی او جیوندے خُدا دی گواہی دے سکدا سی۔ ایتھینے دیاں لوکاں نے نامعلوم خُدا دے لئی اِک قُربانگاہ بنائی ہوئی سی تے اوہدے اگے قُربانیاں گُزراندے سن۔

ایس ای نامعلوم خُدا دی ناں تے پولس اوس جیوندے خُدا دی مُنادی کردا اے جہندے سارے جہان نوں خلق کیتا اے۔ پولس اوس یہواہ خُدا دی پچھان کروانا چاہندا سی جیہڑا ہر شے دا خالق تے مالک اے۔

ایس نامعلوم دیوتا دے بارے ایہہ نہیں پتہ پئی ایہدی جنس کیہ سی پر ایہنوں معبود دا درجہ دِتا گیا سی۔ پولس اوہناں نوں ایہہ نہیں پچُھدا اے پئی ایہہ نامعلوم خُدا کون اے؟ سگوں او آکھدا اے پئی میں تُہانوں اوس نامعلوم خُدا دی خبر دیندا آں۔ ایویں آکھدیاں ہوئیاں اوہنے خُوشخبری دی راہ نوں تیار کر لیا سی تے آکھدا اے پئی جہنوں تُسی بغر جانے پُوجدے او میں تُہانوں اوہدے بارے ای خبر دیندا آں۔ پولس نے فوری طور تے ایہہ نہیں آکھیا سی پئی جیہڑے خُدا نوں تُسی نامعلوم آکھدے او او یہواہ خُدا اے۔ سگوں او اوس جیوندے خُدا دیاں صفتاں نوں تمہید دے طور تے بیان کردا اے۔ پر نامعلوم وجہ توں ایس معبود دا ناں وی نامعلوم ای رکھ دِتا گیا سی۔ پر اوہناں دے ہاں او قابلِ قدر تے قابلِ پرستش دیوتا سی۔ پولس اوس قابلِ قدر خُدا دی پرستش دے نقطے نوں لبھ لیندا اے۔ ایویں

اوہنوں اِک وجہ لبھ جاندی اے جہدے نال او جیوندے خُدا دی مُنادی کردا اے۔ اوس معبود دے ناں توں قُربانیاں گُزرانیاں جاندیاں سن کیوں جے اوہناں نے اوہدے لئی اِک قُربانگاہ بنائی ہوئی سی۔

ایس نامعلوم خُدا دے پِس پُشت پولس نے اوس جیوندے خُدا دی مُنادی کیتی سی جہنے سارے جہان نوں خلق کیتا سی۔ ایویں پولس اوس یہواہ خُدا دا تُعارف کرواندا اے جیہڑا سارے جہان دا پیدا کرن والا اے۔ پولس نےا وہناں نوں ایہہ نہیں پچُھیا سی پئی او نامعلوم دیوتا کون اے سگوں او اوہناں نوں آکھدا اے پئی میں تُہانوں اوس ای نامعلوم دیوتے دی خبر دیندا آں۔ ایویں آکھدیاں ہوئیاں اوہنے خُوشخبری دی راہ نوں تیار کر لیا سی۔ تے آکھیا پئی جہنوں تُسی بغیر معلوم کیتے ہوئے پُوجدے او اوس ای نامعلوم خُدا دی میں تُہانوں خبر دیندا آں۔ ایس نامعلوم خُدا دے اگے قُربانی گُزراننا ایتھینے دیاں لوکاں دی ثقافت دا حصہ بن گیا ہویا سی۔ تے پولس آکھدا اے پئی میں تُہانوں اوہدی ای خبر دیندا آں۔ تے اعمال ۱۷ باب دی ۲۴ تے ۲۵ آیت دے وچ ایویں لِکھیا ہویا اے:

جس خُدا نے دُنیا تے اوہدیاں ساریاں شیواں نوں خلق کیتا اے او اَسمان تے زمین داماللک ہو کے ہتھ دے بنائے ہوئے مندراں دے وچ نہیں رہندا اے۔ نہ کِسے شے دا محتاج ہو کے آدمیاں دے ہتھوں خدمت لیندا اے کیوں جے او تے آپ ساریاں نوں حیاتی تے سانس تے سارا کُجھ دیندا اے۔

پولس اپنے پیغام نوں پُرانے عہد نامے دے علمِ الٰہی دے نال شروع کردا اے۔ تے او اوہناں سارے یونانیاں نوں خُدائے قدُوس دے بارے بیان کردا اے۔ تے پولس دا پیغام مُکمل طور تے بائبل دے علمِ الٰہی دے مُطابق سی۔ ایتھینے دے لوکاں دے لئی کِسی وی پیغام دی بُنیاد فلسفہ سی۔ تے ایتھے پولس اِک بہت اچھوتے فلسفے نوں بیان کردا پیا سی جہدی بُنیادی اوہنے بنی اسرائیل دے خُدا نوں بیان کیتا سی۔ ایہہ جُملہ پُرانے عہد نامے دے وچوں لیا گیا پئی اوہنے اَسمان زمین تے ساریاں شواں نوں خلق کیتا اے۔ اوہدے سوا کوئی معبود نہیں اے، اوہنے سارا کُجھ خلق کیتا اے تے او اپنی ذات دے وچ قادر اے۔

پولس اپنے وعظ نوں ایویں ای شروع کردا اے جیویں پاک کلام دا آغاز تخلیقِ کائنات دے نال ہویا سی۔ خُدا نے ترتیب وار ساری کائنات نوں خلق کیتا سی تے ایہہ خُدا ساری خلقت اُتے حاکم اے تے سب کُجھ اوہدی حُکمرانی دے تابع ہے۔ اوہدا اختیار ساری کائنات، مخلوقات تے ساریاں روحاں اُتے وی اے۔ اَسمان تے روئے زمین اُتے اوہدے جہیا کوئی معبود نہیں اے۔ رومیاں تے یونانیاں دا کوئی دیوتیا اوہدا مُقابلہ نہیں کرسکدا اے۔ تے رومیاں تے یونانیاں دے بہت سارے دیوتے سن جہناں دی او پُوجا کردے سن۔ تے خُدا اجہیا معبود اے جیہڑا ہتھ دے بنائے ہوئے مندراں دے وچ نہیں رہندا اے۔

پُرانے عہد نامے دے وچ سُلیمان نے ہیکل نوں بنایا سی تے خُدا نے اوہدی مدد کیتی سی۔ تے اوہدا مقصد جیوندے خُدا دی حضوری نوں محسوس کرنا سی جہنے ساری کائنات نوں خلق کیتا سی۔ بہت ساریاں یونانی فلاسفراں نے وی ایہدے بارے بیان کیتا اے تے پلاٹو ایس نامعلوم دیوتا نوں تخلیقِ کائنات دا منبع آکھدا اے۔ کلودیس وی ایہہ بیان کردا اے پئی خُدا کسے ہتھ دیاں بنائیاں ہوئیاں مکاناندے وچ نہیں رہندا اے۔ تے اُتے بیان کردہ آیت وی ایہہ ای واضح کردی اے پئی خُدا ہتھ دے بنائے مندراں دے وچ نہیں رہندا اے۔ پلاٹو ایہہ وی بیان کردا اے پئی خُدا نوں کسے شے دی لوڑ نہیں اے او تے آپ سارا کُجھ مُہیا کرن والا اے کیوں جے او خُدا اے۔ یونانی فلسفے دی بُنیاد رکھن والے سارے فلاسفر ایہہ بیان کردے نے پئی دیوی دیوتے قُدرت رکھدے نے تے اوہناں نوں رہن دے لئی ہتھ دیاں مندراں دی لوڑ نہیں اے۔

پولس دی تعلیم دے مُطابق وی ایویں ای اے سگوں پولس دی تعلیم تے بہت معتبر اے کیوں جے ایہدی بُنیاد جیوندے خُدا دا علم اے۔ جیہڑا اوہنوں ملیا اے تے جہنوں اوہنے پاک صحیفیاں توں حاصل کیتا اے۔ دیوتے نوں مندر دے وچ رہ کے دوجیاں توں خدمت کرواون دی وی لوڑ نہیں اے۔ او جیہڑا آپ حیاتی عطا کرن والا اے اوہنوں کسے شے دی لوڑ نہیں اے۔ پُرانے عہد نامے دے وچ بنی

اسرائیل دیاں لوکاں نے تے نبیاں نے جیوندے خُدا دی تعریف تے تمجید کیتی سی۔ پر یونانی معُاشرے دی بُنیاد ای بُت پرستی اُتے رکھی گئی سی۔

او جیونده خُدا اے جیہڑا ہر اِک شے نوں مُہیا کردا اے تے او کسے وی شے دا محتاج نہیں اے کیوں جے او تے آپ ہر اِک شے دا خالق تے مالک اے۔ اوہنے ای باغِ عدن دے وچ انسان دے نتھنیاں دے وچ حیاتی دا دم پھُونکیا سی تے انسان جیوندی جان ہویا سی۔

لُسترہ دیاں لوکاں نے سی پولس تے برنباس نوں زیوس تے ہرمیس آکھدیاں ہوئیاں اوہناں دے اگے قُربانی کرنا چاہی سی۔ کیوں جے یونانی مُعاشرے دے وچ ایہناں دیوتیاں نوں چنگیاں شیواں تے حیاتی دیاں نعمتاں فراہم کرن دے لئی تصور کیتا جاندا سی۔ اعمال ۱۷ باب دی ۲۶ آیت ایویں بیان کردی اے:

تے اوہنے اِک ای اصل توں آدمیاں دی ہر اِک قوم تمام روی زمین اُتے رہن دے لئی پیدا کیتی اے تے اوہناں دیاں معیاداں تے سکونت دیاں حداں مُقرر کیتیاں نے۔

یونانی لوکی بہت ساراں کہانیاں نوں اپنیاں دیوتیاں دے نال منسوب کردے نے تے اوہناں دے وچ دیوتیاں دی کرامات نوں بیان کردے نے۔ پر پیدائش دی کتاب واحد خُدا نوں ہر اِک شے دا خالق

تے مالک خیال کردی اے۔ یعنی حیاتی تے حیاتی دیاں ساریاں نعمتاں اوہدے نال جُڑیاں ہوئیاں نے۔ تے ایویں پیدائش دی کتاب ایہہ بیان کردی اے پئی ساری مخلوقات دا اصل اِک ای اے۔

تے یونانی لوکی مخلوق تے مخلوقات دیاں ساریاں شیواں نوں کسے نہ کسے دیوتے دے نال منسوب کر دیندے سن۔ یاد رکھو پئی پاک کلام دا خُدا جغرافیائی تے مُلکی حدود توں بالاتر اے۔ او کسے شے وچ سما نہیں سکدا تے نہ ای قید ہونا اوہدی صفت اے۔ پر یونانی دیوی دیوتا محدود نے تے ایتھینے دے لوکاں دے فلفسیانہ خیالاں دے مُطابق اوہناں دے اختیارات وی محدود نے۔ تے ایہہ وی پئی اوہناں دے کول سارے اختیار نہیں پائے جاندے سن۔

خُدا مخلوقات دا خالق اے تے او ہر اِک شے نوں اپنے ویلے تے لیاوندا اے تے زمانیاں نوں گُزاردا اے۔ او موسم دے مُطابق پھل پیدا کردیاں ہوئیاں موسم دی گردش نوں وی کنٹرول کردا اے۔ او انسان دے لئی پھل پھُول تے نباتات اُگاوندا اے تے ایویں او بنی نوع انسان دی پرورش تے نگہداشت کردا اے۔ او سانس تے حیاتی دا مالک تے خالق اے ایس لئی اوہدے حضور جاون دے لئی کسے خاص تھاں دی لوڑ نہیں اے کیوں جے او کسے دا محتاج نہیں اے۔ تے ساڈیاں دلاں دے وچ ہر ویلے اوہدی شکرگُزاری ہونی چاہیدی اے۔ پر ایہہ گلاں یونانی لوکاں دے فلسفے تے علم توں باہر سن۔ تے اوہناں دے لئی ایہناں گلاں نوں سمجھنا اوکھا سی کیوں جے ایہہ اوہناں دے لئی عجیب گلاں

سن۔ ایہناں گلاں دا نقطہ عروج یونانیاں دے فلسفے تے خیالاں دے نال میل نہیں کھاندا اے۔ تے ایہہ گلاں اوہناں دے عقیدے دے خلاف سن کیوں جے پاک کلام اجہیاں تصوراں اُتے انحصار نہیں کردی اے۔ کیوں جے پاک کلام نوں منن والے سارے اختیار دا منبع تے خالق خُدا نوں ای خیال کردے نے۔ تے پاک کلام ایہہ بیان کردا اے پئی خُدا نے ای ساریاں شیواں نوں خلق کیتا اے تے انسان دے لئی معیاداں تے حداں نوں مُقرر کیتا اے۔ ایویں خُدا نے ایتھینے دیاں لوکاں دے لئی ایہہ ماحول پیدا کیتا سی پئی او لوکی پولس دیاں گلاں نوں سُنن تے اوس خُوشخبری دے پیغام نوں اوہناں تیکر پہنچایا جاسکے۔ تے اعمال ۱۷ باب دی ۲۷ آیت ایویں بیان کردی اے:

تاں پئی خُدا نوں لبھن شاید پئی ٹٹول کے اوہنوں پاون۔ تے ہر چند او ساڈے وچوں کسے توں وی دُور نہیں اے۔

ایتھے جیہڑے خُدا دے بارے پولس بیان کردا پیا اے اوہنے بنی نوع انسان دی تاریخ دے وچ بہت وہڈے وہڈے کم وکھائے نے۔ تے اوہنے شخصی تے اجتماعی طور تے انسان دی مدد وی کیتی اے۔ پولس رسول خُدا دے بارے پاک کلام وچ بیان کیتی گئی تعلیم نوں اوہناں دے اگے پیش کردا پیا اے۔ کیوں جے اوہنوں ایہہ موقع دِتا گیا سی پئی او جیوندے خُدا دی گوای دیوئے۔ تے ایویں خُدا نے پولس دے لئی راہ نوں تیار کیتا سی پئی او خُدا دی نجات دی گواہی اوہناں دے سامنے پیش کرے۔

ایویں پولس خُدا دی سارے مخلوقات دا خالق خُدا نوں ای پیش کیتا سی۔ تے ایس آیت دے وچ او جیوندے خُدا نوں لبھن تے اوہنوں حاصل کرن دے بارے گل کردا اے۔ پولس ایتھے عمومی مُکاشفے نوں بیان کردا اے جہدا ذکر اوہنے رومیوں دے خط دے وچ وی کیتا اے۔ خُدا نے دُنیا دی موجودات توں اپنے آپ نوں ظاہر کیتا اے تے اسی ہر شے دے وچ خُدا دی موجودگی نوں ویکھ سکدے آں۔ عبرانیوں دے خط نوں وی ایویں ای شروع کیتا گیا اے پر اوہدے وچ خُدا دے خصوصی مُکاشفے نوں بیان کیتا گیا اے۔ ایس دُنیا دے وچ نیکی تے بدی دونویں ای قوتاں پائیاں جاندیاں نے۔ خُدا نے پُرانے عہد نامے دے وچ اپنے آپ نوں عمومی مُکاشفے وچ ظاہر کیتا سی جہدے وچ مخلوقات دیاں ساریاں شیواں اوہدے وجود دا ثبوت دیندیاں نے۔ جدوں اسی نیکی دی راہ توں فرار ہُندے آں تے بدی دیاں قوتاں سانوں آ دباوندیاں نے۔ تے ایویں نظر نہ آون والیاں قوتاں دا اثر ساڈے اُتے رہندا اے۔ تے جدوں اسی خُدا دے عمومی مُکاشفے نوں نظرانداز کردے آں تے اسی اوہدیاں سفتاں تے اوہدے کردار توں باغی رہندے آں۔ تے کئی واری اوہدا دخل ساڈیاں حیاتیاں دے وچ صرف ناں دا ای رہ جاندا اے۔ تے اسی بے فائدہ اوہدا ناں لیندیاں ہوئیاں اوہدے نال منسوب ہوجاندے آں۔ ایویں اسی باطنی طور تے خُدا توں وکھ رہندے آں۔ پر کیوں جے اسی اپنی حیاتی دے وچ دُکھی نہیں

رہندا چاہندے آں ایس لئی اسی ایویں دیاں راہواں نوں لبھدے اں جہدے نال اسی اپنیاں مُشکلاں اُتے قابو پاسکئیے۔

پر جدوں اسی ایس عمومی مُکاشفے دی رائیں خُدا دیاں صفتاں دے اُتے دھیان کردے آں تے اسی ایہہ جاندے اں پئی بے شک خُدا بہت وہڈا اے تے او ہر اِک شے دے اُتے قادر اے تے بے حد رحم کرن والا اے۔ جے اسی دھیان کریئے تے اسی فطرت نوں اپنے لئی استعمال کردے آں۔ تے او خُدا کدی وی ساڈے توں جُدا نہیں ہُندا اے تے جدوں وی اسی اوہدے توں فریاد کردے آں تے او سانوں جواب دیندا اے۔ خُدا اپنی بھلیائی نوں ساڈے اُتے ظاہر کردا اے تے او ساڈے نال رہندا اے تے ساڈے توں دُور نہیں ہُندا اے۔ یونانی ستوئیکی تے اپکوری لوکی ایس گل دے قائل سن پئی خُدا ساڈے توں وکھ نہیں اے۔ تے اعمال ۱۷ باب دی ۲۸ آیت ایویں بیان کردی اے:

کیوں جے اوہدے وچ ای چلدے پِھردے تے موجود آں۔ جیویں تُہاڈے شاعراں وچوں وی کُجھ نے آکھیا اے پئی اسی تے اوہدی نسل وی آں۔

بھاویں جے ستوئیکی تے اپکوری ایس گل دے قائل سن پئی ایہہ صفتاں خُدا دیاں ای نے پر او ایہناں صفتاں نوں جیوندے خُدا دی بجائے بُتاں دے نال منسوب کردے سن۔ طِطس دے پہلے خط دے وچ رسول ایہہ بیان کردا اے پئی سانوں اوس خالق خُدا دی پرستش کرنا چاہیدی اے جیہڑا ہر شے دا

مالک تے خلق کرن والا اے۔ یونانی فلسفے دے مُطابق اوہناں دیوتے ای کائنات دے خلق ہون دا منبع نے۔ پر ایس تقریر دے وچ پولس بہت چنگی طرح دے نال اوہناں شیواں نوں جیوندے خُدا دے نال منسوب کردہندا اے جیہڑا قادرِ مُطلق خُدا اے۔ پر یونانی فلسفے دے وچ ایہناں صفتاں نوں زیوس دے نال جوڑ دِتا گیا سی۔ تے ایہناں ای صفتاں نوں اگے رکھدیاں ہوئیاں اوہناں نے اوہدا مندر تعمیر کیتا سی تے اوہدی پُوجا وی کردے سن۔ پر یاد رکھو پئی ایس کائنات دی ہر اک شے خُدا دی خلق کیتی ہوئی اے جہدے سببوں اسی چلدے پھردے آں تے ساڈے وچ حیاتی پائی جاندی اے۔ تے ایس ای علمِ الٰہی دے مُطابق پولس ایہہ بیان کردا اے پئی خُدا ساڈے توں دُور نہیں اے تے پاک کلام دے مُطابق او ہر تھاں تے موجود اے او ساڈے نال سگوں ساڈے اندر رہندا اے۔

پولس انسانی نسل تے اصل توں گل نوں شروع کردا اے تے ساریاں قوماں اِک جدِ امجد یعنی آدم دی اولاد نے۔ تے خُدا نے نہ صرف ساریاں قوماں نوں پیدا کیتا اے سگوں اوہناں دیاں سکونت دیاں حداں وی ٹھہرایاں نے۔ اوہنے اوہناں دے اُتے ان گنت فضل کردیاں ہوئیاں اپنیاں برکتاں دے نال اوہناں نوں مالا مال کیتا اے۔ تاں پئی او خُدا نوں لبھن کیوں جے خُدا چاہندا اے پئی او اوہدے تیکر رسائی حاصل کرن۔ کیوں جے او کسے توں وی دُور نہیں اے تے ایہہ اوہدی صفت اے پئی او ہر تھاں تے موجود اے۔ تے اعمال ۱۷ باب دی ۲۹ آیت ایویں بیان کردی اے:

ایویں خُدا دی نسل ہُندیاں ہوئیاں سانوں ایہہ خیال کرنا مُناسب نہیں اے پئی ذاتِ الٰہی اوس سونے یا روپے یا پتھر دی طرح اے جیہڑے آدمی دے ہُنر تے اِیجاد دے نال گھڑے ہوئے نے۔

پولس ایہہ بیان کردے اے پئی اسی سارے خُدا دے پیدا کیتے ہوئے آں۔ تے ایتھے پولس کوئی فلسفہ بیان نہیں کردا اے سگوں او عمومی مُکاشفے دی رائیں خُدا دا اظہار کردا پیا اے۔ اسی خُدا دے پیدا کردہ آں تے اسی اوہدے کولوں ای آئے آں تے اوہدے کول ای واپس جانا اے۔

پولس ایتھینے دیاں لوکاں دے خیالاں دی نفی کردیاں ہوئیاں آکھدا اے پئی ایہہ ضروری نہیں اے پئی خُدا دا وجود ہتھ دیاں بنائیاں ہوئیاں شیواں وچ ہوسکدا اے۔ ایتھے پولس انسان نوں خُدا دے ہتھوں خلق ہون دے نال انسان نوں خُدا دی معتبر مخلوق بیان کردا اے۔ تے ایہدے نال نال ایہہ وی بیان کردا اے پئی اسی سارے خُدا دی شبیہہ تے آں کیوں جے اوہنے سانوں اپنی شبیہہ تے خلق کیتا اے۔ تے اسی کیہ کردے آں پئی اسی مختلف شکلاں دے بُت بنا کے اوہناں نوں خُدا دا درجہ دے دیندے آں۔ جہناں دے وچ کوئی قُدرت نہیں پائی جاندی اے پر اوہناں نوں منن والے اوہناں نوں ہر اِک شے اُتے قادر خیال کردے نے۔

پولس اوہناں گلاں دی نشاندہی کردا اے جہناں دے وچ اوہ خُدا دی ہستی دے بارے دے وچ غلط فہمی دا شکار سن۔ تے او ہتھ دیاں بنائیاں ہوئیاں بُتاں نوں خُدا سمجھدیاں ہوئیاں غلط سوچ تے عقیدیاں

دے حامی سن۔ تے واحد خُدا نوں نہیں سمجھدے تے نہیں مندے سن جیہڑا خُدا اپنی ذات وچ معتبر تے کامل اے۔ تے اوہنوں ہتھ دے نال بنائے جاون دی لوڑ نہیں اے۔ نہ صرف یونانی سگوں ایس توں پہلاں دیاں قوماں وی یعنی بابلی تے کعنانی وی ایویں ای بُتاں نوں پُوجن والے سن۔ یسعیاہ دی کتاب دے پس منظر دے وچ ایہناں قوماں دے بارے تفصیل بیان کیتی گئی اے۔ پولس ایتھے ایہہ بیان کردا اے پئی خُدا ہر تھاں تے موجود اے تے او ساڈے نال اے۔ کیوں جے پاک کلام دے مُطابق ایہہ بُت پرستی سی۔ اعمال ۱۷ باب دی ۳۰ آیت دے وچ ایویں بیان کیتا گیا اے:

پس خُدا جہالت دیاں ویلیاں توں چشم پوشی کر کے ہُن ساریاں بندیاں نوں ہر تھاں تے حُکم دیندا اے پئی توبہ کرن۔

لُسترہ دے وچ وی ایویں ای سی تے پولس نے اوہناں نوں وی ایہہ آکھدیاں ہوئیاں خبردار کیتا سی پئی اسی وی تُہاڈے ہم طبیعت انسان آں۔ تے تُہانوں خُوشخبری دیندے آں پئی ایہناں ساریاں شیواں توں کنارہ کردیاں ہوئیاں اوس جیوندے خُدا دے ول نوں دھیان کرو جہنے اسمان تے زمین تے سمندر تے جو کُجھ اوہدے وچ اے پیدا کیتا اے۔ ایتھے وی پولس رسول اوہناں ساریاں شیواں دا خالق اوس خُدا نوں ای ٹھہراوندا پیا اے۔

یونانی فلاسفراں تے قدیم قوماں نے خُدا دے تصور نوں بدل کے رکھ دِتا سی۔ تے ایویں او ہتھ دے بنائے ہوئے دیوتیاں دے اُتے ایمان رکھدے سن۔ تے اوہناں دے پچھے او بدی دیاں قوتاں سرگرم سن جیہڑے نافرمان فرشتے سن۔

بُت پرستی دیاں ساریاں عنصراں دی وضاحت کردیاں ہوئیاں پولس ایہہ بیان کردا اے پئی خُدا صدیاں توں پرقوماں دی جہالت توں کنارہ کردا آیا اے۔ تے ہُن او پر تھاں تے حُکم دیندا اے پئی سارے لوکی گُناہ توں کنارہ کرن۔ کیوں جے ہُن خُدا دے عمومی مُکاشفے دی بجائے خُدا دا حقیقی مُکاشفہ یعنی خُداوند یسوع مسیح ساڈے کول موجود اے۔ تے ہُن خُدا چاہندا اے پئی اسی اپنی بُت پرستی توں باز آئیے تے خُدا دے ول نوں دھیان کرئیے۔ تھسلنیکیوں دی کلیسیا نوں پولس رسول ایہہ لِکھدا اے پئی اپنی سوچ نوں بدلو تے خُدا دے ول نوں دھیان کرو۔ تھسلنیکے دی کلیسیا دے وچ پولس رسول ایہہ توقع کردا اے پئی ہر بندہ خُداوندیسوع مسیح نوں قبول کردیاں ہوئیاں نجات پاوئے تے پاک روح دے تجربے نوں حاصل کرے تے خُدا دے فضل دے نال روح دیاں نعمتاں پاوئے۔

پولس رسول اعمال دی کتاب دے وچ ایہہ بیان کردا اے پئی ایہہ بُت کوئی حقیقت نہیں رکھدے نے۔ کیوں جے اوہناں دیوتیاں نوں اپنیاں ہتھاں دے نال بنا کے اوہناں نوں خُدا بنا لیندے نے جیہڑا پئی گُناہ اے۔ پولس ایہناں گلاں نوں چوک وچ بیان کردا پیا سی جتھوں ہر کوئی لنگدا سی تے

جتھے ہر روز بہت ساریاں گلاں دے فلسفے بارے بحث ہُندی سی۔ خُدا ہر چیز تے قادر اے کیوں جے اوہنے سب کُجھ خلق کیتا اے تے او ای تعریف و تمجید دے لائق خُدا تے قُدرت رکھن والا اے۔

حقیقی خُدا پیدا کردا، پرورش کردا تے سنبھالدا اے۔ او ہر جگہ، ہر خطے تے ہر مُلک دیاں لوکاں نوں آکھدا اے پئی اپنیاں سوچاں نوں تبدیل کرو تے توبہ کرو۔ اعمال ۱۷ باب دی ۳۱ آیت ایہہ بیان کردی اے:

کیوں جے اوہنے اِک دن ٹھہرایا اے جدوں او راستی دے نال دُنیا دے عدالت اوس بندے دی رائیں کرے گا۔ جہنوں اوہنے مُقرر کیتا اے تے اوہنوں مُردیاں دےوچوں جلا کے ایہہ گل ساریاں دے اُتے ثابت کر دِتی اے۔

ایتھے ایس آیت دے وچ پولس رسول ایتھینے دیاں لوکاں دے اوس فلسفے دی نفی کردا اے۔ تے او کسے وی طور تے ایس گل نوں قبول کرن نوں تیار نہیں سن۔ او مُردیاں دی قیامت، جی اُٹھن تے خُداوند یسوع مسیح دی آمدِثانی اُتے بالکُل وی یقین نہیں رکھدے سن۔ خُدا اپنی راستبازی دی رائیں سارے جہان دی عدالت اِک ای بندے دی رائیں کرے گا جہنوں اوہنے مُقرر کیتا اے۔ پولس اپنی تقریر دے وچ او اہم نقطے دا بیان کردا اے پئی خُدا خُداوند یسوع مسیح دی رائیں ایس جہان دی عدالت کرے گا۔

خُدا ساری مخلوق نوں سنبھالن والا اے تے او اپنی قُدرت دے کلام دے نال ہر اِک شے نوں کنٹرول کردا اے۔ پولس نے پاک کلام دے وچوں علمِ الٰہی دی ایس تقریر دے اُتے بڑا زور دِتا اے۔ او اوہناں مقصداں نوں ظاہر کردا اے جہناں دا تعلُق خُدا تے اوہدی قُدرت دے نال اے۔ کیوں جے خُدا ای خالق تے مالک اے تے او ہر شے نوں پیدا کرن والا اے۔

ایتھے پولوس خُدا دے ولوں مُقرر شُدہ اوس بندے دے بارے ذکر کردا اے جہنوں خُدا نے عدالت کرن دے لئی مُقرر کیتا اے۔ بھاویں جے اوہنے انسانی روپ لیا اے پر تاں وی او صفت وچ خُدا ای اے۔ کیوں جے خُداوند یسوع مسیح دے وسیلے دے نال خُدا نے ساڈے نال کلام کیتا اے تے ساریاں شیواں اوہدے وسیلے دے نال پیدا کیتیاں گئیاں نے۔ ایتھے پولس مسیحی علمِ الٰہی دا خُلاصہ بیان کردا اے کیوں جے خُدا باپ نے ایس جہان نوں یسوع مسیح دے وسیلے دے نال خلق کیتا سی تے اوہنے میراث دے وچ افضل نام پایا اے۔ پولس نے اپنی تقریر دے بہاو دے وچ خُدا دی ساری قُدرت دا بیان کیتا سی تے اوس ہستی دا وی ذکر کیتا سی جہنوں پاک کلام خُدا دا اکلوتا بیٹا آکھدا اے۔ کوئی وی عامانسان ایس وڈی ذمہ داری نوں پُورا کرن دے قابل نہیں نکلیا سی تے خُدا نے باپ نے عدالت دے سارے کم نوں بیٹے دے سُپرد کیتا اے۔ کیوں جے کوئی نیکوکار نہیں اے تے صرف خُدا دا برہ

یسوع مسیح ای غالب آیا اے۔ ایتھے اوس عدالت دے ول نوں اشارہ کیتا گیا اے جیہڑی اوہدوں ہوئے گی جدوں یسوع مسیح دی آمدِ ثانی ہوئے گی۔ اعمال ۱۷ باب دی ۳۲ آیت ایہہ بیان کردی اے:

جدوں اوہناں نے مُردیاں دی قیامت دے بارے سُنیا تے کئی ٹھٹھا مرن لگے تے کئیاں نے آکھیا پئی اسی ایس گل نوں فیر کدی تیرے توں سُناں گے۔

ستوئ یکی اپکوری عقیدے دے لوکی ایس فلسفے تے عقیدے دے خلاف سن۔ تے ایویں اوہناں نے ایس گل نوں سُنن توں انکار کیتا تے کُجھ اوہناں وچوں ٹھٹھے مارن لگے سن۔ کیوں جے اوہناں دے نیڑے ایہہ عقیدہ صرف احمقانہ گل سی۔ اخیری عدالت دے حقیقت ایس گل دے وچ لُکی ہوئی اے پئی خُدا نے خُداوند یسوع مسیح نوں مُردیاں دے وچوں جیوندہ کیتا اے۔ ایویں پولس رسول نے اوہناں نوں اپنی اہم ترین موضوع خُداوند یسوع مسیح دے بارے دسیا سی۔ پئی خُداوند یسوع مسیح دے علاوہ کوئی وی ایس قابل نہیں اے پئی او ایس جہان دی عدالت کرسکے۔ اعمال ۱۷ باب دی ۳۳ تے ۳۴ آیت دے وچ ایویں لِکھیا ہویا اے:

ایس ای حالت دے وچ پولس اوہناں دے وچوں نکل گیا پر کُجھ بندے اودے نال مل گئے تے ایمان لے آئے۔ اوہناں وچوں دیونسی یُس اریوپگس دا اِک حاکم تے دمرس نام اِک عورت سی تے کُجھ ہور وی اوہناں دے نال سن۔

بھاویں جے ساریاں لوکاں نے پولس دے پیغام نوں نہیں سُنیا سی پر او اوتھے اریوپگس دی مذہبی عدالت دے وچ خُداوند یسوع مسیح دی خُوشخبری دا پیغام دے کے نکلیا سی۔ تے اوہناں دے وچوں کُجھ لوکاں نے خُداوند یسوع مسیح دے پیغام نوں سُن کے ایمان لیاندا سی تے اوہدے نال مِل گئے سن۔ ایویں اوہناں بُت پرستی چھڈدیاں ہوئیاں یسوع مسیح دی پیروی شروع کر دِتی سی۔

دیونسی یُس دے بارے صرف اینا جاندے آں پئی او اِک وڈا فلاسفر سی تے منطقی بندہ سی۔ جھنوں ایہہ عزاز حاصل سی پئی او اریوپگس دی عدالت دا رُکن سی۔ اوہنے پولس دی گل نوں سُندیاں ہوئیاں ایمان لیایا پئی یسوع مسیح قیامت تے حیاتی دا منبع اے تے او ای سارے جہان دی عدالت کرے گا۔ سارے ایتھنی فلسفی بڑی پیچیدہ قسم دی تعلیم تے فلسفے دے دعوے دار سن۔ تے او اپنے فلسفے دے اُتے فخر کردیاں ہوئیاں اپنی ہر اِک گل نوں حتمی قرار دیندے سن۔

ایویں آوہناں سُنن والیاں دے وچوں کُجھ نے بڑے اچھے طریقے دے نال پولس دیاں گلاں نوں سُنیا اوہناں نوں قبول کیتا تے خُداوند یسوع مسیح دے اُتے ایمان لیائے سن۔ بھاویں جے عدالت دے وچوں ساریاں تے نہیں پر کُجھ لوکاں نے خُداوند یسوع مسیح دی سچائی نوں جان لیا سی۔ تے ایویں او قبول کردیاں ہوئیاں ابدی میراث دے وچ داخل ہوئے سن۔

لوقا ایس رسالے دے وچ سارے درجے دیاں معبوداں نوں اِک پاسے کردیاں ہوئیاں پولس رسول دے ایس بیان دے وسیلے دے نال ہر اِخ شے نوں یسوع مسیح دے پیراں ہیٹھاں کر دیندا اے یعنی ایہہ پئی اوہنوں ہر اِک شے دے اُتے اختیار حاصل اے۔ کیوں جے ہر اِک شے دا اختیار خُداوند یسوع مسیح دے کول اے۔ ساریاں لوکاں نے جہناں اوہنوں قبول کیتا اے اوہدی حاکمیت نوں منیا اے تے اج اسی وی اوہدی قُدرت تے حاکمیت تے اختیار دا اقرار کردے آں۔

خُدا باپ دی محبت اوہدے پیٹے ساڈے خُداوند یسوع مسیح دے وسیلے دے نال ظاہر ہوئی اے۔ جہنوں اوہنے انسان بنا کے بھیج دِتا اے۔ پولس رسول اریوپگس دی عدالت دے وچوں نکلیا تے اوتھے کُجھ لوکی اوہدے نال ہو گئے جہناں نے خُداوند یسوع مسیح نوں قبول کیتا سی۔ او اوہناں دے کول کُجھ دِن رہیا سی۔ تے اوہناں نوں خُداوند یسوع مسیح دی تعلیم دے بارے بیان کیتا تے اوہناں نوں اوس جیوندے خُدا دے بارے سِکھایا سی۔ ایہدے بعد پولوس کرنتھس وچ گیا سی جتھے اوہدی مُلاقات یہودیاں دے نال وی ہوئی سی پر ایتھے ایتھینے دے وچ سارے لوکی غیر یہودی تے یونانی سن۔

جے اسی وی یونانیناں دی طرح اپنیاں ای گلاں دے اُتے بھروسہ رکھاں گے تے اسی کدی وی خُداوند یسوع مسیح دی ابدی نجات نوں حاصل نہیں کر پاواں گے۔ پر جے اسی اوہدے اُتے توکل کریئے تے اوہدے پاک نوں نوں مُبارک آکھاں گے تے اسی کدی وی شرمندہ نہیں ہواں گے۔ پولس نے جدوں

ایتھینے دیاں لوکاں نوں خُدا دا جیوندہ پاک کلام سُنایا سی تے اوہناں دا خُداوند یسوع مسیح دے نال رابطہ استوار ہویا سی۔ اوہناں نے خُداوند یسوع مسیح دے بارے سُنیا جانیا تے ایمان لیاوندا سی۔ تاں پئی او وی پولس دے نال ابدی نجات دے وچ میراث پاون۔ پر قبول کرلین دے بعد خُدا ساڈے توں وفاداری چاہندا اے۔ تاں پئی اسی اوہدی تعریف تے تمجید کریئے کیوں جے او ایس لائق خُدا اے۔ سانوں خُدا دی حضور دے وچ جُھکن دی لوڑ اے کیوں جے او راستی دے نال قوماں دی عدالت کرے گا۔ ایویں اسی اوس وڈی نجات توں غافل نہ رہئے جیہڑی سانوں خُداوند یسوع مسیح دے وسیلے دے نال مِلدی اے۔

انجیلاں دے وچ خُداوند یسوع مسیح دے وسیلے دے نال نجات دا پیغام بڑا واضح اے۔ ایہدے نال نال خطاں دے وچ پولس رسول نے خُداوند یسوع مسیح دے وسیلے دے نال نجات دا پرچار کیتا اے۔ تے ایہہ ای دُرست علمِ الٰہی اے کیوں جے اوہدے وسیلے دے بغیر کوئی وی باپ دے کول نہیں آسکدا اے تے نہ ای نجات نوں حاصل کرسکدا اے۔ جدوں اسی ابدی حیاتی دے بارے گل کردے آں تے سانوں پاک کلام دے وچوں اوہناں ابدی برکتاں دا بیان مِلدا اے جیہڑاں نجات دے نال سانوں حاصل ہُندیاں نے۔ تے ایویں اسی ایہہ جان لیندے آں پئی خُدا کِنا وڈا تے بھلا اے جیہڑا سانوں ہر طرح دیاں جسمانی تے روحانی برکتاں دے نال مالا مال کردا اے۔

خُدا اپنی مخلوقات توں او ای جلال پاون دا حقدار اے جیہڑا او اپنی اَسمانی مخلوق توں پاوندا اے۔ کیوں جے او خالق اے تے او اپنی مخلوق توں توقع کردا اے پئی او اوہدی قُدرت دا اظہار کردیاں ہوئیاں اوہدی تعریف تے تمجید کرن۔ سانوں ہر طرح دیاں روحانی تے جسمانی برکتاں دیون دے لئی اوہنے اپنے اکلوتے پُتر نوں ساڈے لئی کفارہ ٹھہرایا اے۔ جہنے ساڈے لئی لعنتی موت برداشت کیتی اے پئی اوہدے مار کھاون دے نال اسی شفا پائیے۔

ایویں جہناں لوکاں نے پولس دے پیغام نوں سُنیا تے ایمان لیاوندیاں ہوئیاں خُداوند یسوع مسیح نوں قبول کیتا سی اوہناں نے ابدی منجات تے میراث نوں پا لیا سی۔ پاک کلام دے وچ ایس سچائی نوں بڑی خُوبصورتی دے نال بیان کیتا گیا اے پئی خُداوند یسوع مسیح سادے وچکار رہیا سی۔ خُدا آپ ساڈے انساناں دے وچکار وسن دے لئی آگیا سی تے اسی خُداوند یسوع مسیح دا اجہیا جلال ویکھیا جہیا باپ دے اکلوتے دا جلال۔

ایہہ او پیغام اے جیہڑا بیریہ دے وچ دِتا گیا سی۔ تے ایہہ ای پیغام تھسلنیکے دے وچ وی دِتا گیا سی جہنوں کُجھ لوکاں نے قبول کر لیا سی۔ پولس نے نہ تے موسیٰ دی توریت اُتے عمل کرن نوں آکھیا سی تے نہ اوہناں رسماں نوں منن نوں آکھیا سی جہناں نوں بنی اسرائیل قدیم زمانے توں مندے آوندے

سن۔ پولس نے اوہناں نوں یسوع مسیح دے وسیلے دے نال نجات دا پیغام دِتا تاں پئی او اوہدے اُتے ایمان لیاون۔

پولس جاندا سی پئی او آپ وی خُداوند یسوع مسیح تے مسیحیت دے بارے بہت سارے غلط عقیدیاں نوں مندا سی۔ سگوں او تے مسیحیت دے بہت خلاف سے تے خُداوند یسوع مسیح دے اُتے ایمان رکھن والیاں نوں ماردا تے ستاوندا سی۔ تے جدوں خُداوند یسوع مسیح ناصری آپ اوہنوں دمشق دی راہ تے مِلیا تے او خُداوند یسوع مسیح دا ایلچی بن گیا تے اوہدے ناں دی مُنادی کرن لگ پیا سی۔ خُدا نے آپ پولس نوں سدیا سی پئی تُو میینوں کیوں ستاوندا ایں؟ ایہناں لفظاں نے اوہدی حیاتی نوں تبدیل کر کے رکھ دِتا سی۔ او تھاں تھاں تے یسوع مسیح دی مُنادی کرن لگیا سی تے اوہنے کلیسیاواں نوں قائم کیتا سی تے ایس ای پیغام نوں او ہُن ایتھنے وچ لے کے آیا سی۔ تے کئی لوکاں نے ایس نجات بخش پیغام نوں قبول کر لیا سی۔

اسی اپنی روزمرہ حیات دے لئی اوہدا شُکر ادا کردے آں پئی او سانوں سنبھالدا اے تے ساڈی مدد کردا اے۔ اسی اوہدی وڈی نجات دے لئی اوہدے بے حد شُکرگُزار آں جیہڑی اوہنے ایمان لیاون دے وسیلے دے نال سانوں عطا کیتی اے۔

آؤ اسی دُعا کریئے:

خُدا باپ اسی ایس وڈی نجات دے لئی تیرا شُکر ادا کردے آں جیہڑی تُو سانوں عطا کیتی اے۔ اسی تیرے حضور دے وچ حاضر ہُندیاں ہوئیاں ایہناں ساریاں حالاتاں دے لئی تیرا شُکر ادا کردے آں۔ جہناں دے وسیلے اسی تیرے پاک کلام نوں سُندے، سمجھدے تے ایمان لیاوندے آں۔ تیرے تمجید ابدلآباد ہُندی رہوے۔ اسی اپنیاں حیاتیاں نوں تیرے سُپرد کردے آں کیوں جے اسی تیری مانند بننا چاہندے آں۔ بخش پئی اسی تیرے نقش قدم اُتے چلدیاں ہوئیاں تیرے پُتر یسوع مسیح جیہا مزاج رکھئیے۔ اسی تیرے بارے حاصل ہون والے علم تے تیری بھلیائی دے لئی تیرا شُکر ادا کردے آں۔ منت کردے آں پئی تُو سانوں اپنیا راہواں اُتے چلن دے لئی اپنا فضل عطا کر۔ تاں پئی اسی ابدی عدالت دی سزا توں بچ کے ابدی میراث نوں حاصل کرن والے بن سکئیے۔ ہر اِک ذی روح انسان قیامت دے دن یسوع مسیح دے سامنے حاضر ہوئے گا۔ اسی خُداوند یسوع مسیح دے وسیلے اوس قیامت اے اُتے ایمان رکھدے آں جدوں او آپ سارے جہان دی عدالت کرے گا۔ بخش پئی اسی وی اوہدے پیغام نوں ساری دُنیا تیکر پہنچایئے تاں پئی بہت سارے لوکی خُدا دی مُہیا کردہ نجات تیکر پہنچ سکن تے خُداوند یسوع مسیح نوں قبول کردیاں ہوئیاں اپنیاں حیاتیاں نوں تبدیل کرن۔

خُدا باپ اسی تیرے پُتر ساڈے خُداوند یسوع مسیح ناصری دی تعریف تے تمجید کردے آں جہدے وسیلے دے نال ساڈی ابدی نجات مُمکن ہوئی اے۔ اسی اوہدی پرستش کردیاں ہوئیاں اوہدی طرح بننا

چاہندے آں۔ اسی اوہدے اُتے بھروسہ رکھدیاں ہوئیاں فتح یابی حاصل کردے آں۔ تے اسی منت کردے آں پئی باقی دیاں سبقاں نوں سِکھن دے وچ وی ساڈی راہنمائی کریں۔ اسی ایہہ سارا کُجھ تیرے سوہنے پُتر اپنے خُداوند یسوع مسیح دا ناں لیندیاں ہوئیاں منگدے آں، آمین۔

آسمانی باپ! ہم تیرے حضور حاضر ہیں اور تیرا شکریہ ادا کرتے ہیں۔ہم شکر گزار ہیں تُو نے ممکن کیا ہے کہ ہم تیری برکات سے لطف اندوز ہور ہے ہیں۔بے شک تیرا کلام ہماری رہنمائی کرتا ہے۔ہم اپنے دل تیرے حضور اُنڈیلتے ہیں تاکہ تیرا کلام بڑے دھیان سے سُنیں اور اسے اپنے دلوں میں جگہ دیں۔ تیرے مدد اور حفاظت کے لئے تیرے شکر ادا کرتے ہیں۔ تُو اپنے کلام کو سمجھنے کے لئے ہماری مدد کرتا ہے۔ہم تیرے فضل اور تیری رحمتوں کو یاد کرتے ہیں۔ یسوع مسیح کے نام میں یہ دُعا مانگتے ہیں۔آمین!

پچھلے سبق میں ہم نے تھسلنیکے کی کلیسیا میں پولس رسول کے سفر اور اُس کی خدمت کے بارے میں سیکھا تھا۔جب رسولوں کو کچھ مشکل پیش آئی تو کلیسیا کے لوگوں نے پولس اور سیلاس کو وہاں سے چپکے سے نکال دیا۔ جب مخالفین پولس اور سیلاس کو ڈھونڈ رہے تھے تو یاسُون اوراُس کے باقی ساتھیوں کو گرفتار کر لیا گیا تھا۔

۱۷ویں باب کی نویں آیت میں یاسون اور اُس کےباقی ساتھیوں کو ضمانت پر رہا کر دیا گیا۔

یہ مرکزی شہر تھا۔ اور اس شہر کے حاکموں نے رسولوں اور کلیسیا کے کئی ایک لوگوں کے خلاف یہ مہم چلائی۔ اُن کا نشانہ دراصل پولس اور سیلاس تھے۔ تھسلنیکے مکدنیہ کا نہایت اہم ضلع تھا۔ مکدنیہ کے تجارت کا کافی حد تک دارومدار اس شہر پر تھا۔ پولس اور سیلاس کا معاملہ شہر کے حاکموں کے پاس گیا۔

تھسلنیکے تجارتی سرگرمیوں کی وجہ سے مکدنیہ میں بڑا اہم مقام رکھتا تھا۔ پولس اور سیلاس کے طرح یاسون اور کلیسیا کے بعض ایمانداروں کا واسطہ بھی حاکموں سے پڑا۔لیکن یہ اس قدر کٹھن نہیں تھا۔ کیونکہ انہیں صرف حاکموں کے سامنے رسولوں کی بات جاننے کے لئے ہی پکڑا گیا تھا۔ اور انہیں اس بات کا بھی ذمہ دار ٹھہرایا جا رہا تھا کہ انہوں نے اُن لوگوں کو پناہ دی ہے جنہوں نے جہان کو باغی کر دیا ہے۔

۱۷ ویں باب کی دسویں آیت میں پولس اور سیلاس راتوں رات بیریہ جا پہنچے۔ رسولوں نے تھسلنیکے کے علاقے کو چھوڑا اور وہاں سے بیریہ کو روانہ ہوئے۔ بیریہ تھسلنیکے سے ۲۰ میل کے فاصلے پر واقع تھا۔ تھسلنیکے کافی بڑا شہر تھا۔ یہ مکدنیہ کا اہم ترین تجارتی مرکز تھا۔

رسولوں نے فلپی سے تھسلنیکے کاسفر کِیا اور وہاں سے بیریہ میں آئے۔ یہ استنبول کے مغربی ساحل پر واقع ہے۔ ان ابواب میں پولس رسول کے سفر کی تفصیل کا بیان ملتا ہے۔ کیسے اور کہاں کہاں پولس نے منادی کی اور کیسے سفر کی مشکلات برداشت کِیں۔ سفر کی مشکلات اور ایذارسانی کے باوجود رسولوں نے خدمت جاری رکھی۔اب رسول یونان کے ساحلِ سمندر پر پہنچے تھے۔ اپنے خطوط میں بارہا پولس نے ان باتوں کا تذکرہ کِیا ہے۔ پولس رسول ۵۰ عیسوی میں بیریہ میں گیا۔

اِس وقت کلودیس قیصرِ روم تھا۔ بہت سے یہودی ان ریاستوں میں رہائش پذیر تھے جو قیصرِ روم کے ماتحت تھے۔ رومی حکومت کی عالمگیر سلطنت کی وجہ سے رسولوں کے لئے یہ نہایت اچھا موقع تھا کہ

وہ ہر شہر اور ہر جگہ جا سکتے ہیں۔پس وہ تھسلنیکے سے نکلے اور بیریہ میں آ پہنچے۔ اس سے اگلا مرحلہ بیریہ سے اتھینے پہنچنے کا ہے۔ بیریہ سے نکلنے سے پہلے انہوں نے تھسلنیکے میں اچھی کلیسیا قائم کی۔ یہ نہایت با برکت کلیسیا تھی۔

یہ علاقہ ایشیائے کوچک میں واقع تھا۔یہ کلیسیا ایمان میں مضبوط اور نہایت دلیر تھی۔ جب حکومتی نمائندوں نے رسولوں کو گرفتار کرنا چاہا تاکہ اُنہیں سزا دیں لیکن رسولوں نے مناسب جانا کہ ان کی وجہ سے باقی کلیسیا کے لوگوں کو مشکلات نہ اُٹھانا پڑیں ، کیونکہ تھسلنیکے کی کلیسیا میں ایمان لانے والے زیادہ تر لوگ غیر قوم تھے۔ محض یہودی ہی کئی مقامات پر رسولوں کی مخالفت کرتے تھے۔ اور جتنے بھی غیر قوم ایماندار تھے اُن سبھوں نے خداوند کو قبول کیا۔

تھسلنیکیوں کے نام پہلے خط میں پولس رسول کلیسیا کا حال بیان کرتا ہے کہ وہ کس قدر ایمان میں مضبوط اور خداوند میں پیوستہ ہے۔ پولس ابھی جانتا تھا کہ کلیسیا ابھی نو مرید ہے اور اسلئے جب حکومتی نمائندوں نے رسولوں کو پکڑنا چاہا۔تو کلیسیا کی حفاظت کو مدِ نظر رکھتے ہوئے پولس اور سیلاس تھسلنیکے سے روانہ ہوئے۔ رسولوں نے کوشش کی کہ مکدنیہ کے تمام اُن علاقوں میں خوشخبری پہنچائے جہاں تک خدا اُنہیں لے کر جائے۔ اسی کے نتیجے میں رسولوں نے فلپیوں، تھسلنیکے اور بیریہ اور اتھینے جیسی کلیسیائیں قائم کیں۔

کیونکہ پولس نے رویا میں دیکھا تھا کہ کوئی مکدنی آدمی انہیں مدد کے لئے بُلا رہا ہے۔یوں مکدنیہ کے لئے خوشخبری کی راہ ہموار ہوئی۔ یوں مکدنیہ میں تھسلنیکے جیسی بابرکت کلیسیائیں قائم کِیں۔ یہاں زیادہ تر یسوع مسیح کو قبول کرنے والے لوگ غیر اقوام میں سے تھے۔ غیر قوم لوگ ہی کلیسیائیوں میں اہم مقام کے حامل لوگ تھے۔ کیونکہ انہوں نے ایمان لانے کے بعد یسوع مسیح کے ساتھ وفاداری کی۔ تھسلنیکیوں کے نام پہلے خط میں وہ کلیسیا کے بارے میں بیان کرتا ہے کہ کس قدر مضبوط ایمان سے قائم رہے۔ پولس نے تھسلنیکے میں یہ نہیں چاہاکہ ان کی وجہ سے ان نئے ایمان لانے والے لوگوں کو مشکل کا سامنا کرنا پڑے اسی لئے وہ بخیریت اُنہیں چھوڑ کر بیریہ کی طرف رخصت ہوئے۔ یوں رسولوں نے اُنہیں پریشان نہیں کرنا چاہا۔ یہ کلیسیا کے ساتھ اچھی وابستگی کی علامت ہے۔ اس کلیسیا میں سے ایک نوجوان تیمتھیس نام بھی ایمان لایا جس کی ماں یہودی اور باپ یونانی تھا۔

اس طرح رسولوں نے مکدنیہ میں بڑاکام کِیا۔ رسولوں نے باوجود مشکلات کے بڑی پھلدار خدمت کی۔ یہ کلیسیائیں بڑی سرگرم تھیں۔ زیادہ تر ان کلیسیاؤں میں نا مختون لوگ تھے۔ پولس ہر لمحہ ان کلیسیاؤں کی فکر کرتا تھا اسی لئے جب کلیسیا میں بتُوں کی مکروہات کا مسئلہ پیدا ہوا اور بہت سے یہودی ایمانداروں کے لئے ٹھوکر کا باعث تھا۔ اس لئے پولس نے اُن لوگوں کی فکر کی اور یروشلیم کی کونسل میں ہونے والے فیصلے کے بارے میں اُنہیں بتایا اور ہدایت کی۔

۔۔۔وہ وہاں پہنچ کر یہودیوں کے عبادت خانہ میں گئے۔ یہ لوگ تھسلنیکے کے یہودیوں سے نیک ذات تھے کیونکہ انہوں نے بڑے شوق سے کلام کو قبول کِیا اور روز بروز کتابِ مقدس میں تحقیق کرتے تھے کہ آیا یہ باتیں اسی طرح ہیں۔ (اعمال17:10-11)

یہاں مذہبی جوش و جنون سے متعلق کئی ایک باتوں کا ذکر ہے۔ بیریہ میں یہودیہ کے عبادت خانے موجود تھے۔ جن میں سے ایک میں رسول خوشخبری سنانے کے لئے گئے۔ فلپی میں بھی یہودیوں کا عبادت خانہ موجود تھا۔ اور یہاں بھی عبادت خانہ کا بیان ملتا ہے جہاں رسول عبادت کی غرض سے گئے۔ یہاں کے یہودی بہت اچھے اخلاق کے تھے۔

تھسلنیکے کے یہودیوں کے نسبت ان کا رویہ بہتر تھا۔ وسائل اور اخلاقیات میں بڑے خوش کُن لوگ تھے۔ پولس اور سیلاس کو یہاں کسی قسم کی مخالفت کا سامنا نہیں کرنا پڑا۔ یہاں یہودیوں کے کردار کی خوبی کو بیان کِیا گیا ہے۔ بیریہ کے یہودی وسیع النظر تھے۔

پس پولس بیریہ کے عبادت خانہ میں گیا۔ رسول یسوع مسیح کی قیامت کے گواہ تھے اور ہر جگہ رُوح کی ہدایت سے خداوند کی خوشخبری دیتے تھے۔ یہاں رسولوں نے جب خداوند کے کلام کی خوشخبری دی تو تھسلنیکے کی نسبت یہاں کے لوگوں نے جلدی قبول کِیا۔ انہوں نے پولس کی تعلیم کو بڑے شوق سے قبول کیا۔ وہ خدا کا کلام سننے میں دلچسپی لیتے تھے۔ انہوں نے پولس کی قدر کی اور اُس کے ربّی ہونے کو تسلیم کِیا۔ اور یہی لوگ خداوند کے کلام کے گہرے بھیدوں کی تحقیق کرنے میں بھی

دلچسپی لیتے تھے۔ انبیا کی پیشن گوئیوں اور نبیوں کی باتوں پر غور وخوض کرتے اور یہ جاننے کی کوشش کرتے تھے کہ آیا یہ باتیں سچ ہیں۔

تھسلنیکے کی کلیسیا میں بھی پولس رسول گواہی دینے کے لئے اور یسوع مسیح کے بارے میں بیان کرنے کے لئے انبیا کی پیشن گوئیوں کا حوالہ دیتا ہے۔ اور یسوع مسیح کے بارے میں حقائق کو واضح کرتا ہے ۔ اور یسوع مسیح کی موت اور قیامت کی گواہی دیتا ہے۔ پس جو ایمان لاتے اورقبول کرتے تھے وہ نجات پاتے تھے۔ اس بات کے لئے کسی کو مجبور نہیں کِیا جاتا تھا، جب تک کوئی اس بات کو قبول نہیں کرتا تھا۔ یہ نہایت اہم اور گراں قدر بات تھی۔ کہ غیر قوم نا مختون لوگ اب خداوند کے نام پر نجات پا رہے تھے۔

پولس اس بات کا گواہ تھا کہ ہم یسوع مسیح پر ایمان لانے کے باعث الگ کئے جاتے اور مقدسین میں شمار ہوتے ہیں۔

ہم بھی ایمان لائے ہیں اب ہم دُعا کرنی چاہئے کہ خدا ہمیں بھی ایماندار بننے کا فضل عطا کرے۔ اور توریت اور شریعت میں خدا بھی بنی اسرائیل کو اپنے لوگ کہتا ہے، کیونکہ و ہ اُسے اپنا خدا مانتے ہیں۔ اب یسوع مسیح کے وسیلہ سے وہ خدا کی کلیسیا کا حصہ بننا چاہتے تھے۔ کیونکہ مسیح یسوع پر ایمان لانے اور اسے قبول کرنے سے انہیں ابدی زندگی کی خوشخبری سنائی جا رہی تھی۔

اب خدا پرانے عہد نامہ کو نئے عہد نامہ میں منتقل کر رہا تھا۔ جس میں انسانوں کی نجات کا انحصار فضل پر ہے۔ جس میں نہ صرف یہودی بلکہ غیر اقوام لوگ بھی شامل ہوئے۔ بے شک غیر اقوام کے لوگ بھی عمومی مکاشفہ کے باعث خدا کو مانتے تھے۔

پس ایمان لانے والے روز بروز کتابِ مقدس میں تحقیق کرتے کہ یہ باتیں اسی طرح ہیں۔ کیونکہ رسولوں کے وسیلہ سے انہیں یسوع مسیح کی بابت خوشخبری دی جاتی تھی، اور وہ اُس کی موت اور جی اُٹھنے کے گواہ تھے۔ کیونکہ یسوع مسیح کو اس طور سے قبول کرنے کوئی آسان نہ تھا، اس سے پہلے بہت سے یہودیوں نے یسوع مسیح کو قبول نہ کِیا بلکہ اُس کی اور اُس کے رسولوں کی مخالفت کی۔

بیریہ کے یہودیوں نے یسوع مسیح کو قبول کِیا تاہم اُن سب باتوں کی تحقیق کی جس کے بارے میں رسولوں نے اُنہیں بتایا۔ یہودی پرانے عہد نامہ پر عمل کرتے تھے کیونکہ سمجھتے تھے کہ یہ خدا کے احکام ہیں جو انہیں ملے ہیں اور جن پر انہیں عمل کرنے کو کہا گیا ہے۔

اب چونکہ پرانا عہد نامہ صرف عبرانی زبان میں ہی نہیں تھا بلکہ اس کا یونانی ترجمہ بھی موجود تھا جسے سپٹوآجنٹ یا ہفتادی ترجمہ کہا جاتا ہے۔ اور یہودیہ میں بسنے والے لوگوں کے علاوہ لوگ یونانی زبان میں بھی صحائف پڑھتے تھے۔ کیونکہ ان دِنوں یونانی عام بول چال کی زبان تھی اور رائج الوقت تھی۔

انھوں نے یسعیاہ کی بابت کی گئی پیشن گوئیوں پر نگاہ کی ہو گی اور ان کا مطالعہ بڑی غور سے کیا ہو گا۔ کیونکہ یسعیاہ اور اُس کے علاوہ کئی ایک انبیا نے مسیح کی بابت پیشن گوئیاں کی تھیں۔ یسعیاہ ۴۲ ویں باب سے ۵۳ ویں باب تک یسوع مسیح کی تمام حالاتِ زندگی کی بابت بیان کیا گیا ہے۔

یوں بیریہ کے ایمان لانے والے یہودی ہر روز کتابِ مقدس کے حقائق کی تلاش کرتے۔ یہ کوئی آسان کام نہیں تھا کہ روز بروز کتابِ مقدس کے حقائق پر اور اس کے سیاق و سباق پر بات کی جائے۔ کیونکہ مقدس صحائف ان دنوں میں کتابی شکل میں نہیں تھے۔ آیات اورابواب کو تلاش کرنا بڑی محنت کا کام تھا۔ تاہم سچائی کو جاننے کے لئے یہودی تحقیق کرتے تھے۔

جب وہ تحقیق کر رہے تھے تو خد انے ان باتوں کے لئے اُن کے دل کھول دئیے یوں وہ ایمان لائے۔ اور جان لیا کہ یہ باتیں اسی طرح ہیں۔ تحقیق کے بعد انھوں نے حقیقت کو قبول کر لیا۔ وہ مسیح یسوع پر ایمان لائے

پولس اور پطرس اور باقی سب رسولوں نے ہمیشہ یسوع مسیح کے نام کے وسیلہ سے نجات کی گواہی دی۔ اور وہ اُس کی قیامت اور جی اُٹھنے کے گواہ تھے اور ان کے پیغام کا مرکز بھی یسوع ہی تھا ۔ کیونکہ وہ مُردوں میں جی اُٹھا ہے۔ یسوع مسیح بطور نجات دہندہ بنی نوع انسان کے لئے دکھ اُٹھانے آیا۔ یہ نہایت عمدہ کام تھا جو یسوع مسیح نے کیا۔

پس اُن میں سے بہتیرے ایمان لائے اور یونانیوں میں سے بھی بہت سی عزت دار عورتیں اور مرد ایمان لائے۔ (اعمال12:17)

تھسلنیکے میں تھوڑے یہودی ایمان لائے لیکن بیریہ میں بہت سے یہودی ایمان لائے۔ رسول یہاں بھی گئے پہلے یہودیوں کو خوشخبری دی پھر غیر یہودیوں کو۔ ہرجگہ یہودیوں کی نسبت غیر یہودیوں نے جلدی مسیح یسوع کو قبول کیا۔

غیر یہودیوں یعنی یونانیوں میں سے بہت سی عزت دار عورتیں اور مرد ایمان لائے۔ ان لوگوں کو معاشرتی طور پر بھی رُتبہ اور کردار بہتر تھا۔ عین ممکن ہے کہ معاشرتی طور پر ان میں سے بہت سے رہنما ہوں گے۔ یہ نہایت اچھا قدم تھا اور بیریہ کے کلیسیا کے لئے مثبت بات تھی کہ بہت سے اعلیٰ مرتبے کے لوگوں نے بھی یسوع مسیح کو قبول کیا۔ یہودیوں کے ساتھ ساتھ غیر یہودیوں نے بھی اپنے مثبت ردِ عمل کا اظہار کیا اور یسوع مسیح کو قبول کیا۔ یہ بات رسولوں کے لئے متعجب تھی کہ پہلے جتنی کلیسیائیں قائم ہوں اُن میں سے کسی میں بھی اتنی جلدی ردِ عمل کا اظہار نہیں کیا گیا۔

یہ بات نہایت خوشی کی تھی کہ یہودیوں اور غیر یہودیوں کی اتنی بڑی تعداد بیک وقت ایماندار بن گئی۔ بیریہ کے کلیسیا نے نہایت اچھی مثال قائم کی۔ یہ سب کچھ خداوند یسوع مسیح کے رُوح کے وسیلہ سے تھا، جو لوگوں کو تیار کر رہا تھا اور رسول اس بات کے لئے خوش تھے کہ خدا کا پاک رُوح انہیں قوت اور ہمت دے رہا تھا تاکہ وہ مسیح یسوع کے جی اُٹھنے کی گواہی دیں۔ نہ صرف یہودیوں

کے لئے بلکہ یہ غیر یہودیوں کے لئے بھی یہ زندہ اُمید تھی۔ اور رسول اُن ایمان لانے والوں کے لئے نمونہ تھے۔ کیونکہ وہ دل و جان سے خداوند کی خدمت کر رہے اور اُس کے نام کو جلال دے رہے تھے۔ پس رسولوں کے گواہی دینے کے باعث اُن میں سے بہتیرے ایمان لائے۔

پرانے عہد نامہ کے علاوہ یہودیوں کے بعض اور کُتب بھی تھیں جن کا تعلق روزمرہ زندگی کے مطابق عمل پیرا ہونے والے احکام سے تھا۔ یہ احکام بھی شریعت سے اخذ کئے گئے تھے۔ اس قسم کی کُتب کی مثال تالمود، مِشنہ اور تنخ ہے۔ یہودی کسی بات کی تحقیق کے لئے ان تمام کُتب کا مطالعہ کرتے تھے جو اُن کے ایمان کے اعتبار سے معتبر سمجھی جاتی تھیں۔ بالخصوص یہودیوں نے اُن باتوں کی تحقیق کی جو رسولوں کی معرفت یسوع مسیح کے حق میں بتائی گئی تھیں۔

اگر یہ بات یروشلیم کے یہودیوں کو معلوم ہوتی تو یقیناً وہ ایک بار اس بات پر تلملاتے کیونکہ یہ بات بڑی غضب انگیز ہوتی کیونکہ تھسلنیکے کی نسبت یہاں زیادہ لوگ ایمان لائے۔ جب وہ تحقیق کرتے ہوں گے تو یقیناً پاک خُدا اُن آیات کو سمجھنے کے لئے اُن کی مدد کرتا ہو گا۔ اور وہ اُن بہت سی آیات کو پڑھتے اور سمجھتے ہوں جو مسیح یسوع کے حق میں کہی گئی ہیں۔

یہ بات ہمارے لئے بھی سبق آموز ہے، ہم بھی یسوع مسیح کی بابت ان باتوں کی حقیقت کو جانیں اور سمجھیں۔ اور اس پر ایمان رکھیں۔ یہ اُن یہودیوں کے ایمان کے ردِ عمل کا اظہار ہے کہ انہوں نے کس طرح خداوند یسوع مسیح کو قبول کیا۔

بہت یہودیو ں اور غیر یہودیوں کا ایسا ردِ عمل ہمارے لئے ایک نمونہ ہے جنہوں نے یسوع مسیح کے بارے میں جانا، اُس کی شخصیت اور کردار کو پہچانا اور بالخصوص اُس کے الٰہی رُتبے کی پہچان کی۔ اور ایمان لائے۔ اور یہ بھی کہ اُس نے بنی نوع انسان کی نجات کے لئے کیسے بڑے کام کئے۔ پس ان تحقیق کرنے والوں میں سے بہتیرے ایمان لائے۔

پولس رسول نے یہودیوں کے ایسے ردِعمل اور ایمان کے اظہار میں اُنہیں قبول کِیا۔ وہ بنیادی طور پر بنی اسرائیل کے خدا پر ایمان رکھتے تھے۔ اور بڑی سختی سے ان احکام کی پیروی کرتے تھے جو شریعت میں اُنہیں دئےگئے تھے۔ اور انہوں نے بھی اس حقیقت کو جان لیا کہ جو یسعیاہ نبی کی معرفت فرمایا گیا ہے کہ خداوند نے ہماری مشقتیں اُٹھالیں۔ پس انہوں نے اس حقیقت کو جان لِیا۔

یہ تجربہ لُسترہ اور تھسلنیکے کی کلیسیا سے زیادہ خوشی کا تھا۔ کیونکہ یہاں بیریہ کے رہائشی یہودیوں کی وجہ سے کسی قسم کی مزاحمت کا سامنا نہیں کرنا پڑا۔ کیونکہ بیریہ کے لوگوں نے خوشی سے خداوند کو قبول کِیا۔ سب نے قبول کیا اور خداوند کا شکر ادا کیا۔ رسول بھی اس بات سے نہایت خوش ہوئے۔ پولس اور سیلاس کے لئے یہ بات بڑی حوصلہ افزا تھی۔ کہ یہودیوں نے ان وعدوں پر نگاہ کی اور اُن پیشنگوئیوں کی بابت ٹھیک دریافت کِیا جو مسیح یسوع کی بابت کی گئی تھیں۔ اور یوں وہ ایمان لائے۔

جب تھسلنیکے کے یہودیوں کو معلوم ہوا کہ پولس بیریہ میں بھی خدا کا کلام سُناتا ہے تو وہاں بھی جا کر لوگوں کو اُبھارا اور اُن میں کھلبلی ڈالی۔ (اعمال13:17)

پولس رسول ایک مشنری تھا، وہ عظیم خدمت کے لئے بُلایا تھا جس کے لئے پاک رُوح اُسے استعمال کر رہا تھا۔ پس جب بیریہ میں جا کر پولس نے کلام کِیا تو وہاں کے لوگوں نے پولس کی پیروی کی۔ اور اُس کی معرفت سننے والے کلام پر ایمان لائے۔ اور پولس کے ایمان کے ہم پلہ ہو گئے۔

پولس اور سیلاس بڑی تیزی اس کام کو کر رہے تھے جو انہیں سونپا گیا تھا، وہ ایک جگہ کلام سُناتے ، جہاں انہیں قبول کِیا جاتے حتیٰ المقدور وہاں رُکتے ورنہ وہاں سے اگلی جگہ روانہ ہوتے۔ بعض جگھوں پر تو پولس کو مخالفت کی وجہ سے دوسری جگہ جانا پڑا۔ جیسا کہ اب بیریہ میں تھسلنیکے کے یہودی آموجود ہوئے تاکہ پولس کی مخالفت کریں۔

تھسلنیکے سے بیریہ کا سفر تقریباً ۲۰ میل کا تھا۔ اگر مسلسل سفر جاری رکھیں تو یہ ایک دن کا سفر تھا۔ بیریہ میں خاصی یہودی آبادی تھی۔ وہاں پہنچ کر بھی وہ یہودیوں کے عبادت خانہ میں گیا، اور یقیناً وہاں اُنہیں خوشخبری کی باتیں سُنائیں۔کیونکہ پولس جہاں کہیں جاتا ،یسوع مسیح کے بابت خوشخبری دیتا تھا۔ اور اُس کی قیامت اور اُس کے وسیلہ سے نجات کا گواہ تھا۔

پولس خود بھی اس قسم کی مخالفت کر چکا ہےجب وہ دمشق کی طرف جا رہا تھا، تاکہ انہیں پکڑ کر لائے اور یروشلیم میں یہودی سردار کاہنوں کے رُوبرو حاضر کرے۔ تو وہاں دراصل یہودی مسیحی

لوگ زیادہ تھے۔ جنہیں وہ پیشی کے لئے گرفتار کرنے جا رہا تھا۔ لیکن یہاں صورت ایسی نہیں ہے یہاں تھسلنیکے کے یہودی محض پولس کے کام میں رکاوٹ ڈالنے کے لئے آئے کہ کسی طرح سے پولس کی خدمت کو روکا جائے۔ تاکہ یہودی مسیحیت کے پیروکار نہ بنیں۔

پولس رسول کے خطوط بھی ان باتوں کی گواہی دیتے ہیں۔ بطور رسول اُس نے بہت سی کلیسیاؤں کی مشکلات اور اُن کے ایمان اور اُن کی رُوحانی حالت کے بارے میں خطوط لکھے۔

لیکن بیریہ کے لوگوں نے پولس اور سیلاس کے سامنے مثبت ردِ عمل کا اظہار کیا، انہیں یہ تو معلوم نہ تھا کہ پولس اور سیلاس کتنی دیر ان کے پاس رہیں گے۔ ان کے ذہن میں یہ خیال ہو کہ ہو سکتا ہے رسول چند ہفتے یا چند مہینے اُن کے پاس رہیں۔ لیکن اُن کے بیریہ میں ٹھہرنے کا انحصار پاک رُوح کی ہدایت پر ہے۔

بیریہ اتنا بڑا شہر نہیں تھا۔ لیکن یہاں پھر انہیں تھسلنیکے کے یہودیوں کی طرف سے مشکلات کا سامنا کرنا پڑا، اُن کی کوشش تھی کہ پولس اور سیلاس کی خدمت میں رکاوٹ پیدا کریں۔ تاکہ اس تحریک کو روکا جائے

تھسلنیکے کے حاکموں کا اختیار دراصل بیریہ کے علاقے پر بھی تھا۔ یہ اُن کے ماتحت تھا۔ پس پولس اور سیلاس نے جب تھسلنیکے میں اعلیٰ حاکموں کی مخالفت کا سامنا کیا اور وہ جانتے تھے کہ ان کی وجہ سے کلیسیا کے دوسرے لوگوں پر بھی مشکلات آ سکتی ہیں تو انہوں نے وہاں سے نکل کر بیریہ میں آنا

چاہا۔ تاکہ باقی کلیسیا کو کوئی نقصان نہ پہنچے کیونکہ حاکم اُن کی تلاش کر رہے تھے۔ اور بعض لوگوں کو تو انہوں نے گرفتار بھی کر لیا تھا تاکہ رسولوں کی بابت تحقیق کریں۔ لیکن راتوں رات پولس اور سیلاس نکل کر بیریہ میں آ گئے۔

اُس وقت بھائیوں نے فوراً پولس کو روانہ کِیا کہ سمندر کے کنارے تک چلاجائے لیکن سیلاس اور تیمتھیس وہیں رہے۔اور پولس کے رہبر اُسے اتھینے تک لے گئے اور سیلاس اور تیمتھیس کے لئے یہ حکم لے کر روانہ ہوئے کہ جہاں تک ہو سکے جلد میرے پاس آؤ۔ (اعمال 17:14-15)

جب رسولوں نے جانا کہ تھسلنیکے کے یہودی پھر پولس کا پیچھا کرتے ہوئے آئے ہیں تو انہوں نے اُسے سمندر کے کنارے تک بھیج دیا۔ پولس ابھی اپنے دونوں ساتھیوں سے علیحدہ ہو کر اتھینے پہنچا۔کیونکہ سیلاس اور تیمتھیس وہیں رہ گئے۔ پولس ان کا رہنما تھا۔

سیلاس خود بھی رومی شہری، یروشلیم کا باشندہ اور نسلی اعتبار سے یہودی تھا۔ جب تھسلنیکے کے یہودیوں نے پولس کا پیچھا کِیا تو انہوں نے پولس کو وہاں سے ساحلِ سمندر کی طرف بھیج دیا۔تاکہ وہاں سے اتھینے چلا جائے۔ پس پولس نے وہاں سے خوشخبری کی غرض سے اتھینے کی راہ لی تاکہ وہاں خداوند کے نام کو جلال دے۔ اور تھسلنیکے کے یہودیوں کے باعث پولس نے بھی بیریہ سے نکل کر اتھینے آنے میں جلدی کی۔ کیونکہ پولس نہیں چاہتا تھا کہ دوبارہ کسی قسم کا کوئی سیاسی یا مذہبی مسئلہ پیدا ہو۔ اور اس کی وجہ سے باقی لوگ مشکل کا شکار ہوں۔

بیریہ کا علاقہ ساحلِ سمندر سے ۱۵ میل کے فاصلے پر تھا۔ اتھینے بیریہ کے مغرب میں واقع تھا۔ اتھینے پہنچ کر پولس نے اپنے مدد گار ساتھیوں یعنی سیلاس اور تیمتھیس کو جلد اپنے پاس پہنچ جانے کو کہا۔

پولس اکیلا ہی اتھینے پہنچا، اور وہاں پہنچ کر اپنے ساتھیوں کو اتھینے پہنچنے کے لئے کہا۔

جب پولس اتھینے میں اُنکی راہ دیکھ رہا تھا تو شہر کو بُتوں سے بھرا ہوا دیکھ کر اُس کا جی جل گیا۔ (اعمال16:17)

اتھینے شہر تقریباً ۶۰۰ سال قدیم تھا ۔ یہ شہر فلاسفی اور علم و تحقیق میں سرِ فہرست تھا۔ یہ مکدنیہ کا یعنی موجودہ یونان کا شہر تھا۔ علم اور فہم و فراست میں یہ شہر قابلِ قدر تھا۔ یہ شہر افلاطون اور ارسطو کی جائے پیدائش تھا۔ اس شہر کا نظام جمہوری تھا۔ علم میں ترقی کی وجہ سے یہ شہر مشہور تھا۔ اس شہر کے جمہوری نظام کو بدلنے کی کوشش کی گئی تاکہ اس شہر کی سیاسی ساکھ کو کمزور کیا جائے۔ تاہم رومی حکومت نے اس شہر کی علمی قدر و منزلت کی وجہ سے یہاں کے سیاسی ماحول کو خراب نہیں ہونے دیا۔ علمی بسیرت کی وجہ سے یہاں کے لوگ بڑے قابلِ عزت سمجھے جاتے تھے ۔کیونکہ وہ فلسفہ کی تحقیق اور ہر نئی فلسفیانہ بات کی چھان بین اور تحقیق میں لگے رہتے تھے۔

اتھینے کے لوگوں نے رومی جرنیل کے خلاف مزاحمت کی تھی اور فوراً رومی حکمرانی کو قبول نہیں کر لیا تھا بلکہ رومی جرنیل کو اس کے خلاف جنگ لڑنا پڑی، اور اتھینیے کو تسخیر کیا تب اتھینے کے شہر رومی سلطنت کے ماتحت آ گیا۔

پولس یہاں خوشخبری سنانے کے لئے آیا تھا نہ کہ ثقافت کے مطالعہ کرنے کے لئے۔ نہ ہی اُس کا مقصد فلسفہ اور منطق پر کوئی تحقیق کرنا تھا۔

رومیوں نے اتھنے کو فتح کرنے کے بعد یونانی ثقافت کو بدل کر رومی ثقافت کو فروغ دینے کی کوشش کی۔ پہلے یونان نے روم کو فتح کیا لیکن جلد ہی روم نے پھر یونان کو شکست دی۔ اور اقوامِ عالم پر اپنا تسلط قائم کر لیا۔ رومی ثقافت کی کافی حد تک یونانی ثقافت پر چھاپ دکھائی دیتی ہے۔اگرچہ بنیادی طور پر یونانی فلسفہ دان لوگ تھے، پس وہ اس بات میں کافی سرگرم رہے۔ لیکن ثقافتی طور پر کافی حد تک روم کی برتری رہی۔

روم نے فوجی نظامِ حکومت کو فروغ دیا اور اقوامِ عالم کو زبردست فوجی قوت کا اثر دکھایا۔ روم نے بھی اتھینے کو اچھا نظامِ حکومت مہیا کیا۔ اور بہتر قانون سازی مرتب کی۔رومی حکومت میں قابل اور بہترین انجینرنگ اور فنی مہارت رکھنے والے لوگ تھے۔

روم نے اتنا بڑا وسیع و عریض حکومت نظام اپنی مضبوط فوجی عسکریت کی بنا پر ہی قائم کیا۔ کسی قابل شخص کے لئے رومی شہریت حاصل کرنے کے بعد اپنے فن کے مطابق ملازمت حاصل کرنا مشکل

نہیں تھا۔ رومی حکومت ہر قابل اور مہارت رکھنے والے شخص کی مدد کرتی تھی۔بشرطیکہ وہ رومی حکومت کا شہری ہو اور رومی حکومت کو قبول کرے۔ لیکن زیادہ تر اعلیٰ تعلیم لوگ یونان سے تعلق رکھتے تھے۔ طبّ، انجینئیرنگ اور دوسری بہت سے شعبہ جات میں یونان کے لوگ سرِ فہرست تھے۔ اور یونیورسٹیوں میں پڑھانے والے پروفیسرز بھی یونانی تھے جنہیں رومی حکومت نے قیدی کر لیِا تھا۔ بعد ازاں رومی حکومت کو قبول کرنے پر اُنہیں اُن کے عہدوں پر فائز کیِا گیا۔

تاہم رومی حکومت نے ایک پالیسی اختیار کی ان ماہرِ تعلیم یونانیوں کو قید کر لیِا اور انہیں آمادہ کیِا کہ رومی بچوں کو پڑھائیں، یوں انہوں نے مستقل بنیادوں پر یونانی علم و ترقی کو کم کر کے رومی لوگوں کو ترقی یافتہ کرنے پر توجہ دی۔ کیونکہ رومی اپنی علمی ترقی کا موازنہ یونانی لوگوں سے کرتے تھے۔ لیکن علم کے میدان میں یونانیوں سے کم نکلتے تھے۔

پس اتھینے نہایت اہم شہر تھا اور علم و دانش میں کوئی اس کا ثانی نہیں تھا۔ اس زمانہ میں دنیا کے عظیم درسگاہیں اس شہر میں تھیں۔ اور فلسفہ اور تاریخ میں کوئی شہر اس کا ثانی نہیں تھا۔

لیکن جب پولس رسول اتھینے میں پہنچا تو اُس نے یہاں کے رُوحانی حالت کو بالکل صفر پایا۔ اور وہ نہایت دکھی ہوا۔ کیونکہ اُس نے شہر کو بتوں سے بھرا ہوا دیکھا ،اور اُس کا جی جل گیا۔ لیکن شہر کے رہائشیوں نے آرائش و زیبائش اور اپنے ایمان کے مطابق بہت سے دیوی دیوتاؤں کے بُت بنا رکھے

تھے۔اور پولس ان سارے بتوں کو دیکھ کر اپنے جی میں جل گیا اورپولس اتھینے میں اپنے ہمخدمت ساتھیوں کے انتظار میں تھا

اسلئے وہ عبادت خانہ میں یہودیوں اور خدا پرستوں سے اور چوک میں جو مِلتے تھے اُن سے روز بحث کِیا کرتا تھا۔ (اعمال17:17)

نسلی اعتبار سے پولس یہودی تھا،پس وہ عبادت خانہ میں باقاعدگی سے جایا کرتا تھا۔ پولس کی بات چیت اُن لوگوں سے ہوتی تھی جو خدا پرست تھے۔ رسول جہاں بھی جاتے پہلے خدا پرست یہودیوں کو خوشخبری دیتے پھر غیر قوم خدا پرست لوگوں کو۔

اتھینے میں مشنری خدمت کے طریقہ کار میں کچھ تبدیلی آئی ہے ۔ پولس شخصی منادی کے ذریعہ یسوع مسیح کے نام کا پرچار کر رہا ہے.رسولوں کی مشنری خدمت بڑی موثر تھی اور وہ اس سارے کام کو بخوبی انجام دے رہے تھے جو رُوح القدس نے اُن کے سپرد کِیا تھا۔

رسول سبت کے دن عبادت خانہ میں جا کر خداوند کی خوشخبری دیتے تھے نہ صرف عبادتخانہ میں بلکہ جو لوگ چوک میں انہیں ملتے تھے ان سے بھی روز بحث کِیا کرتے تھے۔ سب یہودی جانتے تھے کہ پولس رسول ایک یہودی شخص ہے۔پس پولس روز بروز خداوند کے کلام سے اُن کے ساتھ بحث کیا کرتے تھے۔ رسولوں نے اُن سب کے ساتھ یسوع مسیح کی قیامت کی بابت بات چیت کی جو پرانے عہدنامہ کو جانتے تھے۔ اور بعدازاں اُن کے ساتھ بھی کی جو اس سے واقف نہیں تھے ۔

رسولوں نے غیر قوم لوگوں کے ساتھ اس انداز سے بات نہیں کی جس طرح یہودیوں کے ساتھ کی ۔پولس نے یسعیاہ اور اس کے علاوہ تمام انبیاکی پیش گوئیوں کو بطور ثبوت پیش کیا۔ اس کے لئے سب سے پہلا وعدہ موسیٰ کے ساتھ کیا گیا وہ پہلا ثبوت ہے جہاں خداوند خدا نے فرمایا کہ تمہارے بھائیوں میں سے تمہاری مانند ایک نبی برپا کروں گا۔

پس رسولوں نے ان لوگوں کے ساتھ گفتگو کی اور بیان کیا کہ کس طرح خدا نے انسانی تاریخ میں اپنے بیٹے کو انسان بناکر بھیجا اور اُس کے وسیلہ سے بنی نوع انسان کی نجات کا عظیم کام کیا۔ اس خوشخبری کے بیان کے لئے رسولوں کو جس طرح کا بھی ماحول میسر آیا انہوں نے وہاں خوشخبری سنائی۔ نہ صرف عبادت خانہ میں بلکہ رسول چوک میں بھی اور جہاں کہیں انہیں موقع ملتا وہ خوشخبری سناتے جاتے تھے۔

یہ اتھینے کا مرکزی بازار تھا جہاں یہودی اور یونانی اور فلسفہ دان اکثر ملتے تھے۔ لیکن مرکزی بازار کا یہ چوک بھی بتوں سے بھرا ہوا تھا۔ وہ ہر دکان اور ہر اہم جگہ رکنے اور دوسروں کو خوشخبری سنانے کے لئے تیار تھے۔ اور وہ ایسا کرتے بھی تھے۔ وہاں انہوں نے زیوس، ہرمیس اور اپالو اور اس کے علاوہ اَور بہت سے دیوی دیوتاؤں کے بُت بنا رکھے تھے۔ تاہم رسول عبادت خانہ میں جاتے تھے کیونکہ وہ بنی اسرائیل کے زندہ خدا کے پرستار تھے۔ اور یسوع مسیح کے وسیلہ نجات کے گواہ تھے۔

وہاں انہوں نے سینکڑوں بُت پڑے ہوئے دیکھے۔ کیونکہ یونانی فوق الفطرت چیزوں پر بہت سے توجہ کرتے تھے۔ ایسی باتوں کی کھوج میں رہتے تھے جن کا تعلق فلسفہ سے ہو۔

اور چند اپکوری اور ستوئیکی فیلسوف اُس کا مقابلہ کرنے لگے بعض نے کہا کہ یہ بکواسی کیا کہنا چاہتا ہے؟ اَوروں نے کہا یہ غیر معبودوں کی خبر دینے والا معلوم ہوتا ہے۔اسلئے کہ وہ یسوع اور قیامت کی خوشخبری دیتا تھا۔(اعمال17:18)

رسول ابھی چوک میں تھے، اور بازار سے گزر رہے تھے۔ اُن کی ملاقات اکثر فلسفیوں سے ہوتی تھی۔ اوراس آیت کے مطابق اُن کا واسطہ چند اپکوری اور ستوئیکی گروہ کے لوگوں سے ہوا۔

ان لوگوں کے اپنے دیوی دیوتا تھے اور ان دیوی دیوتاؤں کے بُت بنا کر رکھے تھے۔ ان دیوی دیوتاؤں کا تعلق ان فلسفیانہ تصورات سے تھا۔ جو یونانی معاشرت کا حصہ بن چکے تھے۔ یونانی معاشرے میں یہ گروہ سرِ فہرست تھے جن کا تعلق فلسفانیہ تصورات سے تھا۔ اوراُن کے ہر دیوی اور دیوتا کے پیچھے کوئی نہ کوئی فلسفیانہ بات پائی جاتی تھی، جس کی وجہ سے وہ ان دیوی دیوتاؤں کے بُت بناتے تھے۔ اور انہیں معتبر اور عبادت کے لائق خیال کرتے تھے۔

پولس چونکہ یسوع مسیح کی گواہی دے رہا تھا یہ بات سب یونانیوں فلسفیوں کے لئے نہایت عجیب تھی، دراصل پولس کی تعلیم اُن کی نظر میں ایک نیا فلسفہ اور عقیدہ تھا۔ پس پولس کو پہلے پہل تو اُنہوں نے انتہائی غلط لفظوں سے مخاطب کیا جو نہایت غیر اخلاقی تھے۔لیکن پولس یسوع مسیح کی

قیامت کی خبر دیتا تھا۔ اور یہ اُن کے لئے ایک نیا فلسفہ یا نئی بات تھی۔ کیونکہ شاید پہلی یونانیوں کے سننے میں ایسی بات آئی تھی۔ بدیں وجہ وہ قیامت پر ایمان نہیں رکھتے تھے پولس کے لئے اس حقیقت کو ثابت بھی کرنا تھا۔

اپکوری ماہرِ علمِ فلسفہ تھے۔ اور سب مکتب فکر میں معتبر تھے۔ یہ لوگ مشہور یونانی فلاسفر اپیکورس کے پیرو کار تھے۔ اپیکورس کی تعلیم کے مطابق انسان کا بنیادی مقصد خوشی اور مسرت حاصل کرنا تھا۔ اس کے فلسفہ کے مطابق موجودہ زندگی کے بعد کوئی اَور زندگی نہیں ہے۔ یوں کہئے کہ وہ قیامت پر ایمان نہیں رکھتے تھے۔ اسلئے عوام زیادہ تر اپنا وقت جسمانی خوشی کے حصول میں صرف کرتے تھے۔

دوسرے مکتبِ فکر کے لوگ ستوئیکی تھے۔ اس کا بانی کپرس کا باشندہ زینو تھا۔ ان کا فلسفہ زندگی یہ تھا کہ اپنی زندگی قدرت کے اصولوں کے مطابق گزارنا چاہئے۔ انسانی زندگی اور قدرت کے پیچھے ایک ہی اصول کام کرتا ہے۔ وہ کہتے تھے کہ انسان کی بھلائی اسی میں ہے کہ حالات کو جوُں کا توُں رہنے دیا جائے۔ انہیں تبدیل کرنے کی جدو جہد نہ کی جائے۔ پس انسان کو چاہیئے کہ وہ اپنا سر حالات کے آگے جھکا دے۔ بہتر یہی ہے کہ اپنے دماغی سکون کی خاطر رضامندی سے اپنے پورے ہوش و حواس میں قدرت کے نظام کے ساتھ تعاون کیا جائے۔ ورنہ انسان ناکامی کی صورت میں مایوس ہو جائے گا۔

ستوئیکی فلسفہ اتھینے میں تقریباً تین صدیاں پیشتر سے موجود تھا۔ وہ قسمت پر یقین رکھتے تھے اور سمجھتے تھے ہمارے لئے سب کچھ پہلے ہی طے شدہ ہوا ہے پس ہمیں جدو جہد کرنے کی ضرورت نہیں۔ اسلئے اپنی زندگی کی کاوش اور کوشش کرنا فضول ہے۔ فطرت اور قسمت پر زیادہ بھروسہ رکھتے تھے۔ ستوئیکی فلسفہ کے پیروکار زندگی کی تگ و دَو پر توجہ نہیں دیتے تھے ۔زندگی کی بھاگ دوڑ کو فضول سمجھتے تھے۔

ستوئکی لوگوں کی مثال اُس نکمے نوکر کی مانند ہے جس نے اپنا روپیہ جا کر چھپا دیا اور کسی قسم کی کوئی کوشش نہ کی، یوں اس کا مالک اُس سے خفا ہوا کیونکہ اُس نے اسے بڑھانے کے لئے کچھ نہ کیا۔

ستوئکی فلسفہ میں ایمان اور امید کا کوئی مقام نہیں تھا کیونکہ وہ ہر چیز کو پہلے ہی سے طے شدہ سمجھتے تھے۔

اور کسی بھی قسم کی کوشش فضول سمجھتے تھے۔ ستوئیکی فیلسوف اس بات کے قائل تھے کہ نجات اور شفا کے لئے سب کچھ پہلے ہی سے طے شدہ ہے۔ یوں وہ قسمت پر بھروسہ کرتے تھے۔ تاہم ماشرتی طور پر بڑے منظم تھے۔ اور معاشرتی قدروں کو نظر انداز نہیں کرتے تھے۔ اپکوریوں کی طرح یہ بھی اس نظریہ کے قائل تھے کہ موت کے بعد کوئی زندگی نہیں ہے۔ ان کا فلسفہ زندگی مادہ پرستی پر محیط تھا۔مرنے کے بعد کسی قسم کی عدالت پر یقین نہیں رکھتے تھے۔ یہ مکمل طور پر قسمت اور دیوتاؤں

کے علمِ سابق پر یقین رکھتے تھےیعنی ہر ذی رُوح انسان کے لئے سب کچھ پہلے ہی سے طے شدہ ہے۔ یوں ایمان اور خدا پر بھروسہ کے بارے میں اُن کے تصورات بالکل منفی تھے۔

اسی لئے جب انہوں نے پولس رسول کی زبانی بحالی، نجات اور قیامت کے الفاظ سنے اور اس کے بارے میں پولس کی تعلیم کو جانا تو نہایت غضب ناک ہوئے کیونکہ زندگی کے بارے میں یہ نہایت عجب فلسفہ تھا۔جس کی پیش کش کی جارہی تھی اور جس کے تعلیم دی جا رہی تھی۔

پولس انہیں ایمان اور اُمید کی تعلیم دے رہا تھا اور یسوع مسیح کی قیامت کی خوشخبری کا گواہ تھا۔ اس سے پیشتر اپکوری اور ستوئیکی فلسفہ کے حامل لوگ یہودی ایمان سے واقف تھے۔ کہ وہ زندہ خدا پر ایمان رکھتے ہیں۔ اور وہ اُن کے فلسفے اور اُن کے دیوی دیوتاؤں کو نہیں مانتے۔ پس جب پولس نے نجات کی خوشخبری دی۔ تو وہ نہایت غلط الفاظ کے ساتھ پولس کے ساتھ مخاطب ہوئے کہ یہ بکواسی کیا کہتا ہے۔ یہ بڑے توہین آمیز الفاظ ہیں جو پولس کے بارے میں انہوں نےکہے۔ لیکن پولس تو یسوع اور قیامت کی خوشخبری دیتا تھا۔

چونکہ پولس کو وہاں رہتے ہوئے چند روز گزر چکے تھے اور پولس اکثر ان موضوعات پر اتھینے کےلوگوں سے بحث کیا کرتا تھا۔ لیکن ان موضوعات پر اپکوری اور ستوئیکی لوگ اُس کا مقابلہ کرنے لگے۔ یہاں پولس کے ساتھ بات چیت کرنے والے لوگ کوئی عالم نہیں تھے۔ وہ محض اتھینے کے فیلسوف کے پیروکار تھے۔ وہ بتوں کی پرستش کرنے والے لوگ تھے لیکن پولس کے بارے میں جانتے

تھے کہ یہ یسوع مسیح کی قیامت کا گواہ ہے۔ پس انہوں نے فوراً اُس کے بارے میں ایسے نازیبا الفاظ استعمال کئے۔

تاہم وہ بخوبی آگاہ تھے کہ پولس یسوع کی قیامت کی خبر دیتا ہے جو اُن کے عقائد کے منافی تھا۔ کیونکہ پولس رسول اُن کے دیوی دیوتاؤں کی بجائے زندہ خدا کی منادی کر رہا تھا۔ کیونکہ وہ ایک واحد خدا کی بجائے بہت سے دیوی دیوتاؤں کے ماننے والے تھے۔

یسوع نام بے شک قدرت رکھتا ہے اور شفا سے لے کر نجات تک اس نام کے وسیلہ سے ممکن ہے۔ یسوع نے اپنی حیات میں بھی بہت سے معجزات اور عجیب کام دکھائے اور لوگوں کی شفا اور نجات کا کام کیا۔ بطور کاہن یسوع نے انسان کا خدا کے ساتھ میل ملاپ کرایا۔ مسیح کا ذاتی نام یسوع ہے۔ یہ عبرانی نام ہے جس کا مطلب نجات دہندہ ہے۔ لیکن نہ تو اتھینے کے لوگ یسوع کی قدرت سے واقف تھے اور نہ ہی اجنبی دیوتاؤں کے ماننے والے تھے وہ صرف ان دیوی دیوتاؤں کے پیروکار تھے جن کی تعلیمات اور فلسفہ کے وہ قائل ہو چکے تھے۔ تاہم پولس کی تعلیم سے کوئی شخص بھی متفق نہ تھا۔ اور وہ قیامت کے معنی سے واقف نہ تھے۔ کیونکہ قیامت یا مُردوں کے جی اُٹھنے پر ایمان نہیں رکھتے تھے۔

پس وہ اُسے اریوپگس پر لے گئےاور کہا آیا ہم کو معلوم ہو سکتا ہےکہ یہ نئ تعلیم جو تُو دیتا ہے کیا ہے؟ کیونکہ تُو ہمیں انوکھی باتیں سکھاتا ہےپس ہم جاننا چاہتے ہیں کہ اِن سے غرض کیا ہے۔(اسلئے کہ

سب اتھینوی اور پردیسی جو وہاں مقیم تھےاپنی فُرصت کا وقت نئی نئی باتیں کہنے سننے کے سوا اَور کسی کام میں صرف نہیں کرتے تھے)۔ (اعمال 17:19-21)

پولس رسول کا یہ دعویٰ کہ یسوع جی اُٹھا ہے اُن کے لئے ایک الگ فلسفہ اورنئی تعلیم تھی جسے ثابت کرنا ضروری تھا۔ کیونکہ یہ زندہ خداوند کے بابت گواہی تھی اور یونانی لوگ بہت سے دیوی دیوتاؤں کے ماننے والے تھے۔ سب سننے والے یسوع مسیح کے بارے میں بالکل بے خبر تھے وہ اُس کی شخصیت اور تعلیم سے واقف نہیں تھے۔

لفظ اریوپگس کی ابتدا ارئیس سے ہوتی ہے جسے یونانیوں دیوتا کی حیثیت حاصل ہے۔ اریوپگس کے نام سے یونانیوں نے ایک عدالت بھی قائم کی تھی۔ اریوپگس کی عدالت ایک صدر مقام تھا جہاں بعض معتبر شخصیت کسی بات یا نئے فلسفہ کی حقیقی یا غیر حقیقی ہونے کا فیصلہ کرتے تھے۔ تاہم یہ نہایت عجیب بات تھی کہ انہوں نے یسوع مسیح کے بابت ابھی تک کچھ نہیں سنا تھا۔ اور پولس کی گواہی سنتے ہی وہ اس بات کی تحقیق کرنے کے لئے یہ نئی تعلیم کیا ہے؟ کیونکہ اس سے پہلے انہوں نے کبھی قیامت کے بارے میں نہیں سُنا تھا بلکہ وہ قیامت پر ایمان نہیں رکھتے تھے۔ یہ خوشخبری کا کلام کا انہوں نے پہلی بار سنا تھا۔ سب اتھینوی اور پردیسی ان باتوں سے حیران تھے۔ یہ نئی تعلیم تھی جو اُن کے کانوں تک پہنچی تھی۔

اتھینوی لوگ فلسفیانہ تحقیقات اور نئی نئی باتوں کے علم میں وقت صرف کرتے تھے۔ اور علمی برتری کے اعتبار سے خود کو اعلیٰ سمجھتے تھے۔

تاریخ بھی اس بات کی تصدیق کرتی ہے کہ مکدنیہ کے لوگ جنگ اور علم میں برتری رکھتے تھے۔ اور اپنے وقت میں اُن کا علم اور زبان بین الاقوامی حیثیت رکھتا تھا۔ اتھینوی لوگ ماہرِ علم اور ماہرِ فلسفہ تھے۔ وہ علم کی باتوں پر غورو خوض کرتے اور وہ قابلِ قبول فلسفہ کو تسلیم کرتے تھے۔

پس جس طرح بائبل مقدس میں بیان ملتا ہے کہ اتھینوی نئی نئی باتوں کی تحقیق میں وقت صرف کرتے تھے اسی طرح بہت سے یونانی فلاسفر بھی ان باتوں کا ذکر کرتے ہیں کہ وہ یونانی لوگ نئی نئی فلسفیانہ تحقیق میں محو رہتے تھے۔

کلوڈان کا کہنا کہ کہ اتھینوی لوگ نئی باتوں کی تحقیق میں دنیا میں سب سے بہترین علم گو ہیں۔ یوں وہ نئی باتوں کی تحقیق میں جانے پہچانے لوگ تھے۔ نہ صرف علم کے اعتبار سے بلکہ اپنے زمانہ میں مکدونیہ نے اپنی عسکری قوت کو بھی قائم رکھنے اور فروغ دینے پر توجہ دی۔ علمی تحقیقات اتھینوی لوگوں کا خاصا تھا وہ اس بات پر فخر بھی کرتے تھے ۔ پس پولس نے مذکورہ آیت میں اتھینوی لوگوں کے جانے پہچانے اور مشہور مکتبہ فکر کے لوگوں سے بحث کی۔

پولس نے اریوپگس کے بیچ میں کھڑے ہو کر کہا کہ اے اتھینے والو! مَیں دیکھتا ہوں کہ تم ہر بات میں دیوتاؤں کے بڑے ماننے والے ہو۔ (اعمال 17:22)

اریوپگس ایک جمہوری جماعت تھی۔جس کی ذمہ داری مختلف ہر نئے فلسفہ کی جانچ پڑتال کرنا تھا ۔ بالخصوص اُن عقائد کو جانچنا جو پہلے بار سننے میں آتے تھے۔ اور اُن کے پہلے سے طے شدہ فلسفہ کے بر عکس معلوم ہوتے تھے۔ اریوپگس بنیادی طور پر ایک مذہبی عدالت کا نام تھا جن کا تعلق زیادہ تر مذہبی عقائد کو پرکھنا اور انہیں لاگو کرنا تھا۔ وہ ہر نئے مذہبی عقیدہ اور فلسفہ کو اُن دیوی دیوتاؤں کی تعلیم کے مطابق جانچنے کی کوشش کرتے تھے جو اُن کے ہاں پہلے ہی سے مانے جاتے تھے۔

یہاں اس عدالت میں پولس رسول نے اتھنے والوں کے سامنے کھڑے ہو کر اور اریوپگس کی عدالت میں بھی وہی خوشخبری دی جو اُنہوں نے پہلے کبھی بھی یسوع مسیح کے بارے میں نہیں سُنی تھی۔ پولس نے اپنی انجیلی پیغام میں یسوع کی قیامت کا ذکر کِیا تھا لیکن یہ پیغام اور فلسفہ اُن کے لئے نیا تھا۔ انہوں نے اس سے پہلے اس قسم کی تعلیم کے بارے میں نہیں سُنا تھا۔ کیونکہ وہ سمجھتے تھے کہ قیامت ہے ہی نہیں۔

لیکن پولس اگلی آیات میں بیان کرتا ہے کہ مَیں نے کوئی نئی چیز بیان نہیں کی۔ بلکہ اس کا تعلق تواُن کے دیوتاؤں کی تعلیم سے ہی ہے۔ اتھینے میں موجود تمام علوم کے حامی قیامت کے عقیدہ سے منکر تھے۔ وہ سمجھتے رہے تھے کہ وہ کسی بھی نئے عقیدہ یاتعلیم سے دھوکہ نہیں کھانے والے۔ کیونکہ وہ خود اپنے عقائد اور فلسفے کے ماننے والے تھے۔

مکدنیہ کے لوگ اپنے عقائد میں بڑے پختہ تھے۔ یہی وجہ ہے کہ پولس کی تعلیم پر انھوں نے اسے اریوپگس کی عدالت میں طلب کر لیِا۔وہ اپنی فرصت کا وقت نئی نئی باتوں کی تحقیق میں گزارتے تھے۔ وہ اپنی باتوں کو دلائل سے ثابت کرتے اور نئی نئی باتوں کے اخذ کرنے میں محو رہتے ۔ وہ صاحبِ علم اور نہایت فلسفیانہ لوگ تھے۔ وہ علمی اور ادبی مباحثوں میں وقت گزارتے تھے۔

یوسیفس کے علاوہ بہت سے مورخ بھی اتھنے والوں کو علم اور فہم و فراصت میں قابل سمجھتے تھے۔ اور وہ اُن کے عقائد اور تحقیقات کا بیان کرتے ہیں۔ وہ ہر ایک بات میں اپنے دیوتاؤں کے ماننے والے تھے۔ انھوں نے پہلے کبھی پولس رسول جیسا معتبر پیغام نہیں سنا تھا۔کیونکہ اس پیغام نے اُن سب سننے والوں میں کھلبلی ڈال دی۔ پس انھوں نے پولس رسول کو اریوپگس کی عدالت میں طلب کر لیِا۔ کہ اپنے عقیدے کو ثابت کرے۔

کیونکہ وہ ہر ایک بات میں دیوی دیوتاؤں کے ماننے والے تھے۔ اور اتھینے کے لوگ ان عقائد کو ما فوق الفطرت اور اٹل خیال کرتے تھے۔ کیونکہ انھیں اپنی علمی بصیرت پر ناز تھا۔ تاریخ اس بات کی گواہ ہے کہ یہ عقائد کے ماننے میں کس قدر سخت اور کٹر قسم کے لوگ تھے۔ اپکوری اور ستوئیکی دونوں طرح کے لوگ ان عقائد کے ماننے والے تھے۔

پولس نے اُن کے لئے الفاظ استعمال کئے کہ تم ہر بات میں دیوتاؤں کے ماننے والے ہو۔ بتوں دیوی دیوتاؤں کے ماننے میں وہ بڑے سخت گیر تھے۔ ستوئیکی اور اپکوری فلسفہ دان اپنے دیوتاؤں کے

عقائد پر عمل میں بڑے کاربند تھے۔ اس مقصد کے لئے انہوں نے بہت سے مکتب قائم کر رکھے تھے جہاں وہ فلسفیانہ تصورات کی بابت بات چیت کرتے تھے۔

یوں اتھنیے کے لوگوں کے عقائد مذہب اور فلسفہ کا امتزاج تھا۔ عقائد اور فلسفہ دونوں ساتھ مذہب کا حصہ تھے۔

چنانچہ مَیں نے سیر کرتے اور تمہارے معبودوں پر غور کرتے وقت ایک ایسی قربانگاہ بھی پائی جس پر لکھا تھا کہ نامعلوم خدا کے لئے۔پس جس کو تم بغیر معلوم کئے پوجتے ہو مَیں تم کو اُسی کی خبر دیتا ہوں۔

(اعمال 23:17)

اتھینے کےلوگ کسی نا معلوم خدا کی پرستش کرتے تھے۔ جو کسی شخص نے شاید بہت سے دیوی دیوتاؤں کے بُتوں کے درمیان ایسی ہی بنا کر رکھ دیا اور کسی قسم کی کوئی قدرت اُس سے منسوب کے بغیر اُسے نا معلوم خدا کا نام دے دیا۔

وہ اپنے دیوی دیوتاؤں کے نام بہت سے مخلوقات کی چیزیں کو منسوب کرتے تھے اور پھر اُن کے عجائب اور کرامات کے لئے اُن کے حضور شکر گزاری گزرانتے تھے۔ وہ اُن دیوتاؤں کی پرستش و عبادت کرتے اور اُن کے حضور میں جھکتے تھے۔ ان کے فلسفہ اور علم بھی انہی دیوی دیوتاؤں کے گرد گھومتا تھا۔ یوں اُن کافلسفہ اُن کے لئے مذہبی عقائد کی حیثیت رکھتا تھا۔

یوں اتھینے کے لوگ اپنی اصل راہ سے منحرف تھے اور ہر بات میں دیوتاؤں کے پیروکار تھے ۔ اور اُن کے نام کے چڑھاوے اور نذرانے دیتے اور خدا کی قدرت کی ہر چیز کو اُن کے نام منسوب کرتے تھے۔ پولس اُن کے اس کردار سے واقف تھا اور اس بات سے بھی واقف تھا کہ وہ دیوتاؤں کے ماننے والے ہیں لیکن اس بات کو اُس نے پسند نہیں کِیا کیونکہ وہ زندہ خدا کے ماننے والا تھا۔ اور جانتا تھا کہ بُت کچھ چیز نہیں ہیں۔

یہاں لوقا خدا اور معبود میں فرق کر رہا ہے۔ کیونکہ خدا تو خالق ہے لیکن معبود وں سے مراد وہ دیوی دیوتا ہیں جنہیں اتھینے کے لوگ پوجتے ہیں۔اور اپنی شکر گزاریاں ان دیوتاؤں کے سامنے پیش کرتے تھے۔ یوں دیوی دیوتاؤں کو فطرت کے کاموں کے ساتھ منسوب کرنے کے باعث انہیں بہت فضیلت دیتے انہی معبودوں میں ایک مُورتی اس نام کی بھی تھی جسے نا معلوم خدا کے لئے کہا جاتا تھا۔

پولس نے اُن کے معبودوں پر غور کی۔ تعجب کی بات ہے کہ کسی ایک معبود کی بجائے معبودوں کی پرستش کرتے تھے۔ رومی دیوتاؤں کا بھی کچھ ایسا ہی حال ہے۔ وہ بھی فطرت کو دیوتاؤں سے منسوب کرتے تھے۔ پولس نے ایک بہت بُت کوایسا جسے نامعلوم خدا سے منسوب کِیا گیا۔ تاہم یہ دیوتابہت سی قدرت اور قوت و اختیار کا مالک تھا۔

اتھینوی لوگ ان دیوتاؤں کے نام پر ہزاروں قربانیاں کرتے تھے۔ بعض قدرتی کاموں کے معرض وجود میں آنے کی وجہ سے یہ نا معلوم دیوتا اُن کا معبود تھا۔

پولس کی منادی کا نقطہ عروج بڑا خوبصورت ہے کیونکہ اُس نے اُس معبود کی معرفت بات کی جسے وہ بغیر دیکھے پوجتے تھے۔ پولس نے فوراً انہیں یہ نہیں کہا کہ جسے تم نامعلوم دیوتا کہتا ہو وہ یہواہ خدا ہے۔ بلکہ وہ اُس زندہ خدا کی صفات کو بطور تمہید بیان کرتا ہے۔ لیکن نا معلوم وجہ کی بنا پر اس معبود کا نام بھی نا معلوم ہی تھا۔ لیکن اُن کے ہاں وہ قابلِ قدر اور قابلِ پرستش تھا۔ پولس اُس قادر مطلق خدا کی منادی کا نقطہ تلاش کر لیتا ہے۔ اور اسے ایک وجہ مل جاتی ہے جس سے وہ زندہ خدا کی گواہی دیتا ہے۔ اس معبود کے نام کی قربانیاں گزرانی جاتی تھیں کیونکہ اتھینوی لوگوں نے اس دیوتا کے لئے ایک خصوصی قربانگاہ قائم کی تھی۔

اس نامعلوم خدا کے پس پشت پولس نے اُس زندہ خدا کی منادی کی جس نے سارے جہان کو خلق کیا اور وہی ہر چیز کا مبدا اور خالق ہے۔ پولس کا نقطہ نظر یہواہ خدا کا تعارف کروانا تھا جو خلقت کا مبدا ہے۔

اس نامعلوم دیوتا کے بارے میں یہ بھی معلوم نہیں کہ اس کی جنس کی تھی۔ تاہم اسے معبود کا درجہ حاصل تھا۔ پولس نے انہیں یہ نہیں پوچھا کہ یہ نا معلوم دیوتا کون ہے۔ بلکہ اُسے نے کہا مَیں تمہیں اُس کی خبر دیتا ہوں۔ اُس نے اس جملے سے خوشخبری سنانے کی راہ پیدا کر لی۔ اور بتایا کہ اُسے تم بغیر معلوم کئے پوجتے ہو۔ مَیں تمہیں اسی نا معلوم خدا کی خبر دیتا ہوں۔ اس نامعلوم خدا کے حضور قربانی گزرانا اتھینے کی مذہبی ثقافت بن گئی تھی۔ پولس نے کہا کہ میں تمہیں اُس کی خبر دیتا ہوں۔

جس خدا نے دُنیا اور اُس کی سب چیزوں کو پیدا کیا وہ آسمان اور زمین کا مالک ہو کر ہاتھ کے بنائے ہوئے مندروں میں نہیں رہتا۔ نہ کسی چیز کا محتاج ہو کر آدمیوں کے ہاتھوں سے خدمت لیتا ہے کیونکہ وہ تو خود سب کو زندگی اور سانس اور سب کچھ دیتا ہے۔ (اعمال 17:24-25)

پولس اپنا پیغام پرانے عہد نامہ کی علمِ الٰہی کے مطابق شروع کرتا ہے۔ وہ خدا ئے قدوس کا ذکر کرتا ہے۔ اُس کے سامعین یونانی تھے۔ لیکن پولس کا پیغام مکمل طور پر بائبلی علمِ الٰہی کے مطابق تھا۔ اتھینوی لوگوں کے لئے کسی بھی پیغام کی بنیاد فلسفہ تھی۔ اور یہاں پولس بالکل اچھوتا فلسفہ بیان کرنے کو جا رہا ہے۔ جس کی بنیاد اُس نے بنی اسرائیل کے خدا کو بنایا۔ خدانے دنیا اور اُس کی سب چیزوں کو پیدا کیا۔ یہ جملہ پرانے عہد نامہ سے لیا گیا ہے۔کیونکہ اُسی خدا نے آسمان اور زمین اور ساری مخلوقات کو پیدا کیا۔ اُس کے سوا اور کوئی معبود نہیں۔ اُسی نے سب کچھ خلق کیا ہے۔ وہ اپنی ذات میں قادرِ مُطلق ہے۔

پولس اپنے وعظ کا آغاز ایسے ہی کرتا ہے۔ جس طرح بائبل مقدس کا آغاز تخلیقِ کائنات سے ہوتا ہے۔ خدا نے ترتیب وار ساری مخلوقات کو پیدا کیا۔ یہ ایک عظیم کام تھا جو خدا نے کیا ۔وہ ہر چیز پر حاکم ہے۔ اور اپنی حکمرانی سے ہر چیز کو سنبھالتا ہے۔ اُس کا اختیار تمام کائنات اور بنی نوع انسان پر ہے۔اُسے تمام رُوحوں پر بھی اختیار ہے۔ آسمان اور روئے زمین پر اُس جیسا کوئی اَور معبود نہیں۔ رومیوں اور یونانیوں کا کوئی دیوتا اُس زندہ خداکے مقابل نہیں۔ یونانی بھی وحدت الوجود کے قائل نہیں۔ بلکہ بہت سے دیوی دیوتاؤں کے ماننے والے ہیں۔

اور وہ ایسا معبود ہے جو ہاتھ کے بنائے ہوئے مندروں میں نہیں رہتا۔ پرانے عہد نامہ میں سلیمان نے بھی ہیکل تعمیر کی اور خدا نے اُس کی مدد کی۔ تاہم اُس کا مقصد اُس زندہ خدا کی حضوری تھا جس نے سارے جہان کو خلق کیا، نہ کہ بہت سے دیوی دیوتاؤں یا ہاتھ کے بنائے ہوئے خداؤں کے لئے تھا۔

بہت سے یونانی فلاسفر بھی اس قسم کی باتوں کی نوید دیتے ہیں۔ پلاٹو اس نا معلوم دیوتا کو تخلیق کائنات کا منبع کہتا ہے۔ کلودیس بھی بیان کرتا ہے کہ خدا یا معبود کبھی ہاتھ کے بنائے ہوئے مکانوں میں نہیں سما سکتا۔

کیونکہ مذکورہ آیت میں بھی بیان ہے کہ وہ ہاتھ کے بنائے ہوئے مندروں میں نہیں رہتا۔ مزید پلاٹو بیان کرتا ہے کہ خدا کو کسی چیز کی ضرورت نہیں۔ وہ تو خود مہیا کرنے والا ہے، ورنہ وہ خدا نہیں۔ یونانی فلاسفی کی بنیاد رکھنے والے سبھی علما بیان کرتے ہیں کہ دیوی دیوتا دراصل قدرت کے حامل ہوتے ہیں، انہیں رہنے کے لئے ہاتھ کے بنائے ہوئے مکانوں کی ضرورت نہیں۔

پولس کی تعلیم کے مطابق بھی ایسا ہی ہے ، بلکہ پولس کی تعلیم تو سب سے معتبر ہے کیونکہ اس کی بنیادی زندہ خدا کا علم ہے۔ جو اُسے ملاہے۔ اور مقدس صحائف میں سے اُس نے پایا ہے۔

دیوتا کو مندر رہ کر دوسروں سے آؤ بھگت کروانے کی بھی ضرورت نہیں۔ وہ تو خود زندگی عطا کرنے والا ہے، اُسے کس چیز کی محتاجی ہے۔ پرانے عہدنامہ میں بنی اسرائیل کے لوگوں نے اور انبیا نے

زندہ خدا کی تمجید اور تعریف کی۔ لیکن یونانی معاشرہ کی بنیاد دراصل بُت پرستی پر رکھی گئی ہے۔

وہ زندہ خدا ہے ۔ جو ہر چیز فراہم کرتا ہے۔ وہ کسی چیز کا محتاج نہیں۔ کیونکہ وہ تو خود ہر چیز کا خالق ہے۔ اُسی نے باغِ عدن میں زندگی کا دم انسان کے نتھنے میں پھونکا تو وہ جیتی جان ہوا۔

لُسترہ کے لوگ بھی پولس اور برنباس کو زیوس اور ہرمیس کہہ کر ان کے لئے قربانی کرنا چاہتے تھے۔ کیونکہ یونانی معاشرہ میں ان دیوتاؤں کا تعلق بھی اچھی چیزیں اور زندگی کی نعمتیں فراہم کرنے سے تصور کیا جاتا تھا۔

اور اُس نے ایک ہی اصل سے آدمیوں کی ہر ایک قوم تمام روئے زمین پر رہنے کے لئے پیدا کی اور اُنکی میعادیں اور سکونت کی حدّیں مقرر کِیں۔ (26:17)

یونانی لوگ بہت سی کہانیاں اپنے دیوتاؤں سے منسوب کرتے ہیں جس میں وہ اُن کی کرامات کا ذکر کرتے ہیں۔ لیکن پیدایش کی کتاب واحد اور زندہ خدا کو ہر چیز کا خالق بیان کرتی ہے۔ یعنی زندگی اور زندگی کی تمام نعمتوں کا۔ پیدایش کی کتاب بیان کرتی ہے کہ تمام مخلوقات کی اصل ایک ہی ہے۔

لیکن یونانی لوگ فطرت کی تمام چیزوں کو اُس واحد خدا کی بجائے کسی نہ کسی دیوتا یا معبود سے منسوب کرتے تھے۔ بائبل مقدس کا خدا جغرافیائی اور ملکی حدود سے بالاتر ہے۔ وہ کسی چیز میں سما نہیں سکتا۔ اور نہ ہی قید ہونا اُس کی صفت ہے۔ لیکن یونانی دیوی دیوتا محدود ہیں۔اور اتھینوی لوگوں

کے فلسفیانہ تصورات کے مطابق بھی وہ اپنی اختیارات میں محدود ہیں۔ اور نہ ہی یہ دیوی دیوتا اختیارِ کُل ہیں۔

خدا مخلوقات کا خالق ہے اور ہر چیز کو وقت پر لاتا اور زمانوں کو گزرانتا ہے۔ موسم کے مطابق پھل پیدا کرتا ہے۔ اور موسموں کی گردش کو بھی کنٹرول کرتا ہے۔ انسان کے لئے پھل، پھول اور نباتات اگاتا ہے۔ اور بنی نوع انسان کی نگہداشت کرتا ہے۔

وہ سانس اور زندگی کا منبع ہے ۔ پس اُس خالق کے حضور جانے کے لئے کسی مخصوص جگہ کی ضرورت نہیں کیونکہ وہ اس کا محتاج نہیں، لیکن اُس کے پاک نام کی شکرگزاری ہمارے دلوں میں ہونی چاہئے۔ لیکن یونانی لوگوں کے فلسفہ اور علم سے باتیں باہر ہیں۔ اور یہ باتیں اُن کی سمجھ میں آنے والی نہیں کیونکہ یہ باتیں اُن کے لئے نہایت عجیب ہیں ۔کیونکہ اس وعظ کا نقطہ عروج یونانیوں کے ایمان اور فلسفیانہ تصورات سے میل نہیں کھاتا۔ بلکہ اُن کے عقائد کے منافی ہے۔ کیونکہ بائبل مقدس ایسے فلسفانہ تصورات پر انحصار نہیں کرتی۔ کیونکہ بائبل مقدس کے ماننے والے تمام اختیارات کا منبع اور خالق صرف خداوند خدا کو سمجھتے ہیں۔

خدا نے سب چیزوں کو پیدا کیِا اور انسان کی کے لئے میعادیں اور سکونت کی حدیں مقرر کِیں۔

پس پولس کے پیغام سننے کے لئے خدا نے یہ اتھینے کے لئے لوگوں کے لئے ماحول پیدا کیِا جس کے تحت وہ انجیل کا پیغام سننے والے ہوئے۔ تاکہ خوشخبری کا کلام سنیں۔

تاکہ خدا کو ڈھونڈیں۔شاید کہ ٹٹول کر اُسے پائیں۔ہر چند وہ ہم میں سے کسی سے دُور نہیں۔

(اعمال 17:27)

جس خدا کا ذکر پولس رسول کر رہا ہے اُس خدا نے بنی نوع انسان کی تاریخ میں نہایت عجائب دکھائے ہیں۔ اور شخصی اور اجتماعی طور پر انسان کی مدد فرمائی ہے۔ پولس رسول خدا کی بابت بائبلی ایمان پر مبنی تعلیمات کا پرچار کر رہا ہے۔کیونکہ اُس نے یہ موقع پایا کہ وہ زندہ خدا کی گواہی دے۔ کیونکہ خدا نے ایسی صورت حال پیدا کر دی جس میں پولس زندہ خدا کی گواہی دینے لگا۔

پس پولس نے خدا سے ماخوذ تمام مخلوقات کو خدا ہی سے منسوب کِیا اور اُسے خالق خدا ٹھہرایا۔ اس آیت میں وہ زندہ خدا کو ڈھونڈنے اور اُسے پانے کی بات کرتا ہے۔ پولس یہاں عمومی مکاشفہ کا بیان کر رہا ہے۔ جس کا بیان اُس نے رُومیوں کے خط میں بھی کِیا ہے۔ خدا نے دنیا کی موجودات سے اپنے آپ کو ظاہر کِیا۔ پس خدا ہر جگہ موجود ہے، اور اُسے ہم پا سکتے ہیں۔ اگر اُس کی تلاش کریں۔ عبرانیوں کے خط کا آغاز بھی اسی طرح ہوتا ہے۔ لیکن اُس میں خدا کے خصوصی مکاشفہ کا بیان ہے۔ اس دنیا میں بدی اور نیکی ہر دو طرح کی قوتیں موجود ہیں۔ خدا نے پرانے عہدنامہ میں خود کو عمومی مکاشفہ ہی سے ظاہر کِیا جس میں مخلوقات کی تمام چیزیں اُس کے وجود کا ثبوت دیتی ہیں۔ جب ہم نیکی کی راہ سے فرار ہوتے ہیں تو بدی کی قوتیں ہمیں آ دباتی ہیں۔ یوں نادیدنی قوتیں کا اثر ہم پر رہتا ہے۔ جب ہم خدا کے عمومی مکاشفہ کو نظر انداز کرتے ہیں تو ہم خدا کی صفات اور اُس کے کردار سے

باغی ہی رہتے ہیں۔ اور اکثر اُس کا دخل ہماری زندگی میں برائے نام ہی ہوتا ہے۔ اور ہم بے فائدہ اُس کا نام لیتے اور اُس سے منسوب ہوتے ہیں۔ ہمارا باطن اُس سے جُدا ہی رہتا ہے لیکن ہم اپنی روزمرہ میں دکھی نہیں رہنا چاہتے یوں ہم خداوند خدا کو ڈھونڈنے کی بجائے کسی ایسی راہ کی تلاش کرتے ہیں۔ جس کے وسیلہ سے ہم اُن مشکلات پر فتح پانا چاہتے ہیں۔

لیکن جب ہم اس عمومی مکاشفہ کے ذریعہ خدا کی صفات کا جائزہ لیتے ہیں تو ہمیں علم ہوتا ہے کہ خدا بے شک بہت بڑا ہے اور وہ ہر چیز پر قادر ہے۔اور وہ رحیم ہے۔

لیکن اگر ہم غور کریں تو اس فطرت کو اپنے لئے استعمال کرتے ہیں، پھر وہ خدا ہم سے جُدا نہیں ہوتا اور ہم سے دستبردار نہیں ہوتا جب بھی ہم اُسے پکاریں وہ جواب دیتا ہے۔ خدا اپنی بھلائی ہم پر ظاہر کرتا ہے۔ وہ ہم سے دُور نہیں اور نہ ہی ہم سے جُدا ہے۔ ستوئیکی اور اپکوری اس فلسفہ کے قائل تھے کہ خدا ہم سے جُدا نہیں۔

کیونکہ اُسی میں جیتے اور چلتے پھرتے اور موجود ہیں۔جیسا تمہارے شاعروں میں سے بھی بعض نے کہا ہے کہ ہم تو اُس کی نسل بھی ہیں۔ (28:17)

اگرچہ ستوئکی اور اپکوری اس بات کے قائل تھے کہ یہ صفات خدا ہی کی ہیں لیکن وہ اُس زندہ خدا کی بجائے ان صفات کو دیوتاؤں سے منسوب کر رہے تھے۔ ططس کے پہلے خط میں رسول بیان کرتا ہے کہ ہمیں اُس خالق خدا کی پرستش کرنی چاہئے۔ کیونکہ واحد خدا ہر چیز کا خالق ہے۔

یونانی فلسفہ کے مطابق اس قدرت کا منبع اُن کے دیوتا ہیں۔ لیکن پولس اس تقریر میں بڑی خوش اسلوبی سے ان صفات کو اُس زندہ خدا سے منسوب کر رہا ہے جو قادرِ مطلق ہے۔ لیکن یونانی فلسفہ میں ان صفات کو زیوس دیوتا سے منسوب کیا جاتا تھا۔ اور اس کا بُت اور مندر بھی تعمیر کیا گیا تھا۔ لیکن اِس دنیا کی ہر چیز خدا کی خلق کی ہوئی ہے۔ جس کے وسیلہ سے ہم میں زندگی ہے۔ اور ہم چلتے پھرتے ہیں۔ اسی لئے علمِ الٰہی کے مطابق پولس بیان کرتا ہے کہ وہ خدا ہم سے دُور نہیں ہے۔ کیونکہ ہم اُسی میں جیتے اور چلتے پھرتے ہیں۔بے شک وہ ہم سے دُور نہیں ہے۔ اور بائبلی ایمان کے مطابق وہ ہمارے ساتھ بلکہ ہمارے اندر سکونت کرتا ہے۔ وہ ہر جگہ موجود ہوتا ہے۔

پولس نے انسانی نسل اور اصل کے آغاز سے بات شروع کی۔ ساری قومیں ایک ہی جدِ امجد یعنی آدم کی اولاد ہیں۔ نہ صرف یہ کہ قوموں کو خدا نے پیدا کیا ہے۔ بلکہ یہ ٹھہرادیا کہ اُن کی معیادں اور سکونت کی حدیں مقرر کی ہیں۔ اُس نے اُن پراَن گنت فضل کئے اور بے شمار نعمتیں عطا کیں۔تاکہ وہ خدا کو ڈھونڈیں۔ وہ چاہتا کہ قومیں اُس تک پہنچیں۔ حالانکہ وہ کسی سے دُور نہیں ہے۔ ہمہ جائیت اُس کی عظیم صفت ہے۔

پس خدا کی نسل ہو کر ہم کو یہ خیال کرنا مناسب نہیں کہ ذاتِ الٰہی اُس سونے یا روپے یا پتھر کی مانند ہے جو آدمی کے ہُنر اور ایجاد سے گھڑے گئے ہیں۔ (اعمال 17:29)

پولس بیان کرتا ہے کہ ہم سب اُسی کے وسیلہ سے پیدا کئے گئے ہیں۔ یہاں پر پولس کوئی فلسفانیہ کہانیوں کا بیان نہیں کر رہا بلکہ اُس کا موقف عمومی مکاشفہ کے ذریعہ سے زندہ خدا کا اظہار ہے۔ ہم خدا کی تخلیق ہے اور ہم اُسی خدا کے حضور سے آئے ہیں۔ اور بے شک اُسی کے پاس لوٹنا ہے۔

پولس اتھینوی لوگوں کے تصورات کی نفی کرتا ہے کہ ضروری نہیں کہ خدا کا وجود انسانی ایجادات کی مانند ہو۔ یہاں پولس اُس کی نسل ہونے کے اظہار سے انسان کو خدا کی معتبر تخلیق کہتا ہے اور ساتھ ہی یہ بیان کررہا ہے کہ ہم اُس کی شبیہ کی مانندہیں۔ کیونکہ ہم اُس کی تخلیق ہیں نہ کہ وہ ہماری۔ اور ہم تو سونے اور چاندی کی تخلیق کر کے انہیں معبود ٹھہرا دیتے ہیں۔ ان دیوتاؤں کو وجود کا اپنا اپنا مرتبہ ہوتا ہے۔ کیونکہ یہ دیوتا قادرِ مطلق نہیں ہیں۔ لیکن ان کے ماننے والے انہیں ہر چیز پر قادر تصور کرتے ہیں۔

پولس اُن باتوں کی نشاندہی کرتا ہے جن کے باعث وہ ذات الٰہی کی بابت غلط کیا رکھتے تھے۔ اور غلط عقائد اور سوچ کے حامی تھے۔ وہ ہاتھ کے بنائے دیوتاؤں کو خدا تصور کرتے تھے اور واحدانیت کے ہرگز قائل نہیں تھے۔ پولس ایسے تصورِ خدا کی نفی کرتاہے کیونکہ خدا اپنی ذات میں معتبر اور کامل ہے۔ اُسے ہاتھ سے بنائے جانے کی ضرورت نہیں ہے۔

نہ صرف یونانی بلکہ ان سے پیشتر بسنے والی اقوام یعنی بابلی اور قدیم کنعان کے لوگ بھی اسی طرح دیوتاؤں کی پرستش کرتے تھے۔ یسعیاہ کی کتاب کی پس منظر میں نفس مضمون میں ان دیوتاؤں کا

ذکر پایا جاتا ہے۔ کیونکہ اُس نے بھی بعل کی پجاریوں سے مقابلہ کیا اور اُن پر فتح پائی۔ اسی لئے پولس پہلے ہی بیان کر چکا ہے کہ وہ ہم سے دُور نہیں پس انسانی ہنر اور ایجاد کی کچھ ضرورت باقی نہیں رہتی۔ کیونکہ بائبل مقدس کے مطابق یہ بُت پرستی ہے۔

پس خدا جہالت کے وقتوں سے چشم پوشی کر کے اب سب آدمیوں کو ہر جگہ حکم دیتا ہے کہ توبہ کریں۔ (اعمال 17:30)

لُسترہ میں بھی ایسا ہی تھا۔ پولس نے انہیں بھی یہ کہہ کر منع کیا کہ ہم بھی تمہارے ہم طبیعت انسان ہیں اور تمہیں خوشخبری دیتے ہیں تاکہ اِن باطل چیزوں سے کنارہ کر کے اُس زندہ خدا کی طرف پھرو جس نے آسمان اور زمین اور سمندر اور جو کچھ اُن میں ہے پیدا کیا۔ یہاں بھی پولس رسول تمام چیزوں کا خالق اُس زندہ خدا کو ٹھہرا رہا ہے۔

در اصل یونانی فلاسفروں اور قدیم اقوام نے تصورِ خدا بدل دِیا ہے۔ اور وہ ہاتھ کے بنائے دیوتاؤں کی طرف رجوع کرتے ہیں۔ اگرچہ ان کے پسِ پُشت وہ قوتِ کارفرما ہیں جو نادیدنی قوتیں ہیں جو نافرمان فرشتے ہیں۔

بُت پرستی کی تمام عناصر کو ظاہر کرنے کے ساتھ ساتھ پولس بیان کرتا ہے کہ صدیوں سے غیر قوموں کی جہالت سے خدا کنارہ کرتا آیا ہے۔ اب وہ ہر جگہ حکم دیتا ہے کہ سب لوگ توبہ کریں۔ کیونکہ اب عمومی مکاشہ کی بجائے خدا کا حقیقی مکاشفہ یعنی یسوع مسیح ہمارے پاس موجود ہے۔ اب

خدا توقع کرتا ہے کہ ہم بُت پرستی سے باز آئیں اور اپنی سوچ اور کردار کو بدلیں۔ تھسلنیکیوں کی کلیسیا کو بھی پولس رسول دلیری سے لکھتا ہے کہ وہ خدا کی طرف رجوع لائیں۔ تھسلنیکے کی کلیسیا میں پولس اس بات کی امید کرتا ہے کہ ہر شخص نجات پائے، ہر ایک شخص پاک رُوح کا تجربہ کرے اور خدا کے فضل سے رُوحانی نعمت حاصل کریں۔

پولس رسول اعمال کی کتاب میں بیان کرتا ہے کہ یہ بُت کچھ حقیقت نہیں ہیں۔ بلکہ یہ بُت پرستی ہے کیونکہ وہ دیوتاؤں کو معبود صفت ٹھہراتے تھے جو ہاتھ کا ہُنر اور انسانی ایجاد ہیں۔

پولس رسول ان باتوں کا بیان چوک میں کر رہا ہے۔ جہاں سے سب لوگ گزرتے تھے اور ہر روز مختلف موضوعات پر بحث ہوتی تھی۔ خدا پر چیز پر قدرت رکھتا ہے، خدا نے ہر چیز خلق کی ہے کیونکہ وہ ایسا کرنے کی قدرت رکھتاہے۔اور تعریف اور تمجید کے لائق ہے۔

حقیقی خدا پیدا کرتاہے، سنبھالتا ہے، نگہداشت کرتا ہے۔ وہ ہر جگہ اور ہر ملک اور خطے کے لوگوں کو کہتا ہے کہ اپنے آپ کو تبدیل کریں اپنی سوچ کو تبدیل کریں اپنی زندگیاں بدلیں اور توبہ کریں۔

کیونکہ اُس نے ایک دن ٹھہرایا ہے جس میں وہ راستی سے دنیا کی عدالت اُس آدمی کی معرفت کریگا جسے اُس نے مقرر کِیا ہے اور اُسے مُردوں میں سے جِلا کر یہ بات سب کر ثابت کر دی ہے۔ (اعمال 31:17)

یہاں اس آیت میں پولس رسول اتھینے کے لوگوں کے تمام فلسفے کی نفی کر تا ہے۔ اور یہ بات اُن کے ہاں قابلِ قبول نہیں تھی۔ کیونکہ کسی طور سے بھی وہ اس بات کو تسلیم کرنے کو تیار نہیں تھے۔ وہ یسوع مسیح کی آمدِ ثانی، مُردوں کی قیامت اور جی اُٹھنے اور اُن کی عدالت کے بارے میں بالکل ایمان نہیں رکھتے تھے۔ خدا اپنی راستبازی کے باعث سارے جہان کی عدالت ایک آدمی کی معرفت کرے گا جسے اُس نے اس کے لئے مقرر کِیا ہے۔ پولس اپنی خوش کُن تقریر میں نقطہ عروج بیان کرتا ہے۔ اور اُس قادر کا ذکر کرتا ہے جس کی معرفت خداوند خدا اس جہان کی عدالت کریگا۔

خدا تمام مخلوقات کا سنبھالنے والا ہے، اور فطرت کو کنٹرول کرتا ہے۔ پولس نے بائبلی علمِ الٰہی کی اس تقریر پر بڑا زور دیا ہے۔ اور ان مقاصد اور قدرت کو ظاہر کِیا ہے جس کا تعلق صرف خد اسے ہے، اور وہی ہر چیز پر قدرت رکھتا ہے اور خالق اور مالک ہے۔

پولس رسول خدا کے اُس مخصوص شخص کا ذکر کرتا ہے جسے کو عدالت کے لئے مقرر کِیا گیا ہے۔ جو آدمی مقرر کِیا گیا ہے وہ نجات کا بانی ہے۔ اور اگرچہ اُس نے انسانی رُوپ لِیا لیکن وہ خدا صفت ہے، بلکہ خدا ہے۔ کیونکہ یسوع مسیح کے معرفت خدا نے ہم سے کلام کِیا۔ اور سب چیزیں اُسی کے وسیلہ سے پیدا کیں۔

پولس یہاں مسیحی علم الٰہی کا خلاصہ بیان کرتا ہے۔ کیونکہ خدا باپ نے اس جہان کو یسوع مسیح کے واسطے خلق کِیا۔اور اُس نے میراث میں افضل نام پایا۔ پولس نے اپنی تقریر کے بہاؤ میں خدا کی ساری قدرت کا بیان کِیا

اور اس ہستی کا بھی ذکر کِیا جسے بائبل مقدس خدا کا اکلوتا کہتی ہے۔ پس باپ نے عدالت کا سارا اختیار بیٹے کے سپرد کِیا ہے۔ کوئی عام انسان اس اہم ذمہ کو سنبھالنے کے لئے لائق نہیں نکلا۔کیونکہ کوئی نیکو کار نہیں، صرف خدا کا برّہ یعنی یسوع مسیح ہر ایک چیز پر غالب آیا ۔یہاں آیت میں موجود آدمی در اصل یسوع مسیح کی طرف اشارہ ہے اور جس عدالت کا ذکر ہے یہ اُس وقت ہو گی جب یسوع مسیح آئے گا جسے مسیحی عقیدے میں ہم آمدِ ثانی کہتے ہیں۔

جب اُنہوں نے مُردوں کی قیامت کا ذکر سُنا تو بعض ٹھٹھا مارنے لگے اور بعض نے کہا کہ یہ بات ہم تجھ سے پھر کبھی سُنیں گے۔ (اعمال 17:32)

ستوئکی اور اپکوری فلسفہ کے لوگ اس ایمان اور عقیدے کے بر عکس تھے پس انہوں نے اس بات کو سننے سے انکار کِیا اور بعض نے تو ٹھٹھے کرنے لگے۔ کیونکہ یہ عقیدہ اُن کے نزدیک محض احمقانہ بات تھی۔ آخری عدالت کی حقیقت دراصل اس بات میں پنہاں ہے کہ خدا نے خداوند یسوع کو مُردوں میں سے جِلایا۔ اس طرح اپنے سامعین کو اپنے اہم ترین موضوع یعنی یسوع مسیح کی قیامت کے

بارے میں بتا تا ہے۔ کیونکہ کوئی شخص اس کے اہل نہیں ہے کہ دنیا کی عدالت کرے۔ سوائے یسوع مسیح کے۔

اِسی حالت میں پولس اُن کے بیچ میں سے نکل گیا۔ مگر چند آدمی اُس کے ساتھ مل گئے اور ایمان لے آئے۔ اُن میں سے دِیونسی یُس اریوپگس کا ایک حاکم اور دمرِس نام ایک عورت تھی اور بعض اَور بھی اُن کے ساتھ تھے۔ (اعمال 17:33-34)

اگرچہ سب لوگوں نے پولس کے اس پیغام کو قبول نہیں کیا لیکن وہ اریوپگس کی مذہبی عدالت میں یسوع مسیح کی خوشخبری اور قیامت کا پیغام دے کر وہاں سے نکلا اور اُن میں سے بعض لوگوں نے اس کلام کو قبول کِیا۔ جنہوں نے اس کلام کو قبول کِیا وہ سب یسوع مسیح کے پیروکار بن گئے اور آئندہ کے لئے بُتوں کی پرستش چھوڑ دی۔ اور حقیقی خدا کے حضور میں حاضر ہوئے۔

دیونسی یُس کے بارے میں ہم صرف اتنا جانتے ہیں کہ وہ عظیم فلاسفر اور منطقی شخص تھا جسے اریوپگس کی مذہبی عدالت کا رُکن بننے کا اعزاز حاصل تھا۔ پس اُس نے پولس کی بات سُن کر اُس کا یقین کِیا اور وہ ایمان لایا کہ یسوع مسیح قیامت کا منبع ہے اور وہی سارے جہان کی عدالت کریگا۔ سب اتھینوی فلسفی بڑی پیچیدہ قسم کی تعلیمات اور تحقیقات کے دعوے دار تھے۔ اور وہ اپنی ہر بات کو حتمی قرار دیتے تھے کیونکہ وہ اپنی فلسفہ اور علم پر فخر کرتے تھے۔

پس سب سننے والوں میں سے بعض نے بڑے اچھے طریقے سے پولس کی ساری بات کو سُنا اور اُسے قبول کیِا۔ اور یسوع مسیح پر ایمان لائے۔ اس سے بڑھ کر کوئی اور حقیقیت نہیں۔ اگرچہ عدالت میں موجود لوگوں میں سے سب نے نہیں توکچھ فیصد لوگوں نے اس پیغام کی حقیقیت کو سمجھا ، جان لیِا اور ایمان لے آئے۔ یوں وہ بھی پولس کے ساتھ ابدی میراث کے وارث ہوئے۔

لوقا اس رسالے میں تمام درجے کے معبودوں کو ایک طرف کر کے پولس رسول کے اس بیان کے وسیلہ سے ہر چیز کو یسوع مسیح کے پاؤں تلے کر دیتا ہے۔ یعنی یہ کہ اُسے ہر چیز پر اختیار ہے۔

کیونکہ آسمان اور زمین کا کُل اختیار یسوع مسیح کے پاس ہے۔ تمام یہودی اور یہودی شاگردوں نے یسوع مسیح کی حاکمیت اور اخیتار کو قبول کیِا ہے اور آج ہم بھی اُس کی قدرت کا اظہار اور اقرار کرتے ہیں۔

خدا باپ کی محبت اُس کی بیٹے خداوند یسوع مسیح کے وسیلہ سے ظاہر ہوئی جسے اُس نے انسان بنا کر بھیجا۔ پولس رسول اریوپگس کی عدالت سے روانہ ہوا لیکن وہاں چند دن اَور رہا اور جنھوں نے یسوع مسیح کو قبول کیِا انہیں یسوع مسیح کے تعلیمات کے بارے میں بتایا اور زندہ خدا کے بابت اُنہیں سمجھایا۔اس کے بعد پولس رسول کرنتھس میں گیا جہاں اُس کی ملاقات یہودیوں سے بھی ہوئی لیکن اتھینے میں سب لوگ غیر یہودی اور یونانی تھے۔

اگر ہم بھی یونانیوں کی مانند اپنے فلسفے اور منطقی خیالات پر اکتفا کریں اور یسوع مسیح کی قدرت کا انکار کریں تو بے شک ہم خدا کی عظیم قدرت اور اُس کی برکات سے غافل رہیں گے، لیکن اگر اُس پر توکل کریں اور اُس کے پاک نام کو مُبارک کہیں تو وہ بے شک ہمارا مددگار ہے۔

پولس نے خوشخبری کا کلام اتھینے کے لوگوں کو سُنایا، اور یسوع مسیح کے ساتھ اُن کے رابطہ اُستوار ہوا، انہوں نے مسیح یسوع کے بارے میں سُنا اور جانا اور اُس پر ایمان لائے۔ تاکہ پولس کے ساتھ ابدی نجات میراث میں پائیں۔ لیکن یقیناً قبول کرنے کے بعد خدا ہم سے وفاداری طلب کریگا۔ تاکہ ہم اُس کی تعریف اور تمجید کریں کیونکہ وہ اس لائق ہے۔ ہمیں اُس کے حضور جھکنے کی ضرورت ہے کیونکہ وہ راستی سے قوموں کی عدالت کریگا، پس ہم اُس بڑی نجات سے غافل نہ رہیں جو مسیح یسوع پر ایمان لانے کے وسیلہ سے ہمیں ملتی ہے۔ اور یوں ہم ابدی میراث میں داخل ہو نگے۔

اناجیل میں یسوع مسیح کے وسیلہ سے نجات کا پیغام بڑا واضح ہے، اس کے ساتھ ساتھ خطوط میں بھی پولس رسول نے یسوع مسیح کے وسیلہ سے نجات کا پرچار کِیا ہے۔ اور بے شک یہ درست علم الٰہی ہے کیونکہ نجات یسوع مسیح کے وسیلہ سے ہے ، اُس کے بغیر کوئی خدا باپ کے پاس نہیں آتا۔ جب ہم ابدی زندگی کی بات کرتے ہیں تو ہمیں بائبل مقدس میں ان برکات کا علم ہوتا ہےجو ابدی ہیں، اور ہمیشہ قائم رہنے والی ہیں۔ تب ہم جان لیتے ہیں کہ خدا کس قدر وفادار اور بھلا ہے جو ہمیں ہر طرح کی جسمانی اور رُوحانی برکات سے مالا مال کرتا ہے ۔

خدا اپنی تخلیقات کے وسیلہ سے وہی جلال پانے کا مستحق ہے جو وہ آسمانی مخلوق سے پاتا ہے کیونکہ وہ خالق ہے اور یہ لازم ہے کہ ہم اُس کی قدرت کا اظہار کریں اور اُس کی تعریف اور تمجید کریں۔ اُس نے ہمیں ہر طرح کی جسمانی اور روحانی برکات دینے کے لئے اپنے بیٹے کو ہمارے لئے کفارہ ٹھہرا یا اور اُسے لعنتی موت برداشت کرنے دی۔ تاکہ اُس کے مار کھانے سے ہم شفا پائیں۔

پس جن لوگوں نے پولس کے پیغام کی اہمیت کو جان لِیا اور قبول کر لیا وہ سب یسوع مسیح پر ایمان لائے اور ابدی نجات کی میراث میں شامل ہوئے۔

انجیل مقدس میں مذکور تمام سچائی نہایت خوبصورت اظہار ہے کہ یسوع مسیح ہمارے درمیان رہا۔ خدا خود اس جہان میں ہمارے درمیان خیمہ لگانے کے لئے آیا اور ہمارے درمیان رہا، اور ہم نے اُس کا ایسا جلال دیکھا جیسا باپ کے اکلوتا کے جلال۔

یہ وہ پیغام ہے جو بیریہ میں تھسلنیکے میں دیا گیا، اور یہی پیغام اتھینے میں بھی پیش گیا اور بعض لوگوں نے قبول کر لِیا۔ اور ایمان لائے۔ پولس نے نہ تو موسیٰ کی توریت کی پیروی کرنے کے لئے کہا اور نہ اُن رسومات کی طرف اُن کی توجہ دلائی جو پرانے عہدنامہ میں بنی اسرائیل ادا کرتے تھے۔ پس یسوع مسیح کے وسیلہ سے نجات کا پیغام اُنہیں دیا تاکہ ایمان لائیں۔

پولس رسول خود بھی جانتا تھا کہ وہ یسوع مسیح کے بارے میں بہت سے غلط عقائد کا حامی تھا۔ بلکہ وہ مسیحیت کے سخت خلاف تھا اور یسوع مسیح پر ایمان لانے والوں کو ستاتا اور انہیں مارتا تھا۔ پس

یسوع مسیح جب اُس سے دمشق کی راہ پر ملا تو اُس کی زندگی میں تبدیلی آئی اور وہ اُس کا ایلچی بن کر اُس کے نام کی منادی کرنے لگا۔ خدا نے خود پولس کو بُلایا کہ تُو مُجھے کیوں ستاتا ہے، ان الفاظ نے اُس کی زندگی تبدیل کر دی۔ اور وہ جگہ جگہ یسوع کے نام کی منادی کرنے لگا اور کلیسیائیں قائم کیں اسی پیغام کو اب وہ اتھینے میں لے کر آیا ہے۔ اور کئی لوگوں نے اس نجات بخش پیغام کو قبول کر لیا۔

ہم اپنی روزمرہ زندگی کے لئے خداوند کے شکر گزار ہیں کہ وہ ہمیں سنبھالتا ہےاورہمار ی مدد کرتا ہے۔ ہم اُس کی بڑی نجات کے لئے شکر گزار ہیں جو اُس نے ایمان لانے کے وسیلہ سے ہمیں عطا کی ہے۔

آئیں ہم دُعا کریں:

خدا باپ ہم تیرا شکر کرتے ہیں کہ اُس بڑی نجات کے لئے جو تُو نے ہمیں عطا کی ہے۔ اور ہم تیرے حضور میں حاضر ہوتے ہیں اور ان تمام حالات کے لئے شکر کرتے ہیں جن کے وسیلہ سے ہم تیرا کلام سنتے ، سیکھتے اور سمجھتے ہیں۔ تیری تعریف اور تمجید ابدالآباد ہوتی رہے۔ ہم اپنی زندگیاں تیرے سپرد کرتے ہیں کیونکہ ہم چاہتے ہیں کہ تیری مانند بن جائیں ۔اور تیرے نقشِ قدم پر چلیں۔ تیرے بیٹے اپنے خداوند یسوع مسیح جیسا مزاج رکھیں۔ہم تیرے متعلق حاصل ہونے والے علم اور تیری بھلائی کے لئے تیرا شکر کرتے ہیں۔ دُعا گو ہیں کہ ہمیں اپنی راہوں پر چلنے کا فضل عطا کر۔ تاکہ اُس

عدالت کی سزا سے بچیں اور ابدی میراث حاصل کرنے والے بن جائیں۔ ہر ایک ذی رُوح انسان قیامت کے دن یسوع مسیح کے سامنے حاضر ہو گا، اور وہ عدالت کریگا، پس ہم یسوع مسیح کی قیامت پر ایمان لائیں تاکہ قیامت کے دن عدالت کی سزا سے بچ جائیں۔ہم بھی اُس کے شاگردوں کی مانند اُس کے نجات بخش پیغام کو دنیا تک پہنچائیں تاکہ اتھینے کی مانند بہت سے لوگ یسوع مسیح کو قبول کریں اور نجات پائیں ۔

خدا باپ ہم تیرے بیٹے خداوند یسوع مسیح کی تعریف اور تمجید کرتے ہیں جس کے وسیلہ سے ہماری ابدی نجات ممکن ہوئی، ہم اُس کی پرستش کرتے ہیں اور چاہتے ہیں کہ اُس کی مانند بن جائیں۔ تاکہ ہم فتح یاب ہوں۔ہم اُس پر بھروسہ اور انحصار کرتے ہیں۔ اور تیرے بیٹے اپنے خداوند یسوع مسیح کے نام سے مانگتے اور پاتے ہیں۔آمین۔